www.Ali-Seriati.com

FATIMA FATIMADIR

Dr.Ali Şeriati

İçindekiler

ÖNSÖZ
Bir açıklama 7
Birinci bölüm
Ben kimim? 15
İkinci bölüm
Sorumlu kim? 41
Üçüncü bölüm
Ne arıyorlar 53
Dördüncü bölüm
Ne yapmalı 67
Beşinci bölüm
Kadın hangi karaktere varmak istemektedir? 111

ÖNSÖZ

İki kitap halinde yayınlanacak Ali Şeraiti'nin bu eseri yazarın «kadın sorunu üzerine» genel düşüncelerini içermektedir.

Ayrıca kitabın orijinalini temin etmede yardımcı olan arkadaşıma teşekkürü borç bilirim.

FİKRET YALÇINKAYA

"İffet ve tevazünün aynası annem Zehra'nın aziz ruhuna ithaf ederim-O'nun için hayat sadece acılardan ibaretti. Ancak varlığı benim için lütuf ve ihsandı."
Dr. Ali Şeriati

Bir Açıklama

Şimdi okuyacaklannız Hüseyniye-i İrşad'da verdiğim bir konferanstır. Hz. Fatıma'nın yüklendiği ve hayatın pratiğine getirdiği cihadın Müslüman toplumlarda uyandırdığı derin ve devrimci etkisini gözler önüne sermeyi arzulamaktayım. Ayrıca bu büyük ve nadide şahsiyetin çok boyutlu İslami transformasyonda oynadığı rolü de incelemeyi amaçlamış bulunuyorum. Bu notlan daha önce «Dinler Bilimi ve Tarihi», «Dinler Sosyolojisi ve «İslami Bilim» derslerime iştirak etmiş üniversite öğrencilerine de aktarmıştım.

Toplantılara katıldığımda üniversite öğrencileriyle beraber dışardan da pek çok kimsenin seminerlere katıldıklannı gördüm. Öğrencilerin ve öğrenci olmayan insanların bu ilgisi Hz. Fatıma'da odaklaşan kadın sorununa çok acil bir çözümün bulunması zorunluluğunun dile getirilmesiydi. Toplumumuz için hayati önem teşkil eden «kadının çağdaş sorunlarına» eğilmeyi zorunlu gördüm ve soruna gerektirdiği düzeyde önem vererek çalışmalarıma devam ettim.

Şunları gördüm ki, «Geleneksel Kişilik» kadını yeni bir kişilik sorunuyla karşı karşıya getirmemektedir. Ancak «Yeni ithal edilmiş kişiliği» özümseyenler kendi açılarında kişilik sorununu çözüme kavuşturmuş bulunmaktadırlar. Fakat toplumumuzda mevcut ve yürürlükte bulunan bu iki kişilik dışında, içinde yaşadığımız toplumda ne kendilerine miras olarak intikal eden geleneksel biçimi kabul eden ve ne de zorla kabul ettirilmek istenen yeni ithal kişilik modeline teslim olmak isteyen büyük bir kadın kitlesinin mevcudiyetini gördüm. Esas sorun da bu kadın kitlesinin katılmak zorunda olduğu çalışmalar ve edinmek zorunda olduğu kişilikten kaynaklanmaktaydı zaten.

Bu son kategoride söz konusu olan kadınlar, sahip olmak istedikleri kişilik hakkında karar vermek ve kendilerini geliştirmek zorundadırlar. Bu karann verilebilmesi için bir modele, ideal bir örneğe ve yeni bir hayat biçimine ihtiyaç hissetmektedirler. Bir kadın kahraman, bir ideal kadın bulmak zorundadırlar. Bu grup için, «Kimim?», «Karakter nasıl kazanabilirim?» vb. gibi problemler çok acil çözüm bekleyen sorunlardır. İşte; Hz. Fatıma kendine has hayatı ve kişiliğiyle bu sorunlara cevap teşkil etmektedir. Bu çalışmamla, Hz. Fatıma'nın şahsiyetinin analitik bir izah ve açıklamasını vermekle kendimi tatmin olmuş bulmaktayım. Kitapçılarda bu yüce şahsiyet hakkında hiç kitap görmedim. Bu nedenle de Entellektüellerimizin O'nun mübarek hayatı hakkında hiç bir bilgiye sahip olmadıklarına inandım ve sonuçta bilmediklerini gördüm, böylece bu açığı belirli bir oranda telafi etmeye kendimi mecbur hissettim. Sonuç itibariyle, bu makaleler, gizli ve yorumsuz kalmış mübarek bir insan hakkında «geleneksel kaynaklara ve vesikalara» dayandınlmış bir biyografiyi de içine almış söz konusu konferanstır.

Bu biyografide özellikle tarihi vesikalardan

Belgelerden sonuçlar çıkardım. Her ne zaman itikadı bir problemle karşılaştığımda veya kesin bir Şii görüşe vardığımda, Sünni kaynakları da in celemeyi ihmal etmedim. Hatta onları tercih ettim Çünkü Şiilik Sünnilikten kaynaklanmaktadır. Ayrıca Sünni kaynaklar, bilginlerin ve alimlerin nazarında da çürütülemez kaynaklardır.

Bu çalışmanın tenkitsiz olabileceğini söyleyemem. Hatta belki tersi daha doğrudur. Ancak açık kalplilikle hareket edenler; doğruya yönlendirmeyi amaç bilenler ve hizmet yapmak isteyen için bu çalışmayı tenkit etmek bir görevdir. Fakat iftirayı, suistimali ve düşmanlığı meslek edinenler için değil.

Dr. Ali Şeriati

Haziran–1971

Giriş

Bu kutsal gecede benim gibi aciz birinin konuşması planlanmamıştı. Prof. Louis Massignonun çalışmasıyla tanışmam, bana pek çok şey kazandırdı. O Hz. Fatıma hakkında yazmış büyük bir insan ve çok iyi tanınan bir İslami ilimler bilginiydi.

Hz. Fatıma'nın İslam tarihi üzerinde oluşturduğu canlı ve devrimci etki kadar onun mübarek kişisel yaşamından da çok etkilendim. Hatta ölümlerinden sonra bile o, İslam toplumlarındaki adalet arayıcılarının, baskı ve zulme karşı isyana kalkışanların ruhlarını canlı ve sağlam temellere oturtmuştur. O, imtiyazı ve ayırımları reddederek, gelecek nesillerdeki mücahitlere diri anlayışlar ve cihat şuuru bırakmıştır. O, yolun bir işareti ve sembolü, İslami düşüncenin zorunlu rotasıdır. Bir öğrenci olarak, Prof. Louis Massignonun Hz. Fatıma'yı konu edinen değerli çalışmasının hazırlanmasında küçük bir rol aldım Katkım, özellikle gerekli verilerin toplanmasında ve araştırmanın başlangıcında oldu. Hz. Fatıma'yı konu edinen mevcut belgeler ve bilgi 14 yy'lık bir zaman diliminde kayıt altına alınmışlardır.

Muhtelif belgelerdeki tarihî imalar, yöresel övgüler, kasideler, gazeller ve halk türküleri bile bu açıdan incelendi. Çalışmaya küçük bir katkıda bulunmuş biri olarak benden bu çalışmanın kısa bir özetinin verilmesi istendi. Dolayısıyla bu çalışmayı bugün burada sunmam gerektiğini düşündüm. Ayrıca bu çalışmayı başlatan o büyük insan, çalışmasını tamamlayamadan bu dünyayı terk ederek ayrılıp gitti. Halk maalesef bu çalışma hakkında bilgi sahibi değildir. Hatta Avrupalılar ve Avrupalıların İslam'la tanışmışları bile bu çalışmadan habersizdir. Bu durum Avrupalıların yazdıkları eserler aracılığıyla İslam'la tanışan aydınlarımızı ve ilim adamlarımızı da etkilemiş, haliyle onlar da bu çalışmadan habersiz kalmışlardır.

Hz. Fatıma'yı konu alan bu değerli çalışmayı özellikle Hüseyniye-i irşatta, derslerime iştirak eden öğrencilerime aktarmam gerektiğini düşünerek, yapılan daveti kabul ettim. Ayrıca öğrencilerime bu büyük insanın derin ve ciddi araştırmasının tarihsel ve bilimsel sonuçlarını da izah etmeyi düşünmekteyim.

Ancak bu çalışmayı aktarırken veya aktardıktan sonra gördüm ve anladım ki, artık toplantıların çehresi değişmektedir, insanlar bir vaaz veya bir nutuk için artık bir araya gelmemektedirler. Şu anda bu toplantıya katılmış bulunan erkeklerin ve kadınların tümü. Bu toplumun çağdaş neslinin ihtiyaç hissettiği entelektüel ve eğitilmiş temsilcileridir. Bu topluluk, Hz. Fatıma hakkındaki konuşmamı dinlemek, bu gece bu toplantıdan manevi bir mükâfat ve kazanç temini gayesiyle bir arada bulunmamaktadırlar ümit ediyorum. Onlar verimsiz ve sonuçsuz, bilimsel ve tarihsel nitelik taşıyan bir konferans dinlemek de bir araya gelmemişlerdir. Çünkü çağdaş kaderimizce etkilenmiş insanların çok hassas bir sorununa cevap bulabilmek için bu topluluk canlı ve yıkıcı bir sorumluluk altındadır. Bu hassas ve acil çözüm bekleyen sorun «Ben kimim?» sorusunda beliren kişilik tespiti ve tayini sorunudur.

Dr. Ali Şeriati

Birinci bölüm

Ben Kimim?

Toplumumuzda kadın süratle değişmektedir. Tağutların, zorba yönetimlerin ve kurumların etkisiyle gerçek kişiliğinden ve kazanmak zorunda olduğu özelliklerinden soyutlanan kadının; sahip olduğu her türlü değeri -geleneksel olsun veya olmasın- elinden alınarak yok edilmiştir ve halen yok edilmektedir. Kadını hedef olarak seçen çağdaş tağutlar onu istedikleri bir konuma oturtuncaya arzuladıkları bir şekilde inşa edinceye kadar mücadelelerine ve direnişlerine devam ettiler. Netice itibarı ile biz de bu zorba yönetimlerin ve kurumların arzuladıkları vasıflara sahip kadınları ürettiklerine şahit olduk. Bu nedenle gerçekleri görebilen ve uyanık her kadın için gayeye hizmet edecek en önemli faaliyet; kadının kim olduğunu tanımaya çalışması, tarihi kişiliğini yakalamayı görev bilmesi ve «Ben Kimim?» sorusuna net ve açık bir cevap bulabilmek için yoğun bir çaba sarf etmesidir. Kendi kültürünü, medeniyetini, tarihini, din. Gelenek ve göreneklerini tanıyabilmesi ve dikkate alabilmesi için kısa zamanda çözüm bekleyen sorun ise kadının kişilik tespiti yapması ve hedef olarak tayin ettiği kişiliğini kazanmak gayesiyle yoğun bir cihadı yüklenmesidir.

Şuurlu, isabetli ve gerçek bir kişilik ve kimlik tespiti yapan kadının içinde bulunduğu mevcut yaşayış tarzını koruyamayacağı kesindir. Çünkü kadınımız bugünkü geleneksel yapısını ve değerlerini değiştirecek ancak boşalan alanı modern maskelerle dolduracak hiç bir yaklaşım tarzını arzulamamakta, fakat özgürce kararlar vermek, iradesini kullanmak ve kendi tercihini kendi yapmak istemektedir. Hiç şüphesiz bir insan olarak bu da onun doğal bir hakkıdır. Çünkü artık çağdaşları da zincirlerle bağlı köleler değiller. Onlar da zincirlere bağlı köle olmak istemezler. Kadınlarımız şahsiyetlerini bilinçli olarak bilgi ve özgürlükle süslemek isterler. Düşünce ve niyetlerini ortaya koydukları taslakta görmek mümkündür artık.

Kadınlar kendilerini bilgi, bilinç ve özgürlükle" donatmak istemektedirler. Bir plan ve proje, bir gaye ve hedef belirlemiş ve buna yönelmiş Bulunan kadının kafasında gerçekleştirmek istediği bir kroki ve taslak mevcuttur. Ancak bu kroki ve taslağı nasıl pratize edeceklerini ve bunu yapmak için nasıl bir metot takip edecekleri mi bilmemektedirler henüz.

Onlar kuduran düşünceler ve ideolojiler çağında, kadının şahsiyetini yüceltecek ve kuvvetlendirecek basamakları ve faktörleri bilememektedirler. İnsani bir kişiliğe varmak ne tarihi bir mirasın neticesi ne de zorla giydirilen taklit kabilinden bir maskeyle, bir kamuflajla olabilir. Karşılaştığı birçok farklı tavırdan hangisini tercih edeceğini bilmemekte ve aksine adapte olacağına karar verememektedirler.

Özellikle unutmamalısınız ki, sizler müslümansınız. Müslüman bir toplumun kadınlarısınız. Bu öyle bir toplum ki, orada tercihlere akıl ve düşünce egemendir. Akıl ve düşüncenin onayını almış kararlar, tarih, din ve kültür süzgecinden geçerek fert ve toplum hayatına yansıyan önemli faktörlerdir. Böyle bir toplumun her yönüyle beslediği ana kaynağı ise İslam'dır. Onun için bu toplumda kadın da nasıl olması gerekiyorsa öyle olmalıdır. Müslüman kadın becerisi ve yeteneği gücü ve maharetiyle ayrı bir şahsiyet olduğunu ispatlamaya çalışmalıdır. Buna çağımız da mecburdur da. Kadın işlev olarak, doğum olayında olduğu gibi kendisine «ebelik» yapmak istemektedir. Müslüman kadın ne tarihî mirasın ürünü bir kalıntı veya bir fosil ne de yüzeysel, realiteden uzak bir kişiliğe sahip olmak ister. O edindiği kişiliğini ve yaklaşım tarzını gerçek kaynaklara ayna yapmalıdır. Evet, Müslüman kadın artık İslam'a karşı dikkatsiz ve kayıtsız kalamaz. O halde Müslüman kadının «Ben Kimim?» ve «kişiliğimin Kaynakları nelerdir?» şeklindeki iki ciddi soruyu hissetmesi bir gereklilik ve onlara çözümler bulmaya çalışması bir zorunluluktur.

Halkımız Hz. Fatıma (R. Anhu)'yı bilir. Ancak gerektiği düzeyde o'nu tanımamaktadır. Her yıl

yuz binlerce Müslüman O'nun için ağlar, O'nun için gözyaşı döker. Anısına yuzbinlerce dini merasim, festival ve matem toplantıları yapılır. Bu yüce şahsiyet için övgülerle ve gözyaşlarıyla dolu toplantılarda bir araya gelinir.

O'nun yüce kişiliği ve derin samimiyeti, muhteşem törenlerle yad edilerek, kişiliğinin ve mücadelesinin hafızalarda bir daha yaşatılması arzulanır. Fakat her türlü ilgi ve övgüye, acı ve işkence dolu törenlere, sıkıntı ve zorluklara rağmen Hz. Fatıma R. Anha'ın gerçek kişiliği ve devrimci şahsiyeti bilinmiyor. Bu yüce ve mübarek insan hakkında halkımızın bilgisi oldukça yüzeysel ve gerçeklerden uzak bulunmaktadır. Bu halk O'nu sadece «Hz. Resulullah S.AV.'in kızı ve Hz. Ali R. Anha'ın eşi» diye bilmektedir.

Halkımız Hz. Fatıma hakkında gereksiz ve eksik bir bilgiye sahiptir. Bu halk ancak, bir insan toplumunun oluşturabileceği özlem, derin inanç ve diriltici tüm ruhi kuvvetlerle Hz. Fatıma'ya teslim olmuş. Onu gönüllerine mekân kılmışlardır.

Gerçekçi ol

Ve gerçeği arayarak bul

Bana göre bu halkın en büyük ve değerli varlığı, Hz. Ali'yi örnek edinerek kazandığı onurdur. Bu toplum Hz. Ali'yi örnek almakla haysiyeti ve şerefi seçmiştir. Allah'ta bu tercih sahiplerine onur ve şeref bağışlamıştır. Eskimez ve solmaz bir haysiyet payesi, ebedi bir güzellik olan bu tercih İran halkının çektiği her tür acıya ve katlandığı derin can sıkıntısına, büründüğü mahsunluğa ve karşılaştığı zorluklara rağmen gerçekleşmiştir. Bu halk yalana, hileye, baskıya, zulme ve işkenceye karşı nasıl duracağımızı ve karşı mücadele metodunu pratik hayatlarıyla göstermişlerdir. Bu halk zorbaların yumruklarını indirmiş, hainliklerini açığa çıkarmıştır. Kul olarak insana verilen hakları, zorba güçleri hesaba çekerek gerçek sahiplerine iade etmiştir. İnsanlık canavarının gerçek kimliklerini gözler önüne sermiştir. Kaba kuvvete, baskıya ve zulme karşı, başkaldırıp esas mücadele metodu olarak isyanı tespit eden bu halk sürekli olarak hileye ve yalana karşı savaşmış ve hainleri tanımamayı hayatın gayesi olarak telakki etmiştir. Onlar zalim düzenlere karşı kıyam edenler ve yine onlar reklamı tercih etmeyenlerdir. Bu halk resmi ideolojilerin ve saltanatın beslediği kurumlardaki dini liderlere bağlılığı zillet ve sapma olarak kabul etmiş resmi ulemaya bağlılığı İslami izzetle kaynaştırmamıştır. Bu halk zaman ve iftiranın karanlık perdeleri ardında gizli bırakılmış fakat ümmetçi bir ruh aşılayan kuvvetli, dinamik, sağlıklı düşünce ve eylem akımlarını bulmuştur. Halkımızın pek çok değişik idare tarzını, sistemi ve ya sultanlığın hakimiyetini yaşayarak İslam'a basamak basamak geldiği doğrudur. Dolayısıyla biz halkımızın sultanlara ve sultanların yönetimi altındaki kuruluşlara karşı ayaklanmalarını da tanımak ve bilmek zorundayız.

Bizler Kuran-i bilince sahip ve bu bilinci müesseseleştiren müminle normal bir vatandaşı ayırt etmek zorundayız. Kuran-i bilince sahip kişi; «İslâm», «Kuran-i Hükümet,» «Peygamberi Hareket Metodu» ve «Gerçek Din» gibi radikal unvan ve sıfatlarla gerçeklere sahip çıkmak zorundadır. Unutmamalıyız ki, itikadi kavramlar da İslâm adına üretilmiş ilim, irfan ve hikmet de sultanların güdümündeki kurumlardan etkilenmiş ve onlar tarafından piyasaya sürülmüştür Minber ve minarelerden de yine onların sözleri yükselmiştir.

Sünnet üzerine konuşan yine onların kitapları, tefsirleri ve şerhleri olmuştur. Geçerli akçe yine de onların hitabeleri reklâm ve felsefeleri olmuştur. Hatipler, yazarlar, şairler ve tarihçiler hep onların güdümünde olmuşlardır. Hoparlörler, radyolar, televizyonlar, dergiler, gazeteler ve teorisyenlerin tümü idareci ve yönetici sınıfın sadece bir uzantısı olagelmişlerdir.

Güçleri ile zamanı şekillendirenler, resmi liderler ve Nebi (SAV)nin akrabaları, vahiy ve sünnet adına resmi kararlar veren ve atamalarda bulunan imamlar, evet tüm bunlar saltanatın veya hilafetin sadece birer uzantısını teşkil etmişlerdir. Hiçbir tedbiri ve güvenliği olmayan İran halkı reklam bombardımanı altında şaşırmıştır. Tarihte haksız tecavüzler karşısında da şaşkındır bu halk. Bu halk, kesin ve tartışma götürmez bir tarzda güçlerine iman edilen mimarlık, ilahiyat, din, tarih, tarih yorumları, hukuk ve geleneklerden oluşan bilimlerin karanlık ve kesif bulutlarının etkisi altında da bulunmuştur. Gelenekler yöneticilerin, sultanların veya saltanatın yapısıyla uygunluk sağlamıştır. Artık neredeyse her gelenek bu yapının devamını sağlayan, bu yapının gücünü artıran bir özellik arz etmiştir.

Haliyle bu geleneklerden yönetenleri ve yönetici kurumları teyit eden bir faktör olmaktan kurtulamamıştır.

Halbuki Kuran-ı ileri düzeyde veya derinlemesine tanımıyorsak bile; bu kurum ve yöneticilerin din adına sürekli yalan ürettiklerini hiç bir kuşkuya yer vermeden, rahatlıkla iddia edebiliriz. Aslında sultanlar da gerçeğin; göz kamaştırıcı bu şekillere ve tablolara, bu dış güzelliklere bağımlı olmadığını en az bizim kadar bilirler. Onlar bilirlerdi ki; garip yaşayan, Peygamber mescidinin yanı başında bir köşede ev sahibi olan, kabilesinin ihmaline uğramış ve çevrenin bilgisizliğiyle kuşatılmış bir hakikat membaı vardı.

Halkımız Şam'ın yeşil saraylarının ve bin-bir geceli Bağdat'ın kılıca ve olca dayalı saltanatının idam ilmikleri pahasına da olsa; çamurdan inşa edilmiş bu evi, terkedilmiş bu evi bulup ortaya çıkardılar. Bu terkedilmiş yapıyı ve suskun evi insanlara teşhir ettiler. Çağların zaman perdelerinin, sarayların, perili bin bir gece masallarının, ok ve yay dininin insanlara unutturduğu gerçekleri bulup insanlara bu halk sundu. Bir yapı seçtiler, ve diğer yapılardan ayırdılar O'nu. Bu ev, bu mesken Hz. Ali ve Fatıma'nın eviydi. İran halkı İslam'ın bu evde, bu acılarla dolu, terkedilmiş ve suskun meskende bulunduğuna inandı ve zorda olsa tercih etti.

Bu halkımızın gerçekleştirdiği en zor ve en değerli tarihi bir sorumluluktur. Bu zor ve dikkate değer bir seçim ve bir tercih kullanımıdır Yeni bir düşüncenin ve bilginin doğumunu sağlamış olan bu tercih İran halkının sahip bulunduğu hiç bir gelenekle, yaklaşım tarzıyla izah edilemez. Çünkü bu seçim İran halkının geleneksel tercih anlayışına ters düşmektedir. Bu tercih halkımızın metanetinin ve büyüklüğünün bir göstergesi, Kuran'a teslimiyetinin bir simgesi ve O'na karşı duyduğu sevgi ve saygının bir ifadesidir. Bu tercih bu halkın ruhi metanetinin ve cesaretinin bir göstergesidir. Bu tercih dünya zevklerine düşkün saltanata ve saltanat yapısına başkaldıran O'na karşı kıyam eden bir halkın metanetini ve manevi kuvvetini daha da sağlamlaştırmıştır.

Saltanat bir sistem olarak; toplumu ve kurumları, her tür tarihi-politik sistemden daha etkili ve daha aktif olarak yönetmiştir. Kurumları ileri düzeyde bir kontrol altında bulundurmuş, onları etkili bir tarzda yönlendirmiştir. Sultanlık bir müessese ve bir sistem olarak daima güçlü askeri ve politik kuvvetlere sahip olmuştur.

Halkımız saltanata savaşla ve cihatla karşılık verip onu reddetmiştir. İç ve dış bir ruhi mücadele metodu geliştirerek bu kuruma karşı direnmiştir. Bu direnme her tür karışıklığa ve kargaşa ortamına rağmen yapılmıştır. Bu halk aşk ve şevkini, tutku ve coşkusunu asla yitirmemiş-tir. Halkımızın bu tavrı, bu yaklaşım tarzı fetihlerden dolayı oluşan tartışmalara, meydana gelen mücadelelere, yükselen retlere rağmen gerçekleştirmiştir. Yenilgilerine, bozgunlarına rağmen; aldıkları ve uğradıkları yıkıma, maruz kaldıkları imhaya rağmen: değişmez yapı ve gürültüye rağmen; bilgi ve düşünceye rağmen, kültür ve medeniyet; devrim ve karışıklığa rağmen halkımız bu kişiliğini ve tavrını koruyabilmiştir. Bu tavır, seyrinden ve rotasından, dinlerin ve dünyanın dejenerasyonuna rağmen sapmamış; temel ve asli niteliğini korumasını bilmiştir. Bu halk tarihi sağırlaştırmıştır. Tarihin kulaklarını bu halk azim sesiyle yıpratmıştır. Yeryüzü bu halkın ayakları altında inlemiş, bir depremi yaşamıştır. Yeryüzü bu azim sesten ve halktan ötürü titremistir.

Hz. Ali'yi, Hz. Fatıma'yı örnek alan bu nesiller minarelerden, minberlerden ve mihraplardan yükselen her değere, her fikre, her kuruma tepki göstermişlerdir. Bu nesiller dinin resmileştirilmesine tarih boyunca mücadele vermişlerdir.

Kurumların resmi ulema tarafından halkın zararına çalıştırılmasına tepki göstermişlerdir: Onlar daima karşılaştıkları ve yüz yüze geldikleri ilahiyatçıları ve geleneksel din adamlarını reddetmişlerdir. Bu nesiller direnci, mücadele ve savaş azmini, cihat aşkını yok etmek, parçalamak amacıyla, hem doğuda ve hem de batıda, kan için yükselen, kınından çekilen kılıç şıkırtıları arasında; kılıçların kuvvetine ve gücüne rağmen; tam bir teslimiyet, kesin bir emniyet ve huzur içinde karşı tavırlarını sergilemekten asla geri kalmamışlardır. Bu nesiller tüm bu olumsuz ve menfi şartlara rağmen, «Evet; kararımız verilmiştir, sizi onaylamak yoktur bu çizgide» demişlerdir. Bu nesiller imanlarını bilgi, feraset ve düşünceyle süsledikten sonra; şahadete susar bir hale gelmişlerdir. Onlar adaletin ve hakikatin hayata yeniden geri dönmesi için şahadeti biryudum su gibi içmesini bilenler olmuşlardır. Bu nesiller şahadetten, kan ve fedakarlıktan sonra, hakikatin zaferini bekleyenler olmuşlar. Onlar ancak şahadetle beslenen ve derin bir gönül yüceliğine dayalı gücü bir hakikati savunurlar. Bu nesil acıya katlanmak, işkenceye dayanmak zorundadır. Bu nesil acıya alışmak, kırbaçlara dost olmak, kişisel şerefine dokunan hareketlere katlanmak, yalnızlığa sabretmek, sefalete direnmek, her unsurun acısına ve dehşetine göğüs germek zorundadır. Bu nesillerin özel bir çeşit sevgiye, özel bir ilgiye ihtiyacı vardır. Onların ihanete tahammül edebilmeleri için çok keskin bir feraset, çok boyutlu bir metanet ve uzağı gören bir bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu nesiller sözkonusu keskin ferasetlerini, kaba kuvvetin ve fanatizmin yoğun bir etkiye sahip bulunduğu ortamlarda da korumasını bilmelidirler. Oluşan her türlü olumsuzluğa rağmen yine de sabırlı olmak, sabırla direnmek zorundadırlar.

Sabır, feraset ve fedakarlık İslam'ın aradığı birkaç temel özelliktir. Elbette ki Ali'ye dayalı İslam'ın Şah Abbas'ın oluşturduğu, O'nun onayından geçen Safavi İslam'ının değil. Tarihte zulüm ve kuvvetle karşı karşıya geldiğinde titreyen, zulmü ve kuvveti destekleyen islam'ın değil. Fakat adaletli yapıyı ve masum yönetimi arayan, O'nu destekleyen İslâm'ın. Biz etkinliği yok edilmiş, tarihi düşünceler koleksiyonunu destekleyen İslam'a taraf değiliz. Değiştirici bir değeri olmayan bilgilerin bekçiliğini yapan, sabit düşünceleri kanunlar gibi savunan İslam'ın değil. Kavmi kin, nefret ve düşmanlığı savunan veya destekleyen İslam'dan yana değiliz. Sözlü, sade ce dille söylenen, sadece dil ile itiraf edilen aşktan da tavır sahibi islam'dan da yana değiliz. Pratik bir gerçeğe dönüşmeyen, hayatı zorlamayan, hayatı değiştirmeyen İslam'dan da, aşktan da yana değiliz. Her tür anlayışı kucaklayan İslam'dan da yana değiliz. Kin ve husumet dolu düşmanlık kokan önerileri destekleyen ve bu önerileri kucaklayan islam'dan da yana değiliz. Anlayışı dar, aklını ve gücünü kullanmayan, pratiği olmayan İslam'dan da yana değiliz. Safevi İslamı sadece saltanata kan vermiş, O'nu kucaklamış o'nu korumuştur, hilafet müessesini değil. Safevi İslam'lığı geçmişe aittir, mazi olmuştur, tarihi bir kalıntıdır şimdi. Şimdiye ait değil. O sadece ölümden sonraki hayat için didinir, sa dece o hayat için vardır; ölümden önceki hayata ait değil. Ahiret için yararlı, ahirete hazırlayan bir tavra sahip; dünya hayatına değil

Ali taraftarlığının gayesi islam'ı adaletsizliklere alet olmaktan; kuvvete dayalı, kuvvetle yaşayan hükümetlerden ve cahil liderlerin tasallutundan özgürlüğüne kavuşturmaktır. Ali taraf tarları özgürlükten yana tavır bilirler. Şüphe ile karışmış, şüpheyle dolu, ne Allah'a ve ne de kullarına hiç bir yararı dokunmayan Sufi (mistisizm) kutsallığından yana değil.

islam sadece İslam'dır. Pürüzsüz ve sentezsiz net bir İslam'a eklenecek ve çıkarılacak hiçbir unsur yoktur, olamazda. İslam saltanatsızlık ve sultansızlık demektir. İslam sahte Arapçılık değildir. İki temel prensibi yani adaleti ve ima meti islam'a yerleştiren, İslam'a mal eden şiilik değildir. Zaten adaletsiz ve imametsiz İslam; muhtevasında islam'ın kesinlikle bulunmadığı, bulunamayacağı yeni bir din, yeni bir islam demektir. İslam eksi islam diye matematiksel ola rak formüle edebileceğimiz bir din ancak imametsiz ve adaletsiz bulunabilir. İslam mutlak adalet ve imamet dinidir."Aynı durum Hristiyanlık, Ya hudilik, Vedantizm ve Taoizm için de geçerlidir.

İslam'a «ülke» «ırk» ve «sınıf»ları katmak yeni bir cahiliye ve bilgisizlik örneğidir. Geçmişte şiilerle Sünniler arasında meydana gelmiş savaşlar despotizme ve zulme karşı adalet ve imamet düşüncesinden kaynaklanmıştır. Günümüzde ise bu savaş söz, tarih ve kavim savaşma dönüşmüştür. Şiilerle Sünniler arasında mevcut itikadi, tarihi, felsefi ve dini yorumlardaki ayrılıklar, farklılıklar, ayrıcalıklar hep aynı tavırdan, hep aynı cepheden, hep aynı çehreden kaynaklanmaktadır.

Hz. Ali Hz. Resulullah (s.a.v)'e eklenmemiş-tir.

Bu iki yüce insanın bir sentezinin yapılması düşünülmemiştir. Fakat müminler

Hz Resulullahı kaybetmemek, O'nu yitirmemek, O'nun izini takip edebilmek için Ali'yi seçmişlerdir. Ali'yi tercih Muhammed'e olan ihtiyacın, O'na olan muhabbetin eseri olmuştur. Tarihe mal olmuş Sezarların, kralların, Firavunların çocukları, onların torunları hepMuhammed'i konuşmuşlardı ve yine O'nu konuşmaktadırlar. Elbetteki sezarlar,krallar ve sultanlarla bu yüce şahsiyet arasında derin ve köklü farklılıklar bulunmaktadır. Sezarların, kralların ve sultanların varlık sebepleri ile peygamberlerin varlık ve hayat sebepleri arasında derin ve özlü farklılıklar bulunmaktadır. Biz Resulün sünnetini unutmadık. Sünneti

bir tarafa bırakmadık. Hz. Ali'yi ve ailesini öne çıkarmadık. Hz. Ali ve ailesi sünnetin yerini işgal etmediler, sünnetlerin yerine geçmediler hayatımızda. Biz sünnete ek bir unsur olarak da düşünmedik. Çok kat'i iddia edebiliriz ki Hz. Ali'nin ailesi yoktur çünkü bu aile Resulullah'ın ailesidir. Biz sünneti aradık hep ve bulduk. Resulün ne söylediğini, ne yaptığını ve ne yapmak istediğini de hep bu ailenin yardımı ve bu ailenin desteği ile öğrendik. Ki bu aile kendi ailesidir.

Hem düşmanların ve hem de candan bağlı dostların söylediklerine bakmadan diyebiliriz ki, Şiilik bugün islam'ın sünnete uygun mezheblerinden biridir. Dikkate alınması zorunlu temel nokta, Hz. Ali ve gerçek şiilerin bilinçli ve istekli olarak, dini değerlerinin değişmesine, çağdaş yeniliklere, sünnetten uzaklaşan hareket ve eylem metodlarına rağmen, sünnete başlangıçtan beri bağlı kalıp kalmadıklarıdır. Hz. Ali ve gerçek şiiler sunneti korumayı ve muhafaza etmeyi bilinçli olarak verdikleri mücadele ile sağlamışlardır.

Biz değerlerin karıştığını, çağdaş bazı yeni değerlerin ortaya konulduğunu biliyoruz. Her şeyin birbirine karıştığı bir toplumda yaşıyoruz. Dünya, saltanat ve sultanlığın getirdikleri ile dehşete düşmüştür. Saltanata dayalı zulümkar İslam'ın (!) gücünden ötürü dehşete kapılmıştı halkımız İnsanlar asırlar boyunca karanlıkta yaşamışlardır. Saltanat ve sultanlıklar zulümkar ve zalim yapılarını kanla besleyip, kanla muhafaza etmişlerdir. Böyle bir ortamda; adalet ve imamete dayalı islamiyet ise şehidlerin kanıyla beslenip, varlığı-

m şehidlerin kanıyla sulanmış zeminlerde koruyabilmiştir. İmamet ve adalete dayalı İslam asla şehadetsiz varlık gösterememiştir, gösteremez de,

Müminlerin takındığı bu tavır, saltanatların gücünü inkar etmiş; onların güçlerinin etkinliğini, değiştiriciliğini ve sürekliliğini geçersiz kılmıştır. Şüphesiz bu çok zor seçenek kolay kolay hayat bulamamıştır, kolay kolay etkinlik kazanamamıştır.

Emeviier, Abbasiler, Selçuklular veMoğollar oldukça zalim, oldukça acımasız cezalar veya zalim ve vahşi kararlar vermiştir. Bu aileler çok defa zulümle hükmetmişlerdir. Verilen bu cezalar büyük din bilginlerinin, özgürlük savaşçılarının, şehadet arayıcılarının çektiklerine birer delil teşkil etmektedir. Hakkı ve adaleti arayanlar, fazilet sevdalıları hep bu tür yollardan geçmişlerdir. Bu yol en genel karakteriyle şöyle tarif edilebilir. Bağdat ve Şam sultanlarının saraylarından uzakta, Fakat Şam ve Bağdat sultanlarının hapis, kan ve ateş çemberinden geçerek hedeflerine varabildiler.Saraylardan ve sultanlardan uzakta fakat sultanlara ve saraylara karşı, onlara rağmen hedeflere vardılar. Kan. zulüm, işkence çemberine; hapis kokusuna rağmen hedeflerine vardılar. İnsanlık kadar büyük, insanlık kadar yüce bir anlama sahip, yüce bir değer ifade eden Hz. Ali'nin o küçücük evinin insan üzerindeki izlerinedayanmaktadır bu mücadeleler. Bu yüce ışık, bu savaşçı karakter ve bu isyancı yapı özünü, kişiliğini bu küçücük evde bulmaktadır. İnsanlarcihad ve savaş şuurunu saraylara rağmen bir yüce kü-

çücük kapıdan almaktadırlar. Bu zalimler topluluğu, bu sultanlar ne yapmadılar ki? Bu yüce şahsiyetlerden, adalet ve fazilet arayıcılarından kimler ölümden kurtulabildi ki? Kimleri yok etmedi bu saltanat?

İslam tarihinde Hz. Ali ve Fatıma hakkında konuşmak kolay olmamıştır. Ancak bu aileyi konuşanlar veya savunanlar şöyle haykırmışlardır.-«İdam ipimi 50 yıldır sırtımda taşımaktayım.» Bu tavır İslam'ı yüklenen her kadın ve erkeğin acı kaderi olmuştur. Bir tarih ki, her satırı ve her kelimesi bir şehidin kanıyla yazılmıştır.

İlk islam ümmetinin mensupları, cesaretli ve devrimci bir sorumluluk ve bilinç sahipleri o sahabiler, bugün bizim için oluşturulan felsefelerle tanışık değillerdi. Onlarda 'bekle ve gör' mantığı yoktu, Ya bizde? Bekle! Sürekli ve sabırla bekle. Kayıp imamı bekle. O gelecek ve her olumsuzluğu müspete, her zulümatı aydınlığa çevirecektir. Herşeyi rayına girecek ve din yeniden ihya olacaktır. Bize düşen ise Takiyyeyi kullanmak ve sabırlı olmaktır. Evet işte onların asla yanaşmadığı fakat bizde inanca dönüşen husus. Görüldüğü gibi: Halkı itaat altına almak için sultanlarin veya sultanlığın oluşturduğu özel bir düşünce tarzına davet edilmektedir halk. Artık bizde oluşturulan hakim düşünce, kıyamete kadar müdahale: gücümüzü kullanmadan beklemek, 12. İmam'ın dönmesini ve dünyanın tümüyle adaletle yönetileceği, günü hasretle gözlemektir sadece

değildi, sadece

İbn Sakit büyük bir yazar ve edebiyatçı idi. O adalet için savaşan bir mücahid

bir dil uzmanıydı. Ancak İbn Sakit'in Hz. Ali'ye gizli bir muhabbeti vardı. Abbasi sultanı Mütevekkil İbn Sakit'i çocuklarına ders öğretmek için atadı. Yavaş yavaş Mütevekkilin çocukları Hz. Ali'den taraf olmaya, O'nu desteklemeye başladılar. Mütevekkil 'muhtemelen' diye kendi kendine düşündü; bu iş olsa olsa hocaların işidir. Bu nedenle bir gün sultan çocuklarını ziyaret eder ve sınıfta oturur. İbn Sakit'i hem derste tamamlıyor ve hem de övüyordu. Sultan İbni Sakit'e ço-cuklarındaki olumlu gelişmelerden ötürü ne kadar hoşnut kaldığını anlatıyordu. Fakat aniden, ses tonunu bozmadan, Mütevekkil ibni Sakit'e şu soruyu sorar.- «Çocukları nasıl görüyorsun?» «İbni Sakit cevabında çok över çocukları. O zaman Mütevekkil aniden beklenmedik bir soru daha sorar: «İbni Sakit, sana göre benim çocuklarım mı yoksa Hz. Ali'nin çocukları, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin mi, üstünler?

Evet artık İbn Sakit de bir seçim yapmak zorunda kalmıştı. Takiye'nin burada, bu olayda kullanılması bir ihanetin ve bir zayıflığın ifadesi olacaktı. İbn Sakit konuşmasını kesmeden normal bir sesle, Mütevekkil'in soruş tonuyla cevapladı .- «Kamber, Hz. Ali'nin hizmetçisi, senden de ve çocuklarından da çok daha değerlidir» dedi. Mütevekkil İbn Sakit'in dilinin kesilmesi için emir verdi. Sonuç olarak denilebilir ki, tarihteki despotları ve zalimleri ürküten, onların ekmeğine yağ sürmeyen hep bu diller olmuştur. Gerçek müminler zaptedilemezler. Onlar acı çekerler, yargılanırlar, tükenirler, ancak kalplerinde oluşan özgürlük ve adalet için savaşma isteği, ci-

had şuuru asla ölmez veya öldürülemez. Gerçek mümin bilgi, bilinç, eşitlik ve devrimci liderlik arar. Bu unsurlara daima muhtaçtır. İki yüzlülüğün, servetin baskının ve zulmün kurumlarına bağlı olarak çalışan düşman güçlerine karşı, bilinç, bilgi ve devrimci liderlikle savaşır. Onlar zulüm. İşkence ve adaletsizliği unutmazlar. Yüreklerinde hakikatler için yanan kutsal ateşin sönmesine müsaade etmezler.

Tarih boyunca ağır sorumlulukları iki grup insan omuzlarında taşımışlardır. Bu iki grup yüklendiği bu sorumluluktan ötürü de idamı her şartta kabule hazırlanmışlardır. Bu gruplardan biri imametin peygamberliğin devamı olduğunu kabullenenler olmuştur. Ayrıca ilmin, hikmetin ve aklın da davacısı olmuştur bu grup İkinci grup ise saf ve inançlı halkımızdır kuşkusuz.

Sorumluluğu ve hem de aydın sorumluluğu hissetmektedir. Çünkü ve özellikle, din bir sevgililer bilinci veya bir aşk şuurudur.

Dinde bilgi ve duygu, düşünce ve his ayrı ayrı varlıklar olarak telakki edilmezler. Çünkü bilgi ve his, düşünce ve duygu, tecessüs ve sağduyu aracılığıyla kavranıp bağlılığa dönüştürülürler.

Konuştuğumuz din, söz konusu din islamdır. Normal bir inanç sisteminden çok daha değişik, çok daha farklı bir din bir cihat kıyam ve hareket dini bir düşünce ve aşk dini kuranda aşk ve iman arasındaki sınırı bulmak, o sınırı keşfedip ortaya çıkarmak oldukça zordur. Kur'an, şehitleri ebedi hiç bitmeyen bir hayatın sahipleri olarak görür.

Bu dini, özellikle kültürü ve tarihinin de gösterdiği gibi iran'lı müslümanlar yaşamıştır. İslam aşkın, şevkin kaynağı, coşkunun nedeni, kanın ve şehadetin, kanın ve bereketin teşvikçisidir, islam bereketli bir toprak ve coşkunun merkezidir. Duygular ve hisler kaynamaktadır bu toprakta. İslam'da derin düşünce, akıl ve kavrayış gücü de bulunmaktadır. O kültürel ve entellektüel bilimleri de toplayıp içine alır. O devrimci bir düşüncenin seçkin bir hareketi, bir aksiyonu veya eylemidir, İslam insanın kaderinde umulmayan bir olaydır. Hakikata iman, sevgisiz ve saygısız ise, sadece felsefe ve bilgi; hakikatsiz iman ise şevksiz ve puta tapıcılıktır.

Gözyaşları aşka kanıt teşkil etmeli

İran'lı İslâm Âlimleri hakikati korumuş ve asıl amacı muhafaza etmişlerdir.

Düşüncelerimiz ve bilgilerimiz [illegible] sadece [illegible] sürekli yaşamamızı sağlayan düzenlemeler getirmişlerdir. Onlar her olayın ve her şeyin özünü, esasını ve özünü keşfedenler olmuşlardır. Onlar sabrın, tahammülün, katlanmanın ve yüklenmenin hakikatına varmışlardır. Onlar pratik yaşamlarında sadakatin abideleri olmuş, İslam'ın hakikatini korumuşlardır.

Ancak her şeyde olduğu gibi düşünür ve bilginlerimiz de yaşamın baş döndürücü, sersemletici ortamında yollarını kaybetmişlerdir. Bu sapma, bu yön ve yol sapmasına uğrama hadisesi felsefe, sufizm, bilim, edebiyat adına körü-körüne hareket ettiklerinde oluşmuştur. Dünyadan ve nimetlerinden el-etek çekme olayı hayatın amacını yitirmede etkili olmuştur. Halkın inançları ve düşünceleri Yunan ve hatalı batılı eğilimlerin baskısı altında ezildi, bastırıldı ve hayattta çekilmelerine neden olundu.

İranlı müslümanlar bağlandıkları hakikatlerin sadık ve vefalı delilleri olmuşlardır. Samimiyetin, aşkın, sağduyunun ve fedakârlığın takipçileri olarak yaşamış ve bizzat kendileri de pratiklerine bu yüce vasıfları getirebilmişlerdir.

İranlı Müslümanlar, Hz. Ali'nin yoluna hayatlarını adamışlardır. Bu halk kaba kuvvetin, zulmün, canilerin, katillerin söz sahibi oldukları zamanlarda da, hükümetler ve yönetimler adına bu vahşi varlıkların söz sahibi oldukları dönemlerde de samimiyetini göstermiş, Hz. Ali'nin çizdiği yolda yürümesini bilmiştir. Bu halk savaşlarına, mücadelelerine dudakları kapanıncaya, Ehli beyt sevgisinin ve aşkının beslediği kan damarları çatlayıncaya

kadar devam etmişlerdir.

Bugün ehli beyte bağlılığımız, halkımızın bağlılığı hala çok derin bulunmaktadır. Halk kitleleri çok boyutlu ve derin bir aşkla Hz. Ali'yi izlemektedir. Bu aileye bağlılık derin bir vefa, kesin bir sıddıkiyetle bağlılıktır. Pekçok asır geçmiş olmasına rağmen, asırlar değişimlerle dolu olmasına rağmen imanın doğumuna ve ölümüne şahit olduğu halde aşkın da, düşüncenin de, ölümlerine ve yeniden doğumlarına şahit olunduğu halde halk Bağdat sarayının kapısına gitmedi. Koşullar sultanlara bağlılığı sağlayamadı. Halkın dikkati ve kalbi arzusu bir başka taraftaydı. Biz halkın gayelerinin neticede Hz. Fatıma'nın evinin kapışma çıktığını görüyoruz. Halk acı içinde ağlamaktadır bu kapıda. Bunu bize tarih gösteriyor. Bu gözyaşları içten, aşktan ve vefadan kaynaklanmaktadır. Halkımızın bu aileye sönmeyen aşklarının ifadesi olan birer kelimedir. her gözyaşı Bu gözyaşları sıradan bir insanımızın dilidir. Gözyaşlarından daha samimi, daha içten, daha berrak, daha olgun lisan var mıdır acaba? Çünkü gözyaşları pratik, kelimesiz ve cümlesiz bir dildir.

Gözlerin gerçekleri dilden daha net ifade ettikleri doğru değil mi? Gözyaşları şiirlerin en güzeli değil mi? Gözyaşları aşkların en az yarı çizeni değil mi? Onlar en kamil imanın yansımaları değil mi? İsteklerin en azizini, en ılığını ve hislerin en ateşlisini yansıtmıyorlar mı? Göz yaşları konuşmanın en saf şekli değil mi? Çözülmesi çok zor bir aşkın dili değil mi? Tüm saydıklarımız aşık bir kalpte bir araya gelmiş kaynaşmışlardır. Beraberce karışır, erir ve ılık bir damla oluştururlar. Bu duyguların, düşüncelerin, özlemlerin, gayelerin ve fedakarlıkların ılık dili ve dışa yansımasının adı: «Gözyaşı»

Halkımız tarihte konuştuğu gibi halen konuşmaya devam etmektedir. Halkımız

düşünce ve duygularını oldukça net ifade etmiştir. Ancak bazen tarihi hesaba çekmiş bu halkı eleştirdiğim de olmuştur, olmaktadır. Bazen ağlamayı, gözyaşı dökmeyi savunurum ve bazen de bir namaz sonrasında programlı ve toplu bir ağlamayı eleştiririm bu sizi şaşırtmasın

Evet sözlerimde bir zıtlık yoktur. Desteklediğim gözyaşları «Programlı bir ağlama», «Yapılması zorunlu bir vecibe», «Bir görev», «Bir gayeye varmak için bir araç», «Bir prensip», «Bir kural»dan çok farklı niteliklere sahiptir. Gözyaşı bir hissin doğal bir tarzda dışa yansımasıdır. O aşka,

acıya, özleme ve kedere zorunlu ve içgüdüsel bir cevap, bir karşılıktır.

Meşhur Fransız devrimci Regi Debre'nin dediği gibi, «Birkişi hiç ağlamıyor veya nasıl ağlayacağını bilmiyorsa onun insani hislerinde bir eksiklik mevcuttur. O bir taş, vahşi ve katı bir ruhtur» demektedir.

Akan gözyaşları, ağlatan yakarışlar, kalpte damla damla büyüyen gözyaşları aniden ortaya çıkarak kişinin nefesini kesmekte ve zorunlu bir patlamaya sebep olmaktadır. Gözyaşları kaygının, kaderin, arzunun, acının ve aşkın doğal ve gerçek dilidir. Tüm bu duygular ise insanda mevcut bulunmaktadır.

Biz şüphesiz gerçekleri görebilir veya hissedebiliriz. Ağlamak için bir «Program» planlayan, ağlamayı bir görev, «Bir dini tören veya erkan bilen, «Bir adet», «bir temel iş veya meslek» edinen, «Kâr elde etmek için bir araç» olarak kullanan, «Zararı yok etmek için bir araç», «Birinin bozgunculuğuna fırsat veren bir vasıta olarak» kullanan «Sürekli başarısızlık için bir alet olarak» düşünenler, netice itibari ile «Ruhsal bir ödül» olduğuna inananlar bizi aldatıyor demektir.

Aşka düşmüş sevgililerinden uzakta yaşayan sevgilinin ölümü dolayısıyla kalpleri kırık ve bu nedenle ağlayan, inleyen ve gözyaşı döken bir halk bedbaht bir durumda bulunuyor demekle zaman ki kalplere sevgilileri hatırlatıldığında kalpleri dirilmeye, diller konuşmaya, yüzleri neşe saçmaya başlar, ancak yine de sözleri acı doludur. Evet artık gözyaşı dökmeye başlayarak çözülmeleri zor duygularının açığa çıkmasına meydan vermek suretiyle, muhataplarına aşklarının ve derin imanlarının işaretleri olarak içtenliklerini gösterirler. Ancak toplumumuzda değişik bir karakter daha vardır. Pazarda oturan, arzulu gözlerle kâr uğruna durmadan çırpınan ve hatta kâr uğruna ofisinde durmadan anlamsız konuşan bir karakter. Bu karakterin temel özellikleri ikiyüzlülük, tefecilik, aşırı faizcilik, işi temel amaç edinme ve iş verene dalkavukluk yapma. Bağlılarının yanında büyük görünen bu kişi başkalarına karşı da firavun vari tavırlar alır. Akşam, evine geri döndüğünde konforlu ve rahat bir şekilde yer, içer, güler yatar ve uyur. Öğleye doğru ise sağlık kabinlerini arar ve binlerce sağlıksız insanlarla birarada oburluğunun karşılığını vermeye hazırlanır. Geç bir öğle vaktinde işe o bir grup arkadaşı ile her ayın ilk salı günü toplantıya gider. Bu toplantı saat altı otuzdan dokuza kadar devam eder. Toplantı boyunca oturur ve bulunduğu konum dolayısı ile kendisini kötü hissetmeye başlar. Çok büyük çaba, zoraki ve aşırı bir basınç altında, gerekliliğine inanmadığı halde iş olsun diye ağlar ve gözyaşı döker. «Bu programdan», «bu toplu ağlama» ve «İnlemeden» sonra o kahvesini, çayını içmekte, pipoşunu üflemeye devam etmekte. Sanki biraz önce ağlayan, sızlayan, işkence çeken o değilmiş gibi. Ondan sonra arınmış bir ruh, muzaffer bir bilinç, büyük bir vazifeyi ifa etmiş gibi tatlı bir duygu içinde; inançlarına, imanına ve aşkına bir adım daha yaklaştığının zannı içinde kalkar gider. İşine ve her günkü maddeci programına devam eder. Bu işine, hayatını adadığı temel işine bir diğer «Ağlama ve gözyaşı programlarına, kadar hırsla, devam eder. Siz bu derece çıkarma köle, bu derece bukalemun bir insanı acı çeken, sıkıntı çeken ve büyük zorlukları yüklenen bir fedai, bir aşk eri olarak görebilir misiniz?

Gözyaşları bir zorunluluğun eseri, bilginin, sevginin ve sorumluluğun derecesidir. Ancak toplumumuzda yaşayan ikinci karakterin ağlaması bir zorunluluktan, aşktan, imanın etkisinden kaynaklanmıyor. Onun döktüğü gözyaşları sadece gözyaşıdır, hava şartlarından etkilenerek kirlenmiş suratımızı temizlemek için yararlandığımız bir sudur bu gözyaşları.

Ancak şu gerçeği unutmayalım ki, büyük imam Hz. Hüseyin için ağlayan ilk insan onun ölümünü planlayan Ömer Sa'ad idi. Fakat Hz. Hüseyin için ağlamayı unutan ve gözyaşlarını dışa değil iç dünyasına akıtan, gözyaşlarını buruk kalbine gömen insan ise Hz. Hüseyin'in kız kardeşi Zeynep olduğunu asla dikkatimizden kaçırmamalıyız^

Ancak halkımız sevdiği ve aşkı tattığı için ağlamaktadır. Bu halk kalplerinin en derin istek ve mübarek gayeleri ile bu aileye bağlı bulun-tadır. Ehli beyt gerçek bir abide, kalplerin yöneldiği bir aşk evidir. Bu aile mensuplarının bildiği tek dil sadece gözyaşlarının oluşturduğu dildir. Ancak halkımız ne bilginler topluluğu ne de felsefeciler gurubudur, onlar sadece his, heyecan ve aşk doludurlar. Bu halkın gayreti ve çabası tümüyle fedakarlık duygusunun altyapısını bulmak için harcanmaktadır.

Hiçbir dinde, tarihte ve millette bu ailenin bir örneğini bulmak mümkün değildir. Bir aile ki baba Hz. Ali, anne Hz. Fatıma, erkek evlatları Hasan ve Hüseyin ve kız evladı Hz. Zeynep'tir. Aynı çatıyı paylaşırlar ve aynı zamanı harcarlar. Dahası bir aile uğruna bir kavmin sahip olduğu bu denli aşk, sevgi, inanç, duygu ve kan asla olmamıştır. Fakat halkımız büyük sorumluluklar yüklenmiş bu aile uğruna büyük sorumluluklar yüklenmeye hazırdır çünkü geçmişte de yüklenmiştir.

Halkımızın kültür kaynağı Hz. Fatıma'nın evine giden yolda ve ehlibeyt çerçevesinde oluşmuştur. Bu aile bir tarih oluşturdu; heyecan, telaş, kargaşa, hareket, cesaret, mücadele ve fazilet dolu bir tarih. Bu tarih, bu hareket metodu, bu mantık halen de devam etmektedir. Bu tarih berrak bir nehir gibidir, halkımızın geçmiş kuşakları için hayat bahşeden bir nehir. Ancak günümüzde ise bu berrak nehir halen ruhlarımızın derinliklerini yıkamakta, okşamakta ve bizi bilince ve göreve hazırlamaktadır.

Halkımız insanlık tarihi boyunca bu mübarek ailenin acılarına, sıkıntılarına, kaderine ortak olmuş ve sorumluluklarını da yüklenmeye hazır bulunmuştur. Halkımız adalet destekleyicilerinin özgürlüğü için mücadele eden, savaşan, işkence gören bir halktır. Bu halkın bağlandığı, savunduğu değerler tarih boyunca varlıklarını muhafaza etmişlerdir. Halkımız erdemlerini unutmuş değildir. Çünkü keder, gam ve acı darbeleri altın da ezilmiş bir halktır. Bağlandıkları değerleri yaşamları pahasına da olsa geleceğe taşımasını bilerdir. Ve bu taşımanın faturası ise ucuz olmamıştır tabii ki. Halkımız tarihte olduğu gibi günümüzde de mesajını iletmek için acı çekmeye devam etmektedir. Faziletlerin yok edildiği, gerçeklerin yargılandığı veya tüketildikleri zaman aralıklarında halkımız haklı kavgasına devam etmiştir. Ancak bu mücadele devam ederken hükümetlerde trajediler yaşatmışlardır. İnsan kıyımını gerçekleştirmişlerdir. Karşı gelmek kolay olmamıştır kuşkusuz. Ancak zulmün ve işkencenin hüküm sürdüğü demlerde bile halkımız ehli beyt'in ve özellikle Hz. Fatıma'nın ailesinin yüklendiği hareketi aramış, bulmuş ve yüklenmiştir. Halkımız adalete dayalı hareketin kahramanlarını unutmamıştır.

Ancak ne yazık ki bu çaplı aşk, bu vecd, özlem kısır kalmış, beklenen bereket gün yüzü görmemiş tıpkı kum okyanusuna düşen yağmur damlaları gibi yok olup gitmiş, etkinlik gösterememiştir. Çöllerde ot bitmesine yetmemiştir bu aşk ve vecd. Evet tüm bu fedakarlıklar, maddi ve manevi yatırımlar, iyi niyetler, kolaylaştırmalar, özlemler, direnç, mücadele azmi, zaman ve insan enerjisi sonuçsuz çabalar olarak kalmışlardır.

İkinci Bölüm

Sorumlu Kim?

Aydınlar(!)... Bilginler(!)... Sorumluluk ve görevlerini yerine getirmeyenler; halkın gücünü unutanlar ve halkla bütünleşmeyenler; halkı yönlendirme hususunda kendine düşen sorumluluğu yerine getirmeyenler; aydınlar (!) ve bilgin ler

Halka bilgi, bilinç ve yön vererek ona rehber olmak zorunda olan bu insanlar, bu fonksiyonlarını unutmuş, böylece etkinliklerini yitirmiş ve yönlendirici özelliklerini kaybetmiş durumdadırlar.

Evet, bütün dahilerimiz, üstün yeteneklerimiz ve güçlü kabiliyetlerimiz nelerle meşguller? Görülen odur ki, bir kısmı Felsefe, İlahiyat, Tasavvuf ve Ahlak gibi ilimlerle uğraşırken, diğer bir kısmı da edebiyatla, dil bilgisiyle kelimelerin taşıdıkları manalarla ve üslup araştırmalarıyla uğramaktadırlar. Uzun yıllar boyunca bütün zorluklara katlanarak belirli bir konuda entelektüel endişenin ürünü olan eserleri verebilmek için çırpınıp durmuşlardır.

Bu eserlerde genellikle şartlarına uygun namazın nasıl kılınacağını, namazın sıhhatini etkileyen unsurları, kadınlar için aybaşı halinde uygulanacak kuralları ve namazda oluşan şüphelerle bunların giderilmesi gibi konular esas alınmıştır.

Bilginlerimiz ve aydınlarımız halkla nasıl bir iletişimin kurulacağını ve onlara nasıl bir çağrı yapılacağını konu edinen eserler meydana getir meyi unuttular. Dini gerçeklerin fert ve topluma ulaştırılması onları ilgilendirmedi. Dinin yaşamını ve etkinliğini sağlayan temel erkânların kritiğinin yapılması terk edildi. Bilginin ve bilincin halka ulaştırılması önemsenmedi. Resulullah'ın sünneti ve imamların şahsiyeti fert ve topluma ulaştırılmadı. Peygamber sünnetinin ve imamların şahsiyetlerinin nasıl anlaşılabileceğini anlatan hiç bir eser meydana getirilmedi. Kerbela gerçeğini ve bu gerçeğin arkasında gizli bulunan devrimci amacı ortaya çıkaran ve nasıl anlaşılması gerektiğini anlatan eserler oluşturulmadı Peygamberimizin ailesini ve İslami hareketi konu edinen eserlerin meydana getirilmesi bir ya na bırakıldı. Halkın imanını ve düşünce yapısını konu edinen kitaplar yazılmadı.

Sanıldı ki: Yazılması zorunlu (!) her şey yazıldı, her şey meydana getirildi. Fakat bir rehberin etkisi ve katkısı olmadan, sorumluluk duygusu yüklenmeden yazıldı; bütün bunlar. Bilginler ve aydınlar sorumluluklarını camideki imamlara terk ettiler Bu mühim sorumluluk müçtehitlere, yani imanın amele gerektiği biçimde akta-

rılması için yön verenlere, büyük rehberlere ve alimlere bırakılmadı. Tüm bu sorumluluklar bildiğimiz vaazlara ve vaizlere terk edildiler.

imanı eyleme dönüştürmede rehber insanlar ortaya çıkmayınca, peygamberi, ehlibeytini ve Kur'an-i gerçekleri araştırmak ve aktarmak gö revi «Eski medreselerin başarısız insanlarına terk edilince bir grup genç İslami ilimleri öğrenmek ve fıkıh ilmini daha ileri bir düzeye çıkarmak amacıyla okullara girdiler. Kabiliyet ve be ceri sahibi olanlar büyük bir çaba ve gayret so nucu normal eğitim ve öğretim sistemi bünye sinde fakih veya müctehid oldular. Ancak bu yetenekli ve becerikli insanlar öğretmen olarak görevlendirildiler. Dolayısıyla bir nevi hapsedilmiş olan bu insanlar böylelikle de toplumdan soyutlanmış oldular bir nevi. Gereği gibi okullarda çalışmayanlar veya başarısız kişiler ise dini topluma götürmek zorunda kaldılar. Fakat yete nek, zeka ve ruhi dayanıklılık açısından zayıf olan bu ikinci grup insanların üstün yönleri sa dece güzel sesleri, heyecanları ve sanata eğilimleri olabilirdi. Üçüncü bir grup insan daha mevcuttu. Bunların ise ne üstün zekası becerisi, kabiliyeti ve ruhi dayanıklılığı, ne de güzel sesleri heyecanları veya sanat eğilimleri vardı. Ne bilim ne de güzel sese sahip olmayan bu gruptakiler sanki dilsizlerdi ve sanki hiç konuşma yetenek leri yoktu. Korumasız ve işlevsiz kalan bu insanlar ise kurtuluşu, sosyal prestiji «mübarek» veya «kutsal kapılara yaslanmada buldular. Dolayısıyla müctehidlere ve camilerdeki imamlara dayanarak, önceliği aldılar.

İşte böyle bir ortamda dikkat et! Dur ve bak! Bu durumda halkın kaderi ne olacaktı? Halkın inandığı dinin yani Kur'an'ın anlattığı İslamın kaderi ne olacaktı? Bütün bunların ne olacağına karar verebilmek için çok derin düşünmeye ge rek yok. Evet, sadece bakmak yeterlidir.

İşte görünen gerçek: Bir ülke ki; aşk ve iman la dolu, bir kavim ki; Kur'an'a ve Hz. Ali'nin «Nech'ül Belağâsına sahip, bir halk ki; Ali'ye, Fatıma'ya, Hasan'a, Hüseyin'e ve Zeynep'e sahip, yine bir halk ki; kıpkızıl bir tarih, fakat kapkara bir kadere sahip... Evet bu halk şehitler yetiştiren, şehitler doğuran bir dine ve buna dayalı bir kültüre sahip Ne yazık ki her şeye sahip fakat her şeyi ölü. Yazık ki şimdi şehadet dini ve kültürü bir ölü toprak gibi durmakta; etkinliğini ve verimliliğini yitirmiş bulunmaktadır.

Biz hassas ve hayalı bir kız olan Joan of d'Arc ın gördüğü gibi bir hayal görüyoruz. Halbuki Zeynep; İmam Hüseyin'in kız kardeşi Zeynep, ağır bir sorumluluk ve vekillik yüklendi. Hüseyin'in miras bıraktığı vekillik ve sorumluluk Hz. Ali'nin ellerine benzeyen ellere Zeynep'in ellerine teslim edildi. Kerbela eylemine Kerbela harekatına de vam etmekteydi Hz Zeynep cinayete, yalana, çılgınlığa ve dehşete karşı bir hareket olan bu eylem devam ettirilmektedir. Devrimin tüm kahra manlarının öldüğü bir zamanda, rehber insanların yok edildiği bir anda Zeynep, eyleme devam etmiş ve eylemi sürdürmüştür. Zeynep, İslam'ın öncü kuvvetlerinin katledildiği bir ortamda devam etmiştir cihadına Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği, Hz. Muhammed'in onayladığı bir İslam'ın

Ve onun ehli beytinin dünyayı terk ettikleri bir zamanda, bütün bir İslami hareket zeyneb'e bırakılmıştır. Ağır bir yük teşkil eden bu mirasa sahip çıkıp, mücadeleye devam etmiştir. Zeynep evet Zeynep bu olumsuz koşullarda mücadele vermiş ve ancak ağlayan ve inleyen bir kız kardeşe dönüşmüştür.

sistemli çığlıklar, masum feryatlar ve inleten haykırışlar işitiyorum! Halkın inanç, düşünce ve sorumluluğunu yüklenen bilginlere ve aydınlara bir çağrı, bir uyarı sinyali olan bu çığlıkların sahibi Hz. Ali'mi, yoksa halkın bilinçsiz vicdanlarının eseri mi; bilemiyorum!?

Siz ne ile meşgulsünüz beyler? Konuşmalarınızın, düşünceleriniz kaynağı nedir? Veya niçin konuşmuyorsunuz? Bunca yıl boyunca halka Kur'an'ın içeriğini, Kur'an'ın mesajını ve davasını anlatan bir kitap yazdıysanız; hani nerede o kitap? Kur'an'ı ve hükümlerini gizlemenin hiç bir anlamı yoktur hep övgü, kaside, dua, namaz, şiir, ilahi ve Rumi'nin aşkı hakkında yazılmış kitapları seyrettiniz; değil mi? Sizler Hz. Ali'nin dudaklarını kapatarak, halkla konuşmasını engellediniz, O'nu halktan soyutladınız. Değiştirici ve devrimci etkisi oluşmadı halkta. Çünkü O konuşmuyordu. Bugün Fransız La Martine'nin bütün eserlerini Farsçadan okuyan halkımız Hz Ali'nin sözlerini kolayca anlayamamaktadır.

Bu durumda ne söyleyebilir, ne gibi mazeretleri ileri sürebilirsiniz? Yunanlı kadın şarkıcı Bilitis'in bütün şarkılarını Farsçadan okuyabilen İran'lı, Hz. Ali'nin emirlerini, hatta O'na ait bir sözü okuyamamaktadır Okuyamamasını hangi mazeretlerle açıklayabilirsiniz.

İmamların eylemlerini, cihatlarını, itikadı yapılarını konu edinen; gerçek yaşam tarzlarını anlatan kısa ve küçük, sağlıklı ve doğru bilgi taşıyan bir öykü kitabınız var mı? Varsa hani nerede?

İmamlarımızın kerametlerini, ne kadar yüce gönüllü olduklarını bu denli çok konuşuyorsunuz da neden onları konu edinen kitaplar yazmıyorsunuz? Yazdıysanız hani nerede? Her sözünüzde ve her nefesinizde kerametlerini konuştuğunuz, doğum ve ölüm yıldönümlerinde festivaller ve anma toplantıları düzenlediğiniz imamlarımız için, onlara yaraşır bir kitap yazdınız mı? Yazdıysanız; hani nerede «Ehli Beyt»e gönül veren halkımız için oluşturduğunuz eserler? Ali kimdi, tanıyabildiniz mi? Tanıyabildiniz mi kimdi, Fatıma? Ali, Fatıma ve Çocukları... O yüce devrimci şahsiyetlerin nasıl yaşadıklarını biliyor musunuz? Nasıl düşünüyorlardı, neler yaptılar ve neler söylediler bu insanlar; biliyor musunuz?

Bu halk, yaşamını imamlarla beraber aşk içinde geçirmiş, onların karşılaştığı zorluklardan dolayı gözyaşı akıtmış onlara kısa ve uzun zaman dilimlerinde hizmet etmiştir. İmamlara sevgi ile bağlanarak onlarla birlikte sabırla yürüyen bu halk, onlar için emek ve sermaye harcamaktan kaçınmamıştır. Evet bu halk, imamlarımızın her birinin gerçek yaşamını öğrenmeye hak kazanmıştır. İmamlarımızın gerçek yaşamları halkımızın her ferdi için örnek gösterilmeli, böylece halkımızın örnek edinebileceği insan ihtiyacı karşılanmalıdır. İmamlann yaşamlan, düşünceleri, sessizlikleri, özgürlüğe bağlılıkları hepsedil-

meleri cezalandınlmalan, şehit edilmeleri halkımıza kişilik ve mücadele azmi vermelidir. Halkımıza ruh ve hayat kaynağı teşkil etmeli, bilgi ve eğilimlerini artırmalı, bilgi açıklarını derinleştirmen, onlara iffet ve metanet duygusu sağlamalıdır. Bu halk, bu şahadet iklimini oluşturan ve bu iklimi kanlan ile besleyen bu halk, imamların sadece isimlerini bilmektedir bugün.

Şayet normal bir vatandaş, normal bir insan Hz. İmam Hüseyin için ağlıyor, O'nun için inliyor; Onun vefat yıldönümünde yani Aşure gününde Hz. imam Hüseyin anısına kendisine işkence ediyor, acıya istekle katlanıyor, ancak bu samimiyet ve gayretine rağmen halâ Hz. İmam Hüseyin'i gereği gibi tanımıyorsa; Kerbela'yı yanlış anlıyorsa ve yanlış değerlendiriyorsa bundan kim sorumludur? Aynı şekilde bir kadın bu yüce kişilik için ağlıyor, sızlıyor ve inliyor. Hz fatımanın ve Hz. Zeyneb'in isimlerinin anılması o kadını iliklerine kadar etkiliyor, bütün benliğini kuşatıyor; bir anlam ifade edeceğini öğrendiğinde, hayatını tereddütsüz onlar için feda edebiliyor, fakat hala Zeynep ve Fatıma'yı tanımıyor ve bilmiyorsa kim sorumludur bundan? Ne ağlayan kadınlar ne de ağlayan erkekler, onların bize miras olarak bıraktıkları düşünce ve mesajları hakkında hiç bir şey bilmemektedirler. Bu devrimci ve cihat ruhlu yüce şahsiyetler için ağlayan, inleyen, gözyaşı döken bu insanlar, onların hayatları hakkında doğru dürüst bir satır bile okumuş değillerdir.

Bu halk, kadını ve erkeğiyle, Zeyneb'i. sadece «Aşura'nm sabahından akşamına kadar» cid-

di bir tarzda hatırlar Bu halk sadece bir gün Zeynebi olabilmektedir. Aşure gününün bitişiyle bu halk, Zeynebiliğini de yitirmektedir. Onlar Zeyneb'i ismen bilirler ve tanırlar. Fakat bu tanıma, Zeyneb'in Hüseynî Kıyama ilişkin fonksiyonu anlaşıldığı an dumura uğrar. Öyle ki Zeyneb'i fonksiyonu ve sorumluluğu tanıyanlar, bu görevi taşıyamayacaklarını anladıklarında; bu yüce kişiliği unutmayı yeğlemişlerdir. Zeyneb'i tanımış olmanın sağladığı avantajlann eyleme dönüşmesi gerektiği bir zamanda,

onların Zeyneb'i .unuttuklarına şahit olursunuz. O halde, bu durumdan kim sorumludur?

Eğitilmiş ve zeki insanlar, araştırıcı beyinler, genç kızlar ve erkekler mevcut şartların ve yapının bir değerlendirmesini yaparak; güven verici bir tavır içinde soruyorlar: «Bu ağlatan ve inleten dinin, bu gözyaşı ve elem dininin» fonksiyonu nedir, kullanım alanı neresidir? Böyle bir din ne yapabilir? Hangi sorunları çözümleyip, hangi sıkıntıları giderebilir? Hüseyin, Fatıma ve Zeynep için dökülen bu gözyaşları, çekilen bu denin sıkıntı ve işkence, bu derece güçlü sevgi ve kuvvetli heyecan hangi sorunları çözebilir, ne gibi sıkıntılara çare getirebilir? Özgürlüğü elinden alınmış bir halk; zulmü yok etmek, sorumluluk yüklenmek için bu vasıflarla bezenmekle ne gibi zorlukları ve ne gibi sorunları çözebilir?

Bu «tarihe mal olmuş gözyaşı ve beddualar dini», bu «kahr dini» ve bu «tarihî yalanlar dini»; açık bir düşünce, ileri görüşlülük, net bir fikir ve özgürlük arayan eğitimsiz, cahil ve ezilmiş kadınımızın hangi acılarını, hangi sorunlarını tedavi edebilir?

aşk ve nefreti öldürerek bu iki güçlü duyguyu ortadan kaldırarak sorunların kalbine, problemlerin özüne el atabilen bir kimse var mıdır? Bu halk asırlar önce yaşamış, zamanın kalın perdeleri ardında kalmış, yabancı topraklarda hayat bulmuş ve ölmüş düşünceler ve duygularla meşgul bulunmakladır halen.

Halbuki bu yapılanma bizim dışımızdaki toplumlarda asırlar önce hayat bulmuştur. Halk zulmü ve işkenceyi tanımıyor. Bu halk kendilerini acıya, sıkıntıya ve baskıya maruz bırakan, zayıf omuzlarına yüklenen zulüm ve işkence zincirini hissetmediği gibi, boyunlarına geçirilmiş zincirlerin varlığını bile kavrayamamıştır. Asla sadece öfkeden kaynaklanan bir tavır sahibi olmayan bu halk maruz kaldığı baskı, işkence ve zulüm zinciri dolayısıyla da, yıkıcı bir heyecana ve anlamsız bir tepkiye sahip olmamıştır. Baskı, işkence ve zulümden örülü zincirler sultanlar tarafından hasta insanların zayıf

omuzlarında taşıttırılmıştır.

Bu halk sultanlara asla teslim olmadı. Güçlüler, şuranlar, kuvvet ve kudret sahibi tağutlar da zaten bunu beklemiyorlardı. Bu halk ellerini havaya kaldırıp onlara teslim olamazdı. Bu halk teslim olmadı. Ancak «Ok ve yay dini»nin kurucuları olan sultanlar da hançerlerini kullanmaktan asla vazgeçmediler. Kılıçlarıyla kelleler uçurdular. Kelleler uçtu, fakat düşünceler aynı kaldı. Kuvvet asla düşünceyi yenemedi, O'nu değiştiremedi de. Bu halk asla yenilmedi. Fakat yendi. Öldürerekte ölerekte olsa devamlı yendi bu halk.

Çünkü ebedi bir hayat ve nimet olan şahadette ne ar var. ne de yenilgi.

Kıpkızıl tarihine gölge düşürmeyen bu halkın doğal olarak, tavrı ve kişiliği hep böylece devam etti.

Halkımız, Ali'yle dostluğun ve O'na tanınan kutsiyetin Kuran'la mutabık, «Kim tövbe edip Salih amel işlerse, şüphesiz o, Allah'a hakkıyla yönelmiş olur» (25/71) ayetiyle uyum sağlayan ve onunla kimyasal-asidik bir reaksiyon gibi sonuç vereceğine inanmaktadır. Bir başka deyişle bu halk dünyada işlediği derin ihanetlerin sadece Hz. Ali'ye dost olmak ve O'nun kutsiyetine inanmanın sağlayacağı avantajlardan dolayı işlediklerinin niteliğinin ahirette değiştirileceğine; iyi, hayırlı, sevap getiren işlere dönüşeceğine inanmaktaysa, bu durumdan kim sorumludur?

İmamet ve Ali'nin dokunulmazlığı ilkesi asırlar boyunca adaleti arayan ve arzulayan bir hareketin direncinin ve mukavemet gücünün devamına sebep teşkil etmişti. Bu ilke, zorba, işkenceci ve despot kurumlara karşı «savaşçı bir ruh»un eğiticisi, özgürlük arayıcılarının bilinç ve azim kaynağı olagelmişti. Kısaca bu ilke onlara cesaret ve görüş ufku sağlamıştı.

Şayet bu hareket ve ilke karşılıksız uyarıyor; halka bilgi ve özgürlük sağlayıp; adaleti getiriyor; iffeti sunuyor ve bağımsız olma düşüncesini kazandırarak hayata dinamizm getirebiliyor; ancak bunlara rağmen bu hayati fonksiyonları pratiğe getirebilecek hiçbir canlı uzva sahip bulunmuyor, etkinliğini ve üreticiliğini yitiriyorsa; bu durumda sorumlu kimdir?

Ali'nin hareketi entelektüel ve devrimci bir liderliğe neden olabiliyor; oluşturduğu bu müessese sınıflara karşı savaşıyor; ferde ve topluma

Bilgi ve hayat kazandırabiliyorsa ve tüm bunlara rağmen halk bu gerçeklerden haberdar değilse; kim sorumludur?

Şayet Ali'yi. Fatımayı ve imamları tanıma;
onları izlememizi ve hayata müdahale etmemizi
engelliyorsa; bir başka deyişle, onları tanımanın

sağladığı etki ve değer bu dünyadan ahirette

transfer ediliyor, onların öğreti ve emirleri bize içinde yaşadığımız dünyayı ve şartları unutturabiliyor; onların tesirlerinin sadece ölümden sonra ahirette etkin bir yapı kazanacağı anlayışı taşıyorsak; O halde kim sorumludur?

Şayet dedelerimiz ve babalarımızın bu aileye
verdikleri söz ve bu aileyle yaptıkları akitler onların düşünceleri, yaşamları, toplum düzenleri ve yaşadıkları zaman dilimi üzerinde bir etki oluşturmamış ve oluşturmuyorsa. o halde kim sorumludur.

Şayet çocuklar, dinin ve bu aileyle yapılan akitlerin insanların yaşamlarını etkilemediğine şahit olduktan halde, bu dinle ve bu gayeyle ilişkilerini, bağlılık ve alakalarını yitirmiyorlarsa; bu durumdan kim sorumludur?

Üçüncü Bölüm

Ne Arıyorlar ?

Ali'nin ailesi: Entelektüellere karşı halk

Bu aile mi etkisiz, esersiz ve mesajsız yoksa genç neslimiz ve entelektüellerimiz mi hatadadırlar? Dahası yoksa anne ve babalarımız mı sorumluluklarını gerçekleştirmede ve yükümlülüklerini hayatın pratiğine getirmede başarısızlığa düştüler?

Hz. Ali acı gerçeklerin en açık dili ve ilerici düşünce mektebinin simgesidir, insanî kişiliğini ve İslamî içeriğini daima korumuş olan bu düşünce mektebi etkinliğini ve değiştiriciliğini de asla yitirmemiştir. Çünkü bir efsane veya bir masal değildir. Bu düşünce mektebi insanı hedefleyen yükseltici bir hakikat ve uygarlaştırıcı bir realitedir. Ve refikası, Hz. Fatıma ideal bir kadirim kusursuz ve kamil örneği. Hiç bir kadının varamadığı, fakat her kadının varabileceği en ideal bir örnektir.

İnsanlık tarihinde derin bir devrim medya getiren iki kardeş: Hüseyin ve Zeynep, özgür-

lüğe bir anlam ve onurlu bir fonksiyon kazandırdılar. Baskıyı, zulmü ve despotizmi de tarihin çöplüğünde eskittiler.

Bu ev:

Tarihin kalbi bu ev

Hz. İbrahim'in çocuklarının ve mirasçılarının ikamet ettikleri Kabe gerçektir, o ise

hakikat ve realitedir. Sadece müslümanlar için etrafı dolaşılan bir yer olan, bir alan olan Kabe taşlardan yapılmıştır. Ama her kalbin hedefi olan Hz. Ali' nin evinde ise taşlar insanlardır.

Bu aile kalbi güzelliğe anlam ve içerik kazandırmıştır, insanlığın haşmet ve

[illegible]
teşvik etmiş ve sonuçlarına da katlanmıştır.

Değişik bir yaklaşım tarzıyla denilebilir ki: Tarihe ruh veren, ona dirilik ve canlılık getiren, soluk aldırtan kültür, medeniyet, din, düşünce ve sanat; üzülerek belirtelim ki Sezarların hakimiyeti altındaki tarihin bulanık ve karmaşık uzayında alt-üst edilip etkinlikleri yok edilmiştir. Bu aileyi tanıyıp örnek edinen ve onları tercih eden velilerimiz, vefalılarımız ve erdemlilerimiz sessiz ve sedasız sürekli baskı, zulüm ve işkenceye uğramış veya kıyıma uğratılmışlardır. Ebedi bir bağla bağlanmış bulunan halkımız, derin bir inanç, samimi bir özlem, kesin bir istek, güçlü bir arzu, net bir düşünce ve kuvvetli duygularla varlığını bu aileye adamış bulunmaktadır. Dilleri

bu aileyi takdir etmiş ve etmekle, kalpleri bu aile çarpmış ve çarpmaktadır. İnsanımızın gözyaşları onların çektikleri acılar ve karşılaştıkları zorluklar için akmış ve akmaktadır. Bu halk canlarını ve mallarını bu ailenin yolunda feda et mekten asla kaçınmamıştır.

fakir aç olan şu halka bakınız. Bu sevgili ve mübarek ailenin her ferdinin sahip bulunduğu iman ve teslimiyetin aynısına yoksul ve aç olan bu halkın da, bu vefalı halkın da sahip olduğunu göreceksiniz. Bu ailenin kişiliği, yaşama gayesi olaylara ve hayata bakış tarzı bu halkta somut bir gerçeğe dönüşmüştür. Bu halk sahip bulunduğu bu karakteriyle pek çok sorunu çözdüğü gibi; bu aile için hala pek çok sorumluluğunda yüklenebilecek düzeydedir.

Kapital kullanımı genellikle iman ve samimiyetin en açık bir tezahürüdür. Halkımızın bu aile için harcadığı kapitalin, yaptığı bağışın ve kullandığı zamanın hesabını verebilir miyiz, acaba?

Maddeciliğin direnç ve güç kazandığı; din
eğilimin zayıfladığı; ekonomik cazibenin tüm
kalpleri fethettiği günümüzde bile bir milyondan
fazla kişinin katıldığı toplantı ve törenlerin bu
aile onuruna yapıldığına şahit olmaktayız. Halkımızın bu ilgisi bu sevgisi,
yoksulluğunun yüksek
bir düzeyde cereyan ettiği bir durumda bile devam etmektedir.

Halkın zaruri günlük ihtiyaçlarının karşılanması zorunluluğu, çocuklar için süt ve hastane ihtiyaçlarının tedarik edilmesi gibi acil sorunlarına rağmen: bu aileye yönelik her türlü çalışmaya hangi şartlar altında ve ne zaman olur-

sa olsun, sevgiyle kucak açması oldukça düşündürücü olsa gerek. Sadece Cuma namazları için yüz elli binden fazla vaiz görev yapmakta, yedi-yüz binden fazla Seyyid de Hz. Hüseyin'in anma törenlerine konuşmacı olarak katılmaktadır. Bu yüce insan için ağlayanlar olduğu gibi; övgüler yağdıran insanlar da bulunmaktadır. Tüm bu çalışmalar bu aileyi ferde ve topluma bir kez daha hatırlatmak gayesiyle yapılmaktadır. İmam Hüseyin adına yapılan törenlerin, anma toplantılarının yapıldığı binalar için pek çok yatırımlar yapılmaktadır. Yine dini liderlerin payı veya «hu mus» olarak toplanan paralar da çok büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Toplumsal amaçlı işler için harcanan «humus» ayrıca, fakir halka ekonomik destek amacıyla da kullanılır. Görüldüğü gibi yapılan masraflar her türlü hesabın üstünde ve ötesinde bulunmaktadır. Ülkemizin ekonomik olarak geri kalmış bir ülke olduğunu düşününce, toplum olarak icra ettiğimiz bu sorumluluğun daha bir önem ve anlam kazandığını söyleyebiliriz.

Dikkatlerimizi özellikle halkı müslüman toplumlardaki sınıfsal farklılıklara yöneltirsek göreceğiz ki ülke sermayesinin 2/3'nin toplam nüfusun % 10'nun tasarrufu altında bulunduğu bu ülkelerde geçmişin tersine şimdi sermayenin birkaç toprak ağası ve tüccarın elinden alınarak yeni kapitalistlerin ve sanayicilerin modern burjuva şirketlerinin ve yabancı mal satan «aracı sınıf» ın ellerine verildiğini rahatlıkla görebiliriz.

Kapitalin toplumun her kesiminde el değiştirdiğine şahit olmaktayız. Köylerden, pazarların eskimiş çatılarının altındaki tüccarların mağazalarından ve geleneksel sanayi kuruluşlarından bankalara, borsalara, yabancı firmalara, dev şirketlere, acentelere, müteahhit firmalara ve fabrikalara su gibi para

olmaktadır. Böylelikle yeni sosyal sınıf, yeni bir sosyal grup oluşmaktadır, kendine yabancı fakat çağdaşlaşmış bu sosyal sınıf, «Batının kapısında soluklanan» adeta Batıyı öz ülke edinen insanlardan oluşmaktadır. Söz konusu bu grup dindar değildir, kuşkusuz. Çünkü çağdaş olma zorunluluğu duymaktadır. Şayet bu grupta biraz da olsa dine karşı bir saygı, bir eğilim zihinsel yapıda dinsel bir kalıntı ve fosil hâlâ mevcut ise önerileri husus; kafa yapısının hiçbir dini inanca meydan vermeyecek şekil de değiştirilmesi, öz değerlere yabancılaştırılarak çağdaşlaştırılmasıdır.

lükse düşkünlük, eşya sevgisi, aşırı refah ve bolluk içinde yaşama arzusu, şatafatlı tören ve toplantılara katılma isteği, nezaket kurallarına uyma hassasiyeti, mevsimlik eşya kullanma ihtirası, kendini beğenmişlik, iddiacılık, ukalalık, bu grubun çalışmalarında günlük yaşantısında egemen ve hayata bakış açısına baskın bulunmaktadır. Seyyid Kutub'un deyimiyle tüm bu tavırlar ve bu tavrı sergileyen insanların inandığı ve onayladığı İslam; sadece «Amerika'nın benimsetmeye çalıştığı İslam» dır.

Dini bir sorumluluk yüklenmeden ve bu sorumluluğun gereklerini pratiğe aktarmadan dini benimseyenler ve dine inananlar sadece konuşan yalancılar mesabesindedirler. Maddi hiç bir harcamada ve katkıda bulunmadan, din için hiç bir gayret, çaba ve emek sarf etmeden sadece fikirler üretmek, öneriler ve itirazlarda bulunmak, mahsurlu hususları hatırlatmak üretici ve yönlendirici olamaz.

Entelektüeller İslam uğruna maddi hiçbir katkı sağlamayan, hiç bir harcamada bulunmayan bir nesil meydana getirdiler, inançsız, idealsiz ve gayesiz bu neslin seri imalatını sağlayan entelektüeller, dudaklar üzerine kurulu ve dudakları hedef edinen «plaj» partilerindeki genç kızları da üretenler oldular. Bu genç kız ve erkek grupları bıkmadan, usanmadan «plaj» ve dans partilerini yıllarca Avustralya, Amerika, İngiltere, İsviçre ve Paris'te yaşadılar. Tahmin edilebileceği gibi bu tür işlerde oldukça cömert ve haliyle gönül kıramaz bir kişilik sahibi oldular bu gruplar.

Onlar yılda bir iki defa eşleri ile birlikte çantaları dolu bir halde yurt dışına çıkıp, mağazalarda ve Moulin Rauges'lerde kapitalistlerin ceplerine para akıtırlar. Kapitalistler zeki, becerikli ve parayı insanlardan, süt sağar gibi ceplerine sağabilen insanlardır. Geri kalmış ülkelerdeki yüz binlerin alın terini çalan veya gasp eden bu ineklerin ceplerindekini zekice ve kurnazca teslim alırlar. Sürekli para akıtan bu insanlar evcilleştirilmiş ve alıştırılmış ineklerden farklı bir şey değillerdir. Az gelişmiş ülkelerde para yüklü eşekler olarak ayrılan bu insanlar, gelişmiş ülkelerde kurnaz tacirler tarafından güler yüzlü ilişki ve sıcak ilgiye tabi tutulurlar. Zenginlik ve servetlerini pahalı dansözlerin vücutlarına, kepazelik ve adiliklere yatıran evcilleşmiş bu inekler, cepleri boş olarak ülkelerine dönerler. Bir daha bu ülkelere, zevk ve eğlence merkezlerine gidebilecek parayı

yoksul halkı sömürmek suretiyle temin edinceye ve kurnaz kapitalistlere, inekten süt sağar gibi para sağma

imkanı hazırlayıncaya kadar seyahatlerine ara vermek zorunda kalırlar. Evcilleştirilen bu inekler tüm yaptıklarını hiçbir kusur eksikliğe meydan vermeden ve olumsuz hiçbir tavır takınmadan gayet doğal olarak yapmaktadırlar. Başları dik ve gururla evcilleştirilmiş inek rolü oynayan bu insanlar, bin bir yalanla halka geri dönerler. Binlerce yalan ve uydurma propaganda aracılığıyla, halkı etkileyerek baskı altına almaya çalışırlar. Oynadıkları evcilleştirilmiş inek veya para yüklü eşek rolüne rağmen; yaptıklarının ve yaşadıklarının gelişme, ilerleme ve modern hayat göstergesi olduğunu izah ederek, yüklendikleri rollerini de toplumsal bir realiteye dönüştürmeyi gaye haline getirmeye çalışırlar.

Bunun yanı sıra: Diğer tarafta, küçük bir tüccar veya bir köylü yıl boyu üretim hamallığından, karşılaştığı acılardan, yaşadığı zorlu iş döneminden sonra Mekke'ye hacca veya Kerbelaya seyahat için gitmeye hazırlanır. Söz konusu tüccar ve köylü için bu seyahat bir değişiklik," bir eğlence ve yabancı ülkeleri tanıma imkanı olduğu gibi aynı zamanda da bir dinlenme zamanıdır. Bu seyahat vatandaş için bir ömür boyu çalışmasının ve emeğinin ürünü olarak belki ilk ve son defa olmak üzere edindiği bir hak olacağından; çok dikkatli hareket etmek zorundadır. O böylece dış dünyayı görecek, inanç ve itikadını gençleştirecek, düşüncelerini tazeleyecek ve tarihi ile olan beraberliğine yeniden hayat verecektir. Yeni ve taze bir ruh, aktif bir mücadele azmi,

güçlü bir güven duygusu ve sağlam bir inançla

Ülkesine geri dönecektir. Asırları bir film şeridi gibi derin bir merak ve güçlü bir aşkla tarayacağı bu seyahatte bir kişiliği, bir tarihi yaşayıp, kültürü ile kucaklaşacak ve kendi öz medeniyetini yaşayacaktır. Kendi öz medeniyetinin oluşturduğu, zaman ve çağlara mühür olarak kazıdığı eserleri görecek, onlardan geriye kalanları hayret ve ibretle seyredecektir. İnancının geçmiş insan toplumlarında meydana getirdiği değişimleri, inanç ve insan kaynaşmasını eserlerde somut hakikatler olarak görecektir.

O aşkının bir gereği, sevgisinin bir neticesi, ruhi özlemlerinin bir hakkı, isteklerinin ve duygularının doğal bir sonucu olarak; hayatında bir defaya mahsus İslam'ın

kendine yüklediği bir görevi yerine getirmek için Hacca gitmeye niyet etmektedir.

Bu ziyareti yapmak için yedi yüz dolar alır; bunun dört yüz dolarını yol parası için, geriye kalanı da oradaki ihtiyaçlarını ve evine getirebileceği hediyelere ayırır. Bu köylü veya tüccar vatandaşın Hac da harcadığı bu para; para akıtan o evcilleştirilmiş inekten başka hiçbir değeri olmayan kişilerin ancak bir çadır veya otobüs kiralarken ödedikleri para miktarı kadardır. Veyahutta bu yedi yüz dolar, evcilleştirilmiş ineklerin birkaç günlük yiyecek ihtiyaçlarını ancak karşılayabilecek bir miktardır.

Tüccar veya köylünün tüm harcamalarının tutarı, Paris'teki bay ve bayan bilmem kimin bir gecelik şampanya masrafına erişmez. Bu iki vatandaşımızın Hac seyahatinin tüm harcamaları, evcilleştirilmiş bay ve bayanın, evcilleştirilmiş

Bu ineklerin George-V otelinde bir havyar kahvaltısına bile denk olmaz. İşte iki farklı idrak ve iki farklı dünya görüşünün resimleri Gaye, niyet ve belirgin bir hedef sahibi iki sade vatandaş fakat gayesiz hedefsiz ve evcilleştirilmiş inekler ve para yüklü eşekler rolünü oynayan çağdaşlaşmış, yabancılaşmış iki yaratık. Bu sahte entelektüeller bir tüccar veya köylüyü tüm insani duyguları harekete geçmekte, değerli bilgileri fonksiyon icrasına başlamakta ülkeleri için geliştirdikleri düşünceleri kalp atışlarını arttırmakta ve topluma karşı duydukları sorumlulukları icraya yeltenmektedirler. Dolayısıyla geliştirici ve üretken fikirleri, entelektüel olmalarını sağlayan her türlü yapısal karakterleri, taşıdıkları entelektüel kaygılar ve diğer unsurlar, bir anda ortalığa hiç kimsenin el süremeyeceği yıkıcılığını ve vahşiliğini önleyemeyeceği bir zehir saçmaktalar. Bu sahte ve yalancı entelektüeller konuşurken takındıkları tavırlarla sanki eşyanın esrarengiz noktalarını ortaya çıkarmakta, inceliklerini kavramakta, sınırlarını açıklamaktadırlar. Halbuki ekonomik bir varlık olarak eşyalar entelektüel dünyasına paranın gücünü, kapitalin etkinliğini çıkarmıştır. Dahası entelektüelliğinde ortaya çıkışı sermayenin bir fonksiyonudur. Ancak söz konusu tüccarımız ve köylümüz ise tevazu sahibi, çok şey bilmeyen insanlar oldukları halde ihtişam, gösteriş ve insanı küçülten bu düzlemden uzak, sakin bir hayat sürmektedirler.

Bu özel yapısal içeriğe sahip grubun geçirdiği değişimler, genel ekonomik yapı içinde yoksullukla ve açlıkla paralellik arz etmiştir. Kasaba köylerde yaşayan insanımızın daha da fakir-

leştiğini açlık ve sefaletin pençesine düştüğünü rahatlıkla görebiliriz.

Ekonomik sıkıntı içinde bulunan küçük toprak sahipleri ve tüccarlar da yeni oluşmuş ve güçlenmekte olan sosyal grubun gözleri önünde eriyip gitmektedir. Böylece halkımızın büyük çoğunluğu sınıfsal konum değişimine uğramadan oldukları gibi kaldılar. Ancak çok az bir yüzdesi ekonomik çalkantı içerisinde varlığını zorlukla koruyarak; daha elverişli, bir ekonomik yapıya kavuştu. Toplumumuzda iki grup insanla karşı karşıya bulunmaktayız; Modern tip ve geleneksel tip. Dini inanç ve düşünceye sağlam bir akideye sahip bulunanlar bir anlamda bu iki gruptan ancak parçalar mahiyetindedirler.Her insan için aynı nitelikler taşıyan, benzer yapıda kavranabilir ve kolaylıkla algılanabilir sosyal ekonomik değişimlere ve bununla birlikte

[illegible]
yapıda kaldılar. Hatta denile bilir ki yeni oluşan sosyal ekonomik yapı ve şartlar bu

insanların daha da güçsüzleşmelerine neden olmakta; onları ekonomik ve sosyal baskı altına sokmaktadır. Halkımızın iman ettiği İslam'ın direnci ve mukavemet gücü; dini ibadetler endişeler nedeniyle yaptıkları büyük harcamalar halkımızın Hz. Resullullah (s.a.v.) ve ehli beytine duyduğu bağlılığın inanılmaz derecede derin ve kuvvetli olduğunun bir işaretidir.

Yapılan bu işler halkımızın iman şiddetinin ve sadakat bağının, pak ve parçalanmazlığının ne denli derin boyutlu olduğunun ifadesidir.

Yapılan fedakarlıklara şahit olup, tüm bu gerçekleri gördükten vefalı halkımızı pratik tanıdıktan sonra; dinin yani islamın halka niçin tebliğ edilmediğinin, neden ulaştırılmadığının sorumlusunu yakalayabiliyor ve «Sorumlu kim?» sorusunun da kafamıza bir balyoz gibi ani indiğini hissetmekteyiz. Hz. Resullullah (s.a.a.); ve ehli beyt'ini gerçek yönleri ile tanıdıktan sonra halkımızın sorumlu olmadığını rahatlıkla görebiliriz; sorumlu kişilerin kendimiz, yani müslüman aydınlar olduğunu itiraf ediyoruz ve etmekteyiz.

Şu ana kadar sorunları hassasiyetle takip edip sonuç veren bir çalışmanın sahibi olan, olayları ve onlara yaklaşım tarzını mantıksal yapı yönünde, değerlendirmeye tabi tutan, sorunları tüm boyutları ile aydınlatmayı gaye edinen ve bu nedenle onları örten

[illegible] kanaat getiren

İslam: En son tarihî ve dini düşünce okulu, en olgun mesaj. Hz. Muhammed (s.a.v.), Kuran, sahabe ve onların eseri olan tarih; hayatın modelleri, hayatın örnekleridir. Hayata anlam veren, hayatı yaşanır kılan ve medeniyeti oluşturan üç temel kaynak: Kuran, Hz. Resul (s.a.v.), ve sahabe Bu üç esas, bu üç temel topluma ve insana ilke, kişilik, yöntem, yasa; gelişme ve kalkınma modeli; ilerleme özlemi; direnç ve kültür getirmiştir. Hayatın ancak kendisi ile kaim olduğu, anlama kavuştuğu üç temel ab-ı hayat; Kuran, Hz. Resul (s.a.a) ve Sahabe. Halkımız

imana ısınmış, aşkla erimiştir. Bu halk düşüncenin namusu gereği bu aileye aşkını ve sevgisini vermiştir. Bu ailenin her ferdi, halkımızın ruhi yüceliğini derinleştirmiştir. Manevi şahsiyetlerini derinleştirmiştir. O yüce şahsiyetlerden bir nebzecik bahsediş bu halkın damarlarında dolaşan kanın kaynamasına neden olur. Arzu ve özlemlerine hakim bir boyuta gelen şahadet için damarlarında sıcak bir kan dolaşmaktadır. Halkımız hayali keder ve üzüntüler için değil, gerçek acılar için çırpınmakta, mücadele vermektedirler. Halkımız her bireyi şahsiyet açısından Hz. Ali ailesinin bir ferdi gibi olmak uğruna çırpınmaktadır.

Aydınlarımız ve düşünürlerimiz hassas insanlar. Uyanık, olayların bilincinde, kendi toplumlarının ve dünyanın mevcut koşulları hakkında geniş bilgi sahibidirler. İnsanlarımız zamana egemen hareketler, eylemler ve dinamikler hakkında bilgi sahibi bulundukları gibi; zamana hakim manevi etkinlikleri ve manevi otoriteleri de tanırlar. Onlar devrimci düşünceler uğruna ömür tüketmişlerdir. Aydınlarımız ve düşünürlerimiz

özgürlük, eşitlik ve halkın bilinçlenmesi konusunda düşünce üreterek halkta bir duygu, hareket azmi oluşturmuş, halka dinamizm sağlayarak, sorumluluk duygusu yüklenmiş

ve halkın kendisini tanıma şuurunu oluşturmaya çalışmıştır.

Hz. Hüseyin, Hz. Zeynep ve diğerleri insana ve topluma hayat bağışlamış, canlılık getirmiş, bilgi kazandırmış, heves oluşturmuş, cesaret, hayat tarzı verebilmiş dinamikler olduğu halde neden insanlarda bu faktörlerin meydana getirdiği

bir değişim, bir iz ve eser bulunmamaktadır? insanımız kendisine sunulan bu düşüncelere ve kişiliğe inançla bağlı bulunmaktadır. Savulan mesajlar, verilmek istenen düşünce ve benimsetilmeye çalışılan kişilik topluma ve insana özgü bir dünya sağlayacak temel ve zorunlu dinamiklerdir. Acaba neden bu gerçekleri yüklenen kişiler, bu fedakar ve vefakar insanlar beklenen meyveyi verecek ortamı sağlayamamakta, kazancı büyütecek koşulları üretememektedirler?

Şu halde, «sorumlu kim?» sorusuna tek kelime ile cevap: «Bilginler ve aydınlar». Onlar ki, Hz. Ali'nin anlaşılmasını geciktiren ve düşüncelerini öğretmeyen, öğretmek zorunda olmayan insanlar konumuna düşmüşlerdir.

İslam'da bilginler, alimler ve aydınlar toplumda hiçbir değişim meydana getirmeden oturan, hiçbir sorumluluk ve görev yüklenmeden sadece fikir üreten zeki insanlar değiller ve olamazlar da. Ceplerini şişiren, bilgi yüklü bir araç da değiller. Aydınlar yüzlerce parça bilgi ve haber kümesini oluşturan bir varlık da değillerdir?
Aydınların alimlerin ve bilginlerin kalplerini aydınlatan nur, bir gerçek vardır İslam'da.

Bu nur kimya, fizik, tarih ve coğrafya olmadığı gibi hukuk, felsefe ve mantık ilmi de değildir. Bu, ilkeler ve prensipler ilmi de değildir. Bu nur bilimsel her tür bilgi çeşidi de olamaz. Bilimler ancak gerçeğin algılanmasında güçlü aygıtlar olarak görev icra etmektedirler. Fakat unutmamak ve göz ardı etmemek gerekir ki; bir bilim sorumluluk oluşturduğu, yönlendirici bir nitelik arz ettiği, kılavuzluk yaptığı, üretici olduğu sürece aydınlatıcı bir yapı arz eder.

Bu bilime Kur'an fıkıh adını vermiştir, çağdaş dünyada ise bu bilim «ilahî kurallar ve eşya ilmi» olarak bilinmektedir. Bu bilim karanlık ve zulümle bir arada yaşayamaz.

Bilakis o, santrıcı uzay yutarak aydınlatmalı ve karanlığı dağıtmalıdır. Bu bilim zulmette ve düzayın derin karanlıklarında yollarını kaybedenlere yollarını göstermelidir.

Ulema ve aydınlanmız halk için ilim kapısıdırlar. Onlar halkın öğretmeni, onlar halkın rehberleridir. Onların ilmi platonik ve yüzeysel değildir. Akademik bilgi de değildir. Onların bilgisi peygamberin ilettiği, Hz. Peygamberin yaşayıp yaşattığı ve Hz. Peygamberin miras bıraktığı ilimdir. Onlar halkın rehberleri ve Hz. Peygamberin varisleridir. Onlar, Hz. Peygamber mirasçıları olarak eğitilmiş insanlardır. «İlim» bir tür güç ve kuvvettir. «Bilgi» ise, bir tür öğüt ve bir tür akıldır.

Bu insanlar ağır başlı ve keskin görüşlü insanlardır. Sorumluluk yüklenen insanlar olmak zorundadırlar. Kendi inançları ve halkının inançları ile ilişki içinde gerçeği ortaya koymalı, düşüncelerinin somut sorumluluğuna katlanmalı, düşüncelerini hayatlarına pratize etmelidir bu insanlar. Aydınlarımız şu ortamı sağlamak zorundadırlar: Sahabeler kimlerdi ve onların düşünce yapıları nasıldı, onlar ne söylediler, ne yaptılar, eylemleri ve savaşları neyi amaçlıyordu? Nasıl yaşadılar? Tarihte rol oynadılar mı? Oynadılarsa ne gibi rol oynadılar? Onların düşünce okulları ne idi? Hangi düşüncelere karşı çıktılar? Nasıl cihat ettiler ve nasıl direndiler?

Dördüncü Bölüm

Ne Yapmalı ?

Hz. Ali hürriyet dağıtan ve özgürlük kokan insan Halkın sevgilisi Hz. Ali Toplumun ve insanın güvenini kazanan insan Ama yine de genç entelektüeller ve düşünürler Hz. Ali'yi izleyenlerin, O'nun izini takip edenlerin zayıflıklarını, zaaflarını, geri kalmışlıklarını, düşüncelerini ve sayısal azınlıkta olduklarını bilmektedirler. Güçlü bir önder, çaplı bir rehber fakat her yönüyle yitirilmiş, her yönüyle hayattan soyutlanmış izle yenler kitlesi

Hz. Ali'nin o yüce şahsiyeti ve bu toplumun sahip bulunduğu korkunç kokuşmuşluk

evet, bu zıtlığın, bu çelişkinin gerçek nedeni kuşkusuz «bilgi bilincinin» eksikliği «tanıma bilincinin» yetersizliğidir.

İman ve aşk; bilgi, kavrama, tercih ve yükselme basamaklarını takip eden iki güçlü ve değerli faktör Bilgiden, kavrayıştan, tercihten ve yükselmeden soyutlanmış iman ve aşk ise değersiz iki faktör Biri değiştiren, harekete geçiren; diğeri donduran, sekteye uğratan iki unsur

şayet Kuran okunduğunda anlaşılmıyorsa, boş bir kitap ve yazılmamış bir sayfadan başka bir değer ifade etmez Kuran değiştiren, yıkıp yeniden inşa eden, yeni baştan ihya eden bir kitaptır. O bir şiir, bir dua değildir. Ancak hem bir şiir hem de bir dua olarak hayata müdahale eder Kısacası okunmayan ve anlaşılamayan Kuran, Kuran değildir.

Hz. Ali'yi tanıyıp anlamadıkça ve O'nun hayatına nüfuz etmedikçe, beklenen ve arzulanan verim elde edilemez Hz. Ali kişiliğine nüfuz etmenin yolu Kuranı O'nun gibi okumak ve hayatı O'nun gibi yaşamakla sağlanabilir. Hz. Aliyi tüm boyutlarıyla anlatacak bir kitap bile mevcut değildir. Hz. Ali'yi fertlere ve toplumlara götürecek herhangi bir kitap olmadıktan sonra; O'nu sevmenin, O'nu övmenin ne bir anlamı ne de bir tesiri olabilir.

Bilgi edinme ve kavrama basamaklarından sonra insan iman ve aşk basamağına varır. İman ve aşk, ruhu harekete getiren, ruha yücelik kazandıran ve toplumları kıyama götüren faktörlerdir.

Kavrama ve bilgi basamaklarından geçmeden oluşan aşk ve iman basamağının, her tür övgü ve methe rağmen; gizli katmış model insan Hz Fatıma'nın gerçek çehresinin tanınmasını engellediği kesindir.

Bugün İran'da ve diğer İslam toplumlarında üç tip kadın çehresi, üç değişik kadın kişiliği mevcuttur. Birincisi geleneksel kadın çehresi İkincisi, Avrupai tip diye nitelendireceğimiz çehre. Bu çehrenin veya bu kişiliğin etkisi daha yeni yeni gelişmeye ve büyümeye başladı. Henüz kendisinin topluma sunarak tanımaya, toplumsal ilgi görmeye gayret sarf etmektedir. Üçüncü çehre ise Hz Fatıma'nın çehresidir. Bu izzetli sima geleneksel kadın çehresine hiç mi hiç benzememektedir. Toplumumuzda dindar insanın kafasında oluşmuş geleneksel kadın çehresinin Hz Fatımanın çehresiyle hiç bir ilgisi yoktur. Bu çehre modern kadın çehresinin, Hz. Fatıma'nın çehresinden uzaklığı ve farklılığı kadar uzak ve farklı bulunmaktadır.

Bugün dünyada, doğuda ve özellikle İslâm toplumlarında karşılaştığımız pek çok acı gerçek mevcuttur. Bu acı gerçekler toplumda mevcut tezatlar, krizler ve olumsuz değişimlerden oluşmaktadır. Bu sorunların en belirgin nedeni insanın yok edilen şahsiyetlerinden kaynaklanmaktadır. Bunalımların çelişkilerin, krizlerin ve düşman çehrelerin gerçek nedeni, değişen düşünsel tarzımız ve bunun doğal bir sonucu olarak hayat seyrimizin rotasını etkileyen pek çok faktörün gün yüzü görmesidir.

Öncelikle değişen insan ve hayat tarzı yeni koşullara adapte olabilen özel bir insan tipi üretti. Bu tipin belirgin nitelikleri özellikle üniversite eğitiminden geçmiş genç kız ve erkeklerde gözlemlenebilir. Modernist bir çehre, çağdaşlaşmış bir kişilik, koşullara köle bir insan Geleneksel erkek ve kadın çehresiyle çelişen, onlara isyanı içinde taşıyan zıt ve donuk modern bir görünüm

Kültürel çelişki pratik hayata yansıdı. Anlayışlarda oluşan inkılap hayatı da değiştirildi. Kültürel ve düşünsel çelişkinin hayata yansımasını durduracak hiç bir güç, hiç bir kudret, hiç bir nüfuz ve iktidar yoktur. Anlayışlarda oluşan inkılabları güç ve kuvvetle önleyemeyiz. Hayatın, değişen anlayışlarına adapte olması hiçbir gücün durduramayacağı bir zorunluluktur.

Değişimleri, özellikle bu tür değişimleri, onaylamak gerekmediği gibi inkâr etmek te

[illegible]dır. Biz ilgilenmekte, giyimin değişiminden tutun da düşünsel değişiklik gibi çarpıcı sahalarda dolaşmaktayız. Kadının yaşadığı, kadının uğradığı inkilab öncelikle giyim ve kuşam değişiminden hareketle; düşünce, hayat tarzı ve hayatı yönlendiren yeni bir rota değişikliğiyle son bulmuştur. Her şeyin alt üst olduğu bir değişim atmosferinde kadının geleneksel çehresini muhafaza etmesi beklenemezdi, çünkü bu yapının sabit kalması da imkansızdı.

Eski kuşaklarda, bir erkek evlat baba karakterine sahip olma eğilimini taşıyordu. Bu eğilim genellikle kişi için kesin bir ideal teşkil etmekteydi. Baba çocuğunun edineceği kişilik konulunda herhangi bir endişeye sahip değildi. Babanın kendi kişiliğini hiçe sayacak bir evlada sahip olabileceğine dair bir korkusu da söz konusu olamazdı. Baba ve evlat tam bir uyum ve ahenk içinde yaşarlardı. Benzer özelliklere sahiptiler. Baba ve evlat arasında şiddetli bir sevgi, güçlü bir bağlılık, kapsamlı bir his dünyası vardı. Sevgi ve saygı alt yapısını kurmuş güçlü dinamikliklerle varlıklarını sürdürmekteydiler.

İfadelerde kesinlik emirlerde kararlılık tartışmalarda ölçü sözleşmelerde doğruluk vardı. Bu güçlü ilişkiler ve bağlılık şüpheyi yok, etmekte aile hayatına olduğu kadar toplumsal hayata da bir ahenk ve ciddiyet kazandırmaktaydı. Ancak çağdaş dünyada bu yapı değişime uğramış, alt yapısını ve dinamiklerini de yitirmiştir.

Çağdaş kuşağımız için, ister batıdan isterse de doğudan kaynaklansın en büyük ve en önemli gedik iki kuşak arasında oluşan veya oluşturulan mesafedir. Takvim zaman açısından, bu mesafe veya gedik otuz yıllık bir uzaklık, bir toplumsal değişim olmasına karşın, toplumsal zaman açısından bu mesafe veya bu gedik otuz asırlık bir uzaklık ve bir mesafeye tekabül etmekteydi.

Günümüz de dini toplum sabit bir toplum Değişime kapalı, katı bir tavır sergiliyor. İlke ve kurallarına statiklik hâkim. Değerler ve sosyal yapı değişime uğramadan varlıklarını sürdürüyorlar. Değişimleri de olanaksız gözükmektedir. Çünkü 100-200 ve hatta 300 yıllık bir «takvim zamanı» içinde bile hiçbir değişime uğramadı, Sosyal yapı ve değer sistemi, toplumsal temeller, üretim ve tüketim sistemleri, tüketim metotları, sosyal ilişkiler, hükümet, dinsel tebliğ türleri, dinsel toplantılar, pozitif ve negatif değerler, sanat ve edebiyat, dil ve diğer kurumlar, babalar ve dedeler zamanında oldukları gibi çocuklar ve torunlar zamanında da benzerliklerini sürdüreceklerdi. Çünkü yarının hayatını ve sosyal ilkelerini dünden veya bugünden tespit ve tayın etme imkanına sahip bulunmamaktaydı insan.

Değer ve karşı değer

Değişmez ve sabit dünyalarda, kapalı ve donuk toplumlarda; toplumsal zamanın durakladığı, sekteye uğradığı dönemlerde, erkek-kadın her insan sabit, değişmez, katı ve donuk bir kişilik sergiler.

Kız evladın tam anlamıyla annesinin tam bir kopyası olmak istemesi hem doğal hem de beklenen bir durum. Ancak anne ve kız evlat arasında da düşünce farkı oluşabilir şüphesiz. Bu fark veya çelişki toplumsal hayatımızın yabancı ve ithal malı faktörlerin taarruzuna uğramış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çelişkinin bir başka nedeni de hayatın maruz kaldığı değişimler ve inkılaplardan derin etkilenmesidir. Haliyle bu çelişkiler günlük çalışma hayatımıza çarpışma ve uyuşmazlık olarak yansımaktadır. Dolayısıyla denilebilir ki: Genel bir gerçek haline gelen değişimlerden anne ve kız evlat ilişki düzeninin de etkilenmiş olması kuşkusuz doğal karşılanmalıdır.

Bu çelişki veya bu değişim fert ve topluma yansımış, pratik bulmuş, fırsatçı, çürük ve temelsiz ahlâk yapısından kaynaklanmaktadır. Değişimin toplumun tüm katmanlarında, tüm grup ve sınıflarında etkisini göstermiş olması bekleniyordu. Nitekim öyle de olmuştur.

Bu iki kişiliği topladığımızda, bu iki şahsiyeti ve yapıyı birbirine eklediğimizde doğal, sabit kalıcı ve kararlı bir şahsiyet, bir netice elde edemeyiz. Annenin artık hayat yolculuğunun son yıllarına ayak bastığını açıkça görebiliyoruz. Anneyi inciten veya koruyan, onu muhafaza eden; duygu ve düşüncesine yön veren dinamikler hiç kuşkusuz ya geleneksel yapılar ya da bizzat geleneklerin kendileri olmuşlardır. Anne kız evlat hayat yolculuğunun ilk günlerini yaşamaktadır. Bir hayat kanunu gereği bir gün kız da anne konumuna gelecektir. «Sosyal zaman» açısından oluşan mesafe veya boşluk kuşkusuz sıfırı tüketecektir.

Netice itibariyle bu ilişki annesinin büyük annesiyle olan ilişkisine dönüşecektir. Böylelikle kız evlat değerli çocuk olarak özgün konumunu kazanacak veya orijinal örneğine benzeyecektir.

«Geleneksel anne» konumundan «modern kız evlat» konumuna değişim kaçınılmaz gözükmektedir. Bu acı realite ile yüz yüzeyiz, kucak kucağayız İnkârın anlamı kalmamıştır. Değişim isabetli veya hatalı, doğal veya zoraki, doğru veya yanlış bir gerçek olarak yaşantımızda varlığını sürdürüyor. Bu değişim olayına, çağdaş konumumuz hakkında düşünen ve yazmaya başlayan herkes ya sadece ikazlarda bulunuyor, ya uyarı sinyalleri yayıyor, ya da ciddi bir şekilde saldırıyor.

Düşünürler ve yazarlar, bozulan toplumsal yapıyı ve kültür dilimini önemsemediler. Suçlama ve ithamları dikkate almadılar. Öfke ve hid-

deti, iftira ve lekeyi, savaşı ve kavgayı, baskıyı, zorlamayı, cefayı, işkenceyi, yoksulluğu ve mahrumiyeti kavrayamadılar. Onlar kendilerini kuşatan zincirleri ve demirden prangaları aşamadılar. Onlar feryat etmediler, acı içinde yaşadılar fakat şikayet etmediler. Evet onlar asla direnç ve mukavemet kaybından paniğe kapılarak bayılmadılar.

Çabalar israf olmaktadır. Değişim hızlı ve boyutlu olduğundan, karşı çabalar sıfırı tüketecektir. Değişim her şeyi kasıp kavurarak güçlenmekte, direnç kazanmakta, sağlamlaşmaktadır. Din ve inanç adına yönlendirenler, rehberlik edenler, düşüncelerini ortaya koyanlar; din adına iş görüp hareket edenlerin, geçmişten miras olarak bizlere intikal eden ilişki biçimlerini korumaya yönelik çaba sarf etmeleri hatalıdır. Geleneksel tavır ve eski adetlerini, alışkanlıklarını, gelenek ve ananelerini muhafaza etmeye, onları devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Çağdaş dünyada; kız evlat sapıtmadan, bozulmadan ve ahlâkî iğrençliğe düşmeden annesiyle kendisi arasında bir mesafe, bir gedik ve bir uzaklık oluşturabilir. Nasıl mı? Evet, sadece toplumda oluşan normal toplumsal değişimi yaşamında pratize etmesi bu gedik ve mesafe için yeterlidir. Anne ve kız değişen toplumda ve değişen değerler sisteminde birbirlerine doğal olarak yabancı ve ters düşmektedirler. Sadece on-beş, yirmi veya otuz yıllık bir yaş farkı bile onları farklı iki değişik dünya görüşüne sahip ve her açıdan farklı bir hayatı yaşayan iki insana dönüştürebilmektedir.

Toplumsal değişim anne ve kız ikilemini zevkleri ve hayata bakışları farklı iki insana; farklı iki tarihe bağlı iki insana; zıt iki kültüre bağlı iki insana; zıt iki medeniyete bağlı iki insana; değişik iki dil konuşan iki insana ayırabilmektedir. Zamanla anne ve kız evlat arasındaki ilişkiler öyle garip, öyle kompleks ve öyle ilgisiz ilişkilere dönüşür ki, her yönüyle birbirine yabancı bu iki insanın sadece ev adresleri aynı kalabilmektedir.

Müslüman olmayan toplumlarda da aynı çe-ilişkiyi ve zıtlığı, farklı iki bakış ve görüş açısını; iki kuşak arasında oluşan tarihsel mesafeyi görebiliyoruz. Tahran'ın asfalt döşenmiş caddelerinde; bir yanda yürütülen koyun sürüsü, başşehrin tüketici sınıfının oturduğu semtte burjuvazinin ve zengin tüketici sosyetenin gözleri önünde koyunlarını sağan çoban; diğer yanda mağazalarda satışa hazır pastörize süt. Bir yanda otomatik olarak çalışan spor araba, hemen yanı başında da tüm heybetiyle dimdik ayakta bir deve Ne güzel manzara değil mi? Toplumumuz Abel ve Coin arasında oluşan teknik uçurum kadar derin bir toplumsal ve düşünsel gediği yaşamaktadır. «Toplumsal takvim »gediğini yaşamakta olan bir anne ve kız evladın omuz omuza vermiş bir halde. Tahran caddelerinin birinden aşağı doğru yürürlerken görebilirsiniz. Birisi İran'ın geleneksel dondurmasını yerken diğeri ise sakızını çiğnemektedir.

Bu amaca hizmet edenleri Kuran «eskilerin dedikoduları «eskilerin efsanesi» ve «eskilerin masalları» yla ilgilenenler olarak isimlendirmektedir.

Tüm bu kısa ifadeler, sözcükler ve emirler öncelikle ataları, atalar dinini, efsaneleri ve gelenekleri hedef almaktadır. Onlar eskinin ve eskimişin gelenekle eş anlamlı olduğunu kabul etmektedirler. Dolayısıyla bu kabullenmenin doğal bir sonucu olarak onlar her değişimi hatta giyim ve saç şeklinin değişimini bile «kâfirlik» ve «ihanet» onlar her değişimi hatta giyim ve saç şeklinin değişimini bile «küfür» ve «ihanet» olarak görmektedirler. Onlar imanın ancak eskinin yaşatılması ile ancak geleneklere ve fosilleşmiş her şeye ibadet etmekle korunabileceğine inanmışlardır. Onlar her türlü yeniliğe, her tür değişime ve her yeni doğuma sırt çevirmişlerdir.

Kadın, gelenekçilerin düşüncelerine göre bugün hangi konumda ise yarında aynı konumda bulunmalıdır. Kadın değişmez veya değişmemelidir. Kadın sosyal geleneklerin bir parçası olmuştur. Yaşadığımız çağ, 19. yy. olabilir, 17. yy. olabilir, hatta İslâm öncesi asırlar olabilir. Zamana bağlı olarak değişemez kadın Kadının yaşadığı bu konumu dini veya İslâmi olarak düşünülmekte, kabul edilmekte ve bu nedenle de korunması gerekmektedir düşüncesi hakimdir gelenekçilerde. Bu düşünce tarzı, bu tavır gelenekçilerin hayat tarzlarının bir parçası olmuştur. Çünkü bu düşünce yapısı onların çıkarlarına daha uygun düşmektedir. Kadınlar sabit kalmaya mahkum edilmiş, değişime uğramaksızın hayatlarını sürdürmeleri sağlanmıştır. Gelenekçilere göre «İslam kadının böyle olmasını diledi. Din kadına bu konumu, bu yapıyı uygun gördü. Kıyamete kadar da bu böyle kalmalıdır.» Ancak dünya değişiyor. Her şey değişiyor.

Bay (x)ve çocuklanda değişiyor. Ancak değişen bir dünyada ve çevrede sadece kadın sabit biçimini asla yitirmemelidir. Genel olarak, gelenekçilerin bakış açılarına ve düşünce yapılarına göre Resulullah (S.A.V.) kadınları bu biçime sokmuştur. Kadının vazifesi sanki kocası Hacı Ağa'yı mutlu etmek için, istidadlarını ve heveslerini yitirmemesidir. Gelenekçi tavra göre bizzat Hz. Peygamber (S.A.V.) bile kadını bu konuma sokmak istemiş, dahası sokmuştur.

Bu tür düşünce ki, bizi ifsat etti. Doğrudan, zorla alıkoydu, yanlışı icraya şevketti bizi.

Değişim hızı, geleneksel direnci yıkacaktır kuşkusuz. Çünkü toplum asla geleneksel yapıyı mutlak manada korumayı düşünen yaklaşımı dinlemeyecektir. Çünkü değişmeden sabit kalmak öldürücü bir âdet ve öldürücü bir yaklaşım tarzıdır.

Adetler, alışkanlıklar ve sosyal gelenekler dinsel kılıf giydirilerek açıklanamazlar. Geleneğe uydurulmuş dinsel yapının hiç bir olumlu, hiç bir pozitif yansıması olmayacaktır. Eskimiş ve köhnemiş adet ve töreler din kılıfıyla korunamazlar. Şayet din kılıfıyla korunabiliyorlarsa o zaman din o toplumda öldürücü bir kurum olmuştur veya olacaktır. Değişimi engelleyen yeniliğe karşı bir kuvvet halini alır.

Sorun çözmede kullanılan üç metod

Problemleri çözmedekullanılan üçmetod vardır:
Conservatism: Bu metot geleneksel yapıyı muhafaza etmeyi, gelenekselliği korumayı amaç edinmiş, donuk ilkeler ve kuralların bekçilerinin kullandığı bir yöntemdir. Toplumu sınırlarla kuşatan, toplumun hareket alanını daraltan liderler kullanır bu metodu. Bu metod her yapıyı olduğu gibi korumayı ve onu gelecek nesillere olduğu gibi aktarmayı gaye edinmiştir. Topluma batıl inançların hakim olduğunu gördükten sonra bile, kadın - erkek halâ bu tür batıl itikatlara sahip çıkmakta ve bunu liderlerinin, yönlendiricilerinin etkinliği dolayısıyla yapmaktadırlar.

Muhafazakârın hareket mantığına göre: Toplum gelenekselliğinin yok edilmesi, geçmişe ait adetlerin değiştirilmesi, gövdesi kökünden kesilip alınmış bir ağaç gibidir. Gelenek ve sosyal adetlerle muhafaza edilen, devam ettirilen sosyal ilişkiler, hiyerarşik bir sinir sistemi gibi, toplum gövdesine bağlanmıştır. Şayet geleneksel yapı bozulursa, geleneksel toplumlar aniden çok tehlikeli, çok acı veren zorluklar, engeller ve ağnlarla içice, kucak kucağa düşeceklerdir. Bu nedenledir ki, büyük devrimlerden ve değişimlerden, şiddetli acı ve sıkıntılardan sonra büyük karışıklıklar meydana gelmiş, güçlü diktatörlükler oluşmuştur. Toplumsal gelenekselliğin yok edilmesinden sonra şiddet ve karışıklıkların oluşması bağ ve bağlayıcı konumunda bulunan zorunlu bir neticedir.

Sosyal, kültürel ve geleneksel yapıların hızlı

Ve devrimci bir metotla ciddi operasyonlara tabi tutulmaları doğal ve beklenebilir sonucu, toplumun ani bir boşluk ile yüz yüze gelmesi olacaktır. Her halde bu gediğin veya mesafenin oluşmasının toplumsal değişime etkisizliği ve yararsizliği ise ortadadır. Bu boşluğun doğurduğu veya doğuracağı sonuçların anlaşılabilmesi için toplumsal temel değişikliklerin pratik bulmasını beklemek gerekmektedir.

Revolutionoarizm: Bilinçsizce ve zorla; bir olayın, bir hadisenin köklerini kesen, onu parçalayan, dağıtan dengesiz bir liderin hadiselere yaklaşmada ve hadiseleri izahta kullandığı metot dur. Bu devrimci tavrın nedeni, batıl inançların ve hurafelerin toplumda varlıklarını sürdürmeleri, bu tür inançların değişmez bir gelenek ve töre olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de, geleneksel tavır veya yaklaşım tarzı gerici, çürük, ahlâksız ve güvenilmez bir yapı sergilemektedir.

Bu devrimci hareketin veya muhakeme tarzının dayandığı aklî yaklaşım tarzı ise şöyledir: Çağdışı adetleri korumak ve geleneksel yapıyı sürdürmekle biz toplumu gelişmenin ve ilerlemenin gerisinde bırakıyoruz demektir. O halde devrimci bir lider geleneksel her yapı ve yaklaşım tarzından, her tarihî mirastan, şekilci her yapıdan uzaklaşmalı, soyutlanmalıdır. Geleneksel yapı ve yaklaşım tarzı yıkılmalı veya ortadan kaldırılmalıdır. Çünkü geleneksel yapı adeta bileklerimizi ve bakış açımızı zincirlemiş, çembere almış, mengene ile sıkıştırıyor gibi sıkıcı bir hayat oluşturmuştur. O halde kesin çözüm; toplumla ilişkilerimizi ani olarak kesmek ve herkese karşı genel tavrımızı belirlemek dahası her tehdidi cesaretle göğüslemek zorundayız.

Geçmişle tüm ilişkilerimizi kesmeliyiz. Çünkü geçmişle ilişkilerimiz ya geleneksel bir ilişki -

dir ya da biraz deforme olmuş bir ilişkidir. Adet ve gelenek adına her şeyi bir kenara bırakmak zorundayız. Eski ilkeler yerine yeni prensipler oluşturmalı, eskiler de yenilerle değiştirilmelidirler. Aksi halde, toplum gerici yapısını, fanatik karakterini ve durgun halini koruyacak, değişmeden yaşamına devam edecektir. Böylece değişmeden sabit kalan toplum, sürekli geçmişi yaşamak zorunda kalacaktır, hayatı sürekli geriden takip edecektir.

Reformizm : Bir geleneğin, bir adetin tedricen değişime uğrayacağına inanan bir liderin, bir rehberin uygulama sahasına koyduğu bir metoddur.

Bu kişi sosyal koşulların tedrici değişimi için gerekli esasları hazırlamak zorundadır. Reformizm, conservatizm ve revolutıonarısm'e göre bir orta yol, bir vasat yoldur.

Reformcunun da kanıtları, mantıki yaklaşımı veya muhakemesi diğer iki metodu takip edenlerin kanıtları, yaklaşım tarzları ve muhakemeleri kadar zayıftır. Reformcu değişik bir yol, bir üçüncü yol takip etmekte, değişimlerin tedrici ve itidal üzere

gerçekleşmesini zorunlu görmektedir. Haliyle toplum ve insan adetlerin, gelenek ve
göreneklerin akmazlığında, durgunluğunda boğulmaktadır. Değişim o derece yavaş gerçekleşmelidir ki; farklı hizipler, farklı yaklaşımlar veya farklı sınıflar birbirlerine ters düşmemelidirler.

Değişimin tedrici olması halinde toplumsal temeller ve insanın düşünce yapısı devrimci bir değişime, kökten bir değişime uğramadan uzun

Bir zaman diliminde haliyle değişecek, haliyle başkalaşacaktır. Programlar, toplumsal değişimi sağlayacak programlar eleştirilmeli fakat pratiğe evre evre safha safha sokulmalıdır. Bir anda topluma sokulmamalıdır.

Reformcu metod veya tedrici değişim genellikle olumsuz tavırla, şiddetli tepkilerle karşılaşabilir. Bu tavırlar iç ve dış düşmanların, iç ve dış etkenlerin kontrolü altında oluşurlar. Reformcu tavrın ihtiyaç hissettiği en önemli faktör zaman faktörüdür. Reformcu değişim ancak uzun zaman diliminde varlık gösterebilir. Amaçlar ve hedefler evre evre, safha safha, değişerek altyapı bulurlar. Oluşan iç ve dış faktörler bu tedrici değişimi ya durdurur ve yahut da tahrip eder.

Örneğin: Genç kuşağımızın ahlaki yapısını, ahlâki değerlerini değiştirmeyi hedefleyelim ve yahut halkın düşüncelerini, fikirlerini güçlendirmeyi arzuladığımızı kabul edelim. Belki de, bozuk, amaçsız, kışkırtıcı, tahrik edici çevreler topluma hakim olabilir ve toplumu yönlendirerek bizi zor koşullarla karşı karşıya bırakabilirler. Çalışma sahamızı daraltıp, bizi kuşatmaya alabilir veya etkinliğimizi dondurabilirler.

Oldukça uzun bir zaman diliminde toplumda tedrici bir değişim oluşturmayı

başarabilen bir liderin, değişimlere karşı gücün meydana getirebileceği negatiflikleri
yok edebilecek bir gücü, bir kuvveti de programına alması gerekmektedir.
Değişimlerin realize edilmesini engelleyen güç, bu değişimlerin tedrici yerleşmesinde

sağlayacak zamanın yaşanmasına imkân vermeyecektir veya vermek istemeyecektir.

Tali faktörler olarak düşünülen ilkeler bile hâkimiyeti sağlamayı amaç edinerek çalışmakta ve toplumsal yapıda etkin (dominant) faktörler düzeyine varmak için fırsat aramaktadırlar. Haliyle böyle bir ortamda, uzlaşma zemini yavaş yavaş törpülenerek yok edilmekte, temel istatistikler de alt-üst edilmektedirler.

Resulullah (s.a.v)'insünnetinden doğan kâmil metot

Sünnet islâmda son derece önemli bir kaynaktır. Hz. Resulullah (s.a.v.)'ın konuştukları, getirdiği kurallar, yaptığı işler, davranış şekli, tavrı, hakkında susturmayı tercih ettiği ve tenkit etmediği, başka insanların yapma zorunluluğu olmadığı halde kendisinin yaptığı her şeyin bir toplamıdır sünnet. O halde sünnet; Resulullah (s.a.v.)im söylediklerinin ve yaptıklarının yaşamın pratiğine sokulması, aktarılabilmesidir. Sünnet kuşkusuz İslâm'ın temel kaynakları arasındadır. Sünneti iki bölüme ayırabiliriz. Birinci bölümü Hz. Resulullah (s.a.v.)'ın islâmdan öncesine ait olduğu halde onayladığı veya doğru bulduğu sünnetler. İkinci bölüm ise; İslam öncesinde var olmayan fakat islâmın gelişiyle birlikte ortaya çıkan sünnetler. Bu iki sünnet türünün dışında üçüncü bir sünnet türü daha da vardır ki genel karakteri kolaylıkla anlaşılabilecek bir niteliğe sahiptir. Bana kalırsa üçüncü sünnet türünde mantık olayları analizde daha ciddi bir yaklaşım tarzı doğurmuştur. Ki bu mantık bazen olay-

lara yaklaşmada redde, onayda, kabulde, yasaklamada Resulullah'ın (s.a.v.) kullandığı bir metottur. bir mantıktır.

Resulullah (s.a.v.) toplumda, derin etkiler, derin köklere sahip bir adetin, bir geleneğin veya törenin zahiri şeklini başka bir deyişle geleneğin içinde yetiştiği, içinde büyüdüğü kabı korur ve devam ettirirdi. Kuşaktan kuşağa geçmiş toplumsal bir adedi veya toplumun fıtri yapışma uygun bir geleneği sürdürdü. Ancak Resulullah (s.a.v.) bu adetlerin içeriğini, kapsamını, ruhunu, yönünü ve pratik uygulama şeklini, devrimci ve kararlı bir tarzda değiştirirdi. Neticede söz konusu sosyal adetin ancak dış yapısı

olduğu gibi kalabiliyor, içeriği ise ciddi bir değişime uğruyor.

Hz. Resulullah (s.a.v.) toplum lideri olarak sosyal ilişkiler düzeninde, mücadeleler ve savaşlar ortamında kullandığı ve vahiyden kaynaklanan değişik bir metot veya yaklaşma tarzına sahipti. Bu metot hiç bir negatif sonuç, hiç bir menfi netice doğurmadan, diğer yaklaşım metotlarının zaaf noktalarını içermeden ancak üç metodun da pozitif yönlerini ihtiva eden bir metottu. Acil hallerde, olağanüstü durumlarda frenlemeyi sağlayan sosyal adetler ve toplumsal yapı içinde kişi sosyal gayelerine daha kolay, daha ivedi kavuşabilmektedir. Hz. Resulullah (s.a.v.)'in kullandığı metot şöylece özetlenebilir: O sosyal bir adetin, köklü bir geleneğin iskeletini devam ettirir, fakat iç yapısını, enfusi dünyasını veya muhtevasını değiştirirdi. Üstelik bu değişim devrimci bir nitelik arz etmekteydi.

bir toplumda bir ahenk meydana getirdi. Araplar uyandılar. Gerçekleri görmeye başladılar. Dirildiler, batıl inançlarından soyundular ve yeniden hayata kavuştular. Gerçeği sezdiler, gördüler ve neticede ona kavuştular. Araplar gayet kolay bir surette ve tarzda putlara ibadetten Tevhide yürüdüler. Oysa bu iki düşünce, bu iki yaklaşım tarzı, bu iki metot arasında asırlar boyu zaman farkı mevcuttu. Tarih derin bir uçurum oluşturmuştu, bu uçurum bu denli derin zaman gediğinde kolay kolay doldurulamazdı.

Bu gedik aniden hiç beklenmedik zamanda; bir kültür veya entelektüel devrimin meydana getireceği değişimden daha ileri, daha ciddi bir değişimle doldurulmuş ve

[illegible] yıkıldığının farkına varamadan onlar yıkılıp gitmişlerdi. Geriye kalanlar muhteva ve öz değil dış şekiller ve görüntülerden ibaret unsurlardı sadece.

Hz. Peygamberin sünnetinde bulunan bu sıçrama ve atlama hareketi veya bu sosyal metod bir adetin, bir geleneğin iç dünyasında, muhtevasında bir devrim hareketidir. Bu metod dış yapıyı bozmamakta: adetin veya geleneğin niteliğini altüst etmektedir. Başka bir deyişle; olayların, adetlerin iskeleti muhafaza edilerek; içeriği, taşıdığı muhtevası, karakteri, huyu ve suyu değiştirilmektedir.
Evet... Muhafazakâr ne pahasına olursa olsun, hangi metodla olursa olsun; direncinin ve

gücünün son sınırına, son şiddetine kadar gelenekleri, töreleri veya adetleri korumak, onları oldukları gibi sürdürmek, devamlılıklarını sağlamak ister ve bu amaçla çabalar.

muhafazakâr bu tavrını kişisel her tür fedakârlığa rağmen yapar ve devam ettirir. Bu tavrın başka insanları incitmesi, onları zarara uğratması, muhafazakârlar için ölçülü harekette yol gösterici olmadığı gibi bağlayıcı da olmaz.

Realizm: İdealizmin hizmetinde bir araç.

İdealist düşünce mektepleri en ulvi, en yüksek değerlere sahip çıkmış, mutlak ve arzulanır ideolojik ilkelere dayanmıştır. İdealistler, her gerçeği koşulsuz olarak açık ve kesin bir tarzda kendileriyle uyuşmadığı zaman reddetmişlerdir. Onlarda sabır, direnç ve metanet yoktur. Onlar, gerçekleri inkâr ederek toplumda hiddetin ve öfkenin neşv u nema bulmasını sağlamışlardır. Hiddet, öfke, şiddet, zorbalık zevk ve eğlence, şehvete esaret, mal ve mülk sevdası mevcut toplumsal ve bireysel gerçeklere dönüşmüşlerdir. Ancak Hıristiyanlık bu gerçekleri dikkate almamakta, onların varlığını inkâr etmektedir.

Diğer tarafta realizme dayalı düşünce okulları ise, pratik hayata yansımış her şeyi realizmin temeli olarak kabul ederler. Örneğin, homoseksüellik İngiltere'de de Hıristiyanlıkta da dinsel idealizmden ötürü kabul görmemektedir. Ancak, toplumsal bir gerçek olduğu için kabul edilmektedir. Hıristiyanlar aile düzeninin yıkılmamasını temin düşüncesiyle boşanma olayını yasaklamışlardır. Ayrıca evlenmenin ideal bir olay, kut-

sal bir hâdise olduğu düşüncesi bu kararda etkili olmuştur. Oysa gerçekler hem daha farklı hem de daha acıdırlar. Bazen insanlar ilk evliliklerini muhafaza edemezler. Birbirlerine sadık kalamazlar.

İnsanın sürekli geliştiği veya ilerlediği bir gerçektir. Zamanla insanın topluma yabancılaştığı da bir gerçektir. Evlenip de anlaşamayan iki insan, beraber yaşayan iki zavallı acınacak insandır. Onları bir araya getiren, kaynaştıran sevgi veya saygı değildir. Onları bir arada tutan bağlayıcı hususlar kanunlar ve emirlerdir. Ceza ve hapis sevgi ve saygıdan daha ziyâde etkili, günümüz insanı için. Bu hal geçmişte var olan, gelecekte de var olacak bir hakikattir. İnsanlar ister medeni olsun ister olmasın, ister dindar olsun ister olmasın bu gerçekle bazen yüz yüze gelmek zorunda kalacaklardır. İstatistikler de bunu gösterir. Fakat hıristiyanlık bu gerçeği inkâr etmektedir. Her ne pahasına olursa olsun hıristiyanlık aile kurumunun devamını istemektedir. Aile kurumu içinde ihanet ve sadakatsizlik, kalleşlik varsa zira ailevî bozulma, ahlâki bozulma ve hatta bu müessese cinayet merkezi olsa bile devamını isterler. Boşanma kapısı kapatılmış fakat bunun yanında binlerce yeni kapı kanunsuzluğun, dolandırıcılığın kapısı açılmıştır.

Evlilik dışı ilişkiler

Sosyal gerçekler şiddetli ve katı gerçeklerdir. Bunlara vurdumduymaz bir tavırla yaklaşanlarız. Sosyal gerçeklere kapıları kapadığımızda onlar ne pahasına olursa olsun içeri girecekler-

dir. Boşanmanın yasaklanması gayrı meşru ilişkiyi getirmiştir. Meşru eşiyle birlikte yaşayamayan, pratikte ayrı oldukları halde boşanamayan bir insan nesliyle karşı karşıyayız Avrupa'da. Boşanmadan yıllarca başka erkek ve kadınla yaşayabilen pek çok erkek ve kadın mevcuttur. Dolayısıyla çocuklar hasta inançlara sahip olmak ta komplekslerle kucak kucağa büyümekte, kurtuluşu ölmede veya öldürmekte

bulmaktadır. Haliyle çocuklar ruhsal bakımdan da sosyalleşememektedirler.

Kadınlar, kanunun meşru kabul ve ilân ettiği kocalarıyla birbirlerine yabancılaşmakta, öyle ki birbirlerini reddeden bir konuma gelmektedirler. Artık ilişkileri devam edemez hatta komşu olarak bile yaşayamazlar. Bu durumda ayrılmaları gayet doğal değil mi? Bir ailenin devamını sağlayan, gerekli saygı ve ilgiyi erkek ve kadın gayr-ı meşru ilişkilerde aramaya başlarlar. Sonuç olarak doğal yapı ve toplumsal gerçek yeni iki aileyi oluşturmaktadır. Mukayese kabul etmez iki karakter meydana gelmektedir.

Ancak hıristiyanlık bu gerçeği, bu toplumsal gerçeği de kabul etmez. Kısaca, hıristiyanlar, hiçbir etkinliği bulunmayan çürümüş, yıkılmış iç ahengi ve dış bütünlüğü kalmamış bir aile düzeninden yanadır. Hıristiyanlar, iç ahengi ve dış etkinliği kalmayan bu ilk aile düzenini kutsal kabul ettikleri halde, boşanmadan sonra oluşturulmuş iki yeni yapıyı inkâr ederek kabul etmemektedirler.

Biz burada örf ve âdete dayanan hukukla, medenî hukuk ve dinî hukuk arasındaki

mevcut

mesafeyi ve farkı görebiliyoruz. Ayrıca doğal kuvvetlerin etkilerini, gerçeklerin ve zıtlıkların nasıl oluştuğunu da görebilmekteyiz.

Hıristiyanlık meşru boşanmayı reddetmekle iç ahengini ve dış etkinliğini yitirmiş aile yapısının bir sonucu olarak oluşan yeni evliliklerden doğan çocukları da meşru kabul etmemektedir. Bu çocuklar suçlu ve gayrı meşru olarak değerlendirilmekteler. Çocuklar aile şefkat ve sıcaklığından mahrum oldukları gibi, mevcut toplumsal değerler de onları ar ve namus gibi kıymetlerden mahrum varlıklar olarak telâkki etmekteler. Toplum onları günahkârlar ve suçlular olarak görmektedir. Bu çocuklar kompleks içinde büyürler. Ruhlarında ve hayallerinde şiddetli bir acı ve öfkeyle

kıvranırlar. Doğal olarak bu insanlar da kinlerinin ve hınçlarının bedelini topluma ödetirler.

Bu tür suçlar Avrupa'da ve özellikle de Amerika'da her gün görülmektedir. Gelişmemiş ülkelerde ise bu tür suçlar hemen hemen yoktur.

Yeni nesle hâkim olan ve onların kafalarını sürekli işgal eden, düşünce veya inanç haline dönüşen eğilim; içinde yaşadıkları toplumsal yapıdan hesap sormak istemleri, kinlerinin hesabını sormak özlemleridir. Bu iddia yaşanmış bir pratik olayla daha bir anlam kazanmıştır.

Bir İngiliz çok küçük ok ve yay yapmış. Bunu bir kutuya monte etmiş, kutunun üstüne de sigara koyarak sinemalarda ve caddelerde satarmış. Bir defasında bu İngiliz, ucunda zehir bulunan okları bir grup insanı hedefleyerek atıyor.

Gruptan bir kısmı kör oluyor, bir kısmı da ölüyor. Polis katili bulamıyor, ancak polis ölenle öldüren arasında bir ilgi bulmaya çalışıyor. Oysa katil bu insanları polisin düşünebileceği bir nedenden dolayı öldürmemiştir. Sonradan anlaşıldı ki katil bu insanları toplumsal etkinlikleri, statüleri dolayısıyla öldürmüştü. Çünkü kendisi toplumla ilgili bu statüden mahrum bulunuyordu.

Kuşkusuz bu cinayet toplumsal prensipler, ilkeler dikkate alınarak izah edilebilir. Bu cinayetin arka plânı kilisenin kabullenmeyi reddettiği ve görmemek için gözlerini inatla kapadığı komplekslerin bir dışa vuruşu, hayatiyet bulmasıydı. Gerçekte kilise bu olayda esas katil görevini yerine getirmiştir. Çok şükür ki toplumumuzda bu tür olaylar, kin ve nefretin oluşturduğu bu tür cinayetler yoktur. Çünkü İslam boşanma şartlarının oluştuğu hallerde boşanmayı meşru görür. İslam toplumunda illegal aile, illegal evlilik yoktur. İslam da evlilik olayı veya kurumu örf ve adetlere göre değil, ilkelere göre gerçekleşmektedir. Dolayısıyla İslâm toplumumuzda aile düzenine gelenekten kaynaklanan bir zorlama da olamaz.

İdealizm gerçeği görmeyen veya gerçekleri dikkate almayan bir çocuk gibidir. İdealizm gerçeklerle yüz yüze gelmeyi istememektedir. Görmek istemediği gerçeklere gözlerini kapatmaktadır. Haliyle idealizm gerçeklerin yokluğunu düşünerek hareket etmektedir veya etmek zorundadır.

İdealizmin karşıtı ise realizmdir. Realistler ise her şeyi dikkate alırlar ve görürler. Baktıkları, görmeye çalıştıkları unsurlar ne kadar iğrenç, tatsiz, ne kadar çirkin ve sevimsiz olursa olsun dikkate alacaklardır. Çünkü bütün bu unsurlar sosyal hayatta pratik bulmuş bir hususiyeti yakalayarak kalben bağlamakta ve bu kalbi bağlılık realiteleri bu pratik realizmi imana götürmektedir. Realistler mevcut pratikle bağdaşmayan, mevcut pratiğe adapte olmayan tüm güzelliklere, gerçeklere ve doğrulara karşı çıkmakta, reddetmektedirler. Karşı çıkmalarının sebebi ise mevcut pratiğe ve koşullara uymamalarındandır. İdeal yapılarına ve prensiplerine varamayacaklarını sanarak her ideali reddetmekte, böylece inkarcı ve isyancı yapılarını sergilemiş olmaktadırlar. Realistler, gerçekleri perdelemiş, hakikatleri örtmüşlerdir.

Bu ülkenin yalancı aydınlarından biri öğren-cimdi. Konuşmalarımızdan sadece bir sonuç çı-karabilmişti. O dialektik materyalizmi savunuyordu. Ben ise islâma iman eden bir müslümandım. Söylediğim her şeyi reddetmek âdeti olmuştu. Çünkü islâma karşı önyargılıydı. Marx'dan bir şey aktardığımda da bu Marx'ın düşüncesidir diye dikkatini çekmeseydim, onu da reddederdi. İslâmın bir hadiseye yaklaşımı Marxist yaklaşıma benziyor olması dolayısıyla, bu yaklaşımı aktardığımda hemen reddetti. Halbuki kendi de aynı düşünceyi paylaşmaktaydı.

Bir gün Emevi sultanlarının işlediği cinayet ve ihanetlerden bahsediyordum. Sultanların hâkimiyetlerini sürdürebilmek için dinî baskı altına aldıklarını ve kendilerine göre bir din anlayışı sergilediklerini, bunu yaparken de pratik diktatörlük kurduklarını açıkladım. Bu yalancı, bu

dışı uygulamaya karşı çıkan, direnen ve sultanlığı reddeden insanlar hakkında bilgi veriyordum. Öğrencimin çehresi bir anda değişmiş,yüzüne bir nefret ve bir çirkinlik hâkim olmuş, eden kıpkırmızı kesilmişti. Çünkü ben adalet insan özgürlüğünün öncülerinden olan Hz. Hüseyin'den bahsetmiştim. Hz. Hüseyin aynı zamanda cahiliye ye, zulmeye adaletsizliğe karşı mücadeleler vermiştir. Bu yalancı tarihçilere ve düşüncelere acı acı bağırıyor, «Tarih despottur» diye feryat ediyordum. Marxist tarih felsefesine göre toplum dialektik tarih evresinden geçmek zorundaydı. Özlenen toplumsal yapının pratik bir realiteye dönüşebilmesi için toplumun bu evrelerden geçerek hedeflenennoktaya varması gerekmektedir. Tarihin dialektiğine, zorunlu tarihi seyre, tarih despotizmine karşı çıkanlar Hz. Hüseyin gibi şahsiyetlerdir. Allah, bu yüce şahsiyetlere şefkatini ve yardımını nasip ettiği gibi Rahmetini ve bereketini de nasip etsin.

Bir gerçeği defalarca tekrar etmede yarar olduğunu çok gördüm. O gerçek şudur: Bir toplumun düşünce düzeyi ve etkinliği değiştiğinde, bu değişim beraberinde her sınıfı etkileyen yıkıcı bir dalga getirmektedir. Bu dalga dindar, dinsiz, aydın, devrimci ve cahil; kısacası her kesimden insanı ve her grubu etkiler. Bilim adamlarını da etkiler. Bir dini düşünce, yaklaşım ve bakış-açısı topluma egemen olduğunda; topluma baskın çıktığında ise insan kadere ve ilâhi hakimiyete teslim olur. Dinin egemen olduğu ortamlarda insan: meydana gelen her ne ise ve nasıl oluşuyorsa Rabbinin rızasına ve isteğine uygun olduğunu zanneder. Halbuki her şeyi yaratan Al-

lahtır. Ancak yaratılan unsurlar bazen islâma Allah'ın rızasına uygun düşmeyebilir. İnsan kendisine verilmiş bulunan kısmî irade ile olaylara müdahale etmekte, dolayısıyla da sonucuna katlanmak zorunda kalmaktadır.

Bir toplum marxistleştiğinde o toplum tarih despotizmine inanmış demektir. Bir marxist, oluşan her hadisenin, her olgunun ve değişimin insanın arzu ve isteklerinin

dışında, kendi dışında olduğuna inanmaktadır. Marksizmin getirdiği tarih despotizmi, insanlığı soyut bir hale sokmuştur.

Marxizm, insanı etkinliği ve değiştiriciliği olmayan soyut bir varlık konumunda görmektedir. Marxizme göre mevcut her şey ve her gelecekte var olacak pratik gerçeklik zaten beklenen bir zorunluluktur. Çünkü hayata egemen faktör tarihi despotizmdir; isteseniz de istemeseniz de tarih fert ve toplumda hedefini bulacaktır. Buna göre ise, bu tür değişimin ana faktörü, besleyici unsuru tarih değil, namlulardır. Tarih değil, silahlardır.

Şurası bir gerçektir ki, realistler mevcut olanı olduğu gibi kabul etmekte ve devamını istemektedirler. İngiliz parlamentosu homoseksüelliği toplumsal bir gerçeğe dönüştüğü için savunmaktadır. Realist tavra göre homoseksüellik toplumda nesnel bir gerçeğe, pratik bir gerçekliğe kavuşmuştur. Dolayısıyla homoseksüellik doğal ve meşru kabul edilmelidir. Kısacası realistler için pratik bulan her eylem, her düşünce ve her günah meşrudur.

Bu tür realizme karşı olmak ve mücadele etmek ülküleştirilmiş garip düşüncelere ibadet etmektedir. Söz konusu garip düşünceler yalancı aydınlar ve politikacılar için temel ve öz düşünceler olarak fonksiyon icra etmektedirler. Siz onların İsrail gerçeğini (!) tartıştıklarına şahit olamazsınız. Evet, İsrail bir realitedir. Fakat Filistin halkının İsrail tarafından işgal edilmiş bulunan topraklardaki evleri ve köyleri ideal düşüncelerine ülkelerine ibadet edenleri ortaya koyanları kanıtlayan bir haldir. İsrail insanlık düşmanı olduğu halde, halen mevcuttur. Ve yaşamaktadır. Aydınlar ve politikacılar da onun varlığını resmi olarak kabul etmektedirler.

«Bu hafta» adlı bir dergi kısa bir süre önce gençlere yönelik olarak yayınlamaya başlandı. Yazılan makaleler, yapılan çeviriler, kaleme alınan haberler ve çizilen resimler kısacası her şey takma isim kullanan iki veya üç iyi tanınan ulaşanın gerçekleştirdikleridir. Bu yazarlar genelevlerini ziyaret ederek gerçeklere şahit olmakta ve dahası bu durumu lanetlemekte ve küfretmektedirler! Onlar genç nesil için çabalamaktadır, uğraşmaktadırlar. Baş rollerde oynayan bir yazarları var ki, çok zeki, çok bilgili ve politikacı bir insandır. Bu politikacı yazar islâmı, toplumda res men temsil yetkisine sahiptir. Bu yazar şişman ve bu nedenle de huzursuz olan bayanlara nasihatler de bulunmaktadır. Nazik bir vücut yapısına sahip olabilmek, güzel görünmek ve şişmanlığa engel olmak için bayanların kısa bir süre için yeni bir sevgili bulmalarını salık vermektedir. Bu olay gerçekten vuku bulmuştur. Bunu evli, bekâr farkı gözetmedenherkese önermekte-

dirler. Çok büyük ihtimalle gazeteyi çıkaran yazarlar bilimsel bir metot geleneği bu öneriyi hanımlarıyla denediler ki, pratik bir örnek olarak savunmaktan da geri kalamadılar. Zayıfların güçlülerce daha bir zayıflatıldıkları bir gerçektir. Belirli sınıfların zulme uğrattıkları baskıya maruz kaldıkları, yaşama haklarının kendilerine haram kılındığı da bir gerçektir. Gerçeği arayanlar tümüyle objektif gözlemcidir. Onlar bilimsel, kavranabilir, anlaşılabilir, dış biçimlere önem verirler. Dış unsurları tespit ettikten sonra fiziksel unsurları yargılarlar. Onlar gerçeğe, eylem ve pratiğe aktarılmayan fikirler, düşünceler ve ideolojiler dolayısı ile hiçbir zorlukla karşılaşmazlar.

Düşünürlerin, ülkü sahiplerinin ve reformcuların zihinsel sorunlar içinde boğulduklarını görüyoruz. Onların gayesi idealler, ülküler ve kutsal değerleri oluşturmaktır. Bu insanlar güzelliğe ve yüksek ihtiyaçlara davetli bulunmaktadırlar. Böyle bir ortamda söz konusu bu kişiler kendi düşünceleri, idealleri ve yaklaşım tarzları ile bağdaşmayan her gerçeği red etmekte inkâr etmek tedirler. Mevcut engeller olarak yaşayan bir düşünce, ilke veya yaklaşım tarzı ya reddedilmiş tir veya inkâr edilmiştir. Ancak gerçekleri red veya inkâr etmek kolay değildir, hatta imkânsızdır. Bireysel ve toplumsal hayattan gerçekleri soyutlamak gerçekten zordur. Bu durumda kişi gerçeklere uygun değil de, hayali bir düzlemde de düşünmektedir. Kişi nesnel, objektif, duyarlı ve hassas ortamda yaşayarak mevcut şartlara teslim olmaktadır.

Diğer taraftan bir realist düşünce savaşlarının katilidir. Dağ gibi yüce ruhların katilidir. Görüşlerin, çabaların, uzun vadeli arzu ve isteklerin canlı özlemlerin ve mükemmeli araştırma mücadelesinin katilidir. Realist yaratıcı düşünceyi felce

uğratmaktadır. İsyanı, başkaldırıyı ve direnişi felce uğratarak yok etmektedir. Hayatın
derin değişimlerini sekteye uğratarak, hayatı dondurmaktadır.

Ne idealizm, ne realizm, fakat ikisi

islâm ne doğu ile ne de batı ile hiçbir ilişkisi bulunmayan, hiçbir ekole veya blok'a düşünsel bağlılığı olmayan bir din. Bu din katıksız, arı ve kendine özgü bir ağaç. Bu ağacın kökleri semada ve dalları yeryüzünün her tarafına ulaşmış bulunmaktadır. İdealist tavrın tersine İslam, hayatın içinde oluşmuş bireysel ve toplumsal her gerçeği tanır. Onları kabul eder, varlıkları dikkate alır; gerçeklerin mevcudiyetini kabul eder. Diğer yandan İslam bireyin ve toplumun maddi ve manevi dünyasında oluşmuş gerçekleri de tanır.

İslam realistler gibi gerçeklerin mevcudiyetini kabul eder ama islâmi tavırla realist tavır arasında çok büyük farklar vardır. Realist tavrın tersine; İslam pratiğe teslim olmaz ve statükoyu olduğu gibi kabul etmez. Pratikte teslimiyetçi bir tavrı reddeder. Fakat İslam mevcut statükoya yeni bir muhteva, yeni bir içerik ve kişilik kazandırır.

İslam ferdin ve toplumun özünü, esaslarını ve ruhunu devrimci bir yöntemle, devrimci bir

tavırla değiştirir, islam gerçekleri ulvi gayelerine varmak için kullanır. Bu gayeler ve olumsuz hedefler kendiliğinden oluşmazlar. İslâm realist tavrın tersine, toplumsal veya bireysel gerçeklere teslim olmaz. Onları dikkate alır. Üzerinde düşünmeye gerek duyar. İslâm toplumsal ve bireysel gerçeklere küskün değildir, onlara sırt çevir mez. İslam, toplumda kendi realitelerini ortaya koymakta, onları kavranabilir bir açıklığa kavuşturmaktadır, islamtoplumdaki sorunları, hastalıkları ve dertleri tanıtmak ve tanımak ister. İslam realiteleri yumuşatır. Saldırgan realistlerin tavrını sorgular ve realistlerin ölçüsüz cesaretini kırar.

Realist tavrın kavranabilmesi için Avrupa'da kanunsuz, tiksindirici ve kirli bir evlilik olarak kabul gören ve düşünülen genelevleri kadınlığını örnek olarak ele alabiliriz. «Odalık kadın» diyebileceğimiz genelevi kadınlığı çirkin de olsa, kanunsuz da olsa, tiksindirici de olsa Avrupa'da bir gerçektir. Bu hayat biçimi tüm Avrupa ve Amerika'da mevcuttur. Hatta Avrupa'nın dindar toplumlarında bile görülmektedir. İslam belli koşullarda boşanmayı da, yeni bir evlilik akitini de kabul etmiştir. İslam boşanmayı belirli koşullar oluştuğunda kabul eder. Rastgele ve keyfi bir boşanma olamaz İslâm, doğal ve kaçınılmaz bir gerçeği kabul etmekle boşanmaya meşru bir biçim kazandırmış ve ona belli sınırlar getirerek toplum hayatını belli bir düzene sokmuştur. Evlilik akdi de ahlaki prensiplere dayanır. Böylelikle ahlakî düzlemde dinin yozlaşması ve çürümesi önlenir. Dini bir düzlemde ve ahlaki prensipler atmosferinde akit ile oluşmuş ve yine akit İle sona ermiş bir evlilik yapan insanlar boşandıktan sonra suçlu görülmeyecek, horlanmayacak ve toplumdan soyutlanmayacaklardır. Boşanan insanlar yine toplumda onurlarıyla yaşayıp toplumun gelişmesini sağlayacaklardır. Toplumun gelişmesine katkıda bulunacaklardır. Toplumda onlara «günahkârlar» ve «gayrı meşru» insanlar olarak bakamayacaktır.

İslam'ın boşanma olayına bakış açısının insanlığı, toplumsal ve bireysel sorunlara dönüşmüş mevcut yapıları kabul etmesinde gizlidir. Bu tavrı dolayısıyladır ki islâm, koyduğu her kuralın sonuçlarına katlanmaktadır. Sorunu kabul ettiği içindir ki soruna, doğru bir çözüm getirmektedir.

Gerçekleri inkâr ettiğimizde, onları yok etmiş olmayız ki Ancak onlar yok olmadıkları için zamanla bize hükmedecek, bize egemen olacaklardır. Gittiğimiz hedefi bilmeden, yönlendirildiğimiz hedefleri tanımadan; yaşanan hayat bizi nereye sürükler, hangi yöne sevk ederse, o yöne hareket edecek, oraya yöneleceğiz. Realizm iyi ve ya kötü koşulların ürünüdür. Mevcut yapıların ve pratiğin ürünüdür. Diğer tarafta, realizmin pratik bulmuş çok ciddi bazı gerçeklerden kaçtığı da bir gerçektir.

İdealistler zararlı ve gelişmeyi donduran adetler zinciri içinde hapis hayatı yaşıyorlar. Bu nedenle de. daha çok fedakârlık ve fergatta bulunmak zorundadırlar. Kuşkusuz geleneksel yapı idealist gelişme özlemini engellemektedir. Hayata dönük kurallarla çalışan insanların fedakârlıklan ve çabalan, istedikleri neticeye onları ulaştırmayacaktır.

Realistler pratik hayatla iç içe yaşarlar. Pratik hayatta realistler omuz omuza yürürler, pratik hayatı olduğu gibi kabul ederek çözümler ararlar. Ancak idealistler yaşadıkları toplumsal ve bireysel pratikleri kabul etmedikleri gibi, bilgisizliklerinden dolayı geleceğe ve topluma yönelik pratiğe aktarılamayan düşünceler dünyasına takılıp kalırlar. İdealistler gerçekleri inkâr ederek sürekli güç ve etkinliklerini yitirir, bu yüzden düşünsel bir saldırı ile yüz yüze geldiklerinde teslimiyetlerini ve zayıflıklarını ortaya koyarlar. Çünkü idealistler savunmasız, deneyimsiz ve zayıf gerçekleri kabul etmedikleri gibi inkâr ederler. Bu durumda idealistlerin sonu, toplumda etkisiz kalmak veya yalnızlaşmak olmaktadır.

Böyle kaypak ve öksüz bir toplumda, dindar bir ailenin kız çocuğunun bile kazanacağı karakteri ve şahsiyeti bilemeyiz. Benzer mantıkla denilebilir ki, yoğun bir dindarlığın hüküm sürdüğü bir ailede, bir aile çevresinde dinin ailenin kız çocuğuna nasıl bir etki yapacağını anlamak ta oldukça zordur. Kapalı kutular içinde yaşayan insanın kişiliğini güçleneceğini iddia etmek oldukça zor bir hadisedir. Kadının toplum hayatına müdahalesine kabul etmeden kişiliğinin gelişmesini beklemek oldukça zordur. Ömrünü evde dört duvar arasında geçirmiş, topluma ve bireylere müdahale hakkını ve gücünü yitirmiş konuşma hakkı yok edilmiş bir kadın toplum denizinde sadece boğulur. Müdahalelerin, isyanların, basitliklerin ve tartışmaların yoğun ortamında yok olup gider. Toplum denizine dalan genç kız gayretle, şevkle, inatla yüzmeye çalışır ve mücadelesini yoğun bir şekilde sürdürür. Gücünü ve kuvvetini sonuna kadar kullanarak boğulmamak için çalışır. Ancak fert ve toplumdan, sorunlardan ve sorumluluklardan ürken bu insizinde kontrolünü yitirir ve boğulup gider. O ne ilk, ne de son kurbanıdır esaretin. Kadın boğulmamak ve muhtaç olduğu faktörleri elde etmek için mücadelesini, savaşını sürdürürken hiç kuşkusuz binlerce defa saflığını ve zayıflığını duyacak; canlılığını ve onurunu Kadın içinde yaşadığı esareti yok edebilmek ve geleneksel yapının öngördüğü bağnaz ortamı kırabilmek için giriştiği mücadelenin bedelini onurunu yitirerek ödemektedir.

Kadın için söz konusu olan bu durum, genç erkekler içinde geçerlidir. Hatalar ve yanlışlarla dolu olan bir toplumda büyüyen genç erkekler de aynı sorunları bölüşeceklerdir. Günümüzde zenginlik veya para geleneksel kurallardan kurtulmaya neden olmaktadır. Artık zengin ve sermaye sahibi insan için yepyeni bir hayat söz konusudur. Bu insanlar kendilerini çepeçevre
kuşatan sahte ve geleneksel dini ortamdan soyutlanır soyutlanmaz kendilerini yepyeni bir hayatın içinde bulurlar. Ülkü haline getirilmiş geleneksel din yapısının egemen olduğu toplumlarda insanın üniversiteye gitmesi kimya ve fizik çalışması bile yasaklanmıştır.

Elbise ve saç modellerinin değişmesi bile haram telakki edilmektedir. Radyo olmaz ve mikrofondan Kuran okunmaz. Motorlu arabalara bineceklerine at arabalarına binerler. Evet gerçek yapıları bu iken, ellerinde aniden oluşan maddi olanakların veya başka faktörlerin tesiri ile bu genç insanlar yeni gerçekler, yeni dünyalarla karşı karşıya gelirler. Dönemeçler, acayiplikler, devrimler, şoklar ve cambazlıklar dolu bir hayattır bu yeni ve değişik dünya

Bu ani ve köklü değişim toplumsal ve bireysel hayatta ciddi bir karışıklığa neden oldu. Fertler hileyle, yalanla ve gösterişle tanıştılar. Hayatı ve dinamiklerini tanıdılar. Ancak insanımız gösterişi, lüksü, ahmaklığı, serseriliği ve budalalığı filmlerden öğrenmiştir. Ayrıca bu olumsuzlukların toplumsal ve bireysel hayata yansımasında müziğin rolünü unutmamak gerekir. Toplumsal yapı insanımızı sürekli taklide teşvik etmiştir. İnsanımız ifratı da tefriti de pratik hayattan aldığı derslerden öğrenmiştir. Toplumsal yapımız bu acı manzarayı gözlerimizin önüne sermişken bile biz gerçekleri kabul etmemek için adeta savaştık. İşte bu bir dengesizliktir. Ancak doğru tavır çelişkileri, ihtilafları görmek, sonulları tespit etmek ve çözümler bulmaya çalışmaktı kuşkusuz. Halbuki biz gerçekleri, toplumsal sorunları, tanımadan, onların ne olduğunu öğrenmeden, sadece inkârla uğraştık. İşte bu tavır mevcut tutsaklığımızın, köleliğimizin, teslimiyetimizin ve uşaklığımızın nedenidir.

Çağdaş medeniyet dünyanın tüm seyir ve gözlem kulelerini imha etmiştir. Hiç bir set, hiç bir kule, hiç bir gözlemevi bu medeniyetin ülke içine nüfuz etmesine engel

olamamıştır. Tüm sınırları ve hudutları yıkarak ilerlemekte, bölgeciliği de aşarak genişlemektedir.

Her kule, gözlemevi ve sınır koruyucu önlem, bu medeniyetin yoğun baskı ve taarruzlarına yenik düşmüştür. Yeni nesiller veya genç kuşaklarımız entelektüel hareketlerin ve Rönesans'ın durduğu fırtınaya yakalanmış bulunmaktadır. Fransız devrimi ve endüstrileştirilmiş hayat tarzının sürekli dalgaları ve etkileri altında rahat özgür hareket etmemektedirler. Bu değişimler bu yenilikler dünyanın havasını, rengini ve muhtevasını değiştirdi. Bu değişim çok açık, net ve kesin bir değişimdir. Şurası da kesindir ki, uzak ve yakın bir süre sonra büyük değişikler olacaktır. Bu büyük değişimi sağlayacak unsurlar hayata girecek makineler, matbaalar, basın, üniversiteler, demokrasi, radyo, t.v, sinema, gazete, kitap, kadın, eğitim, yeni teknikler, bilimler vs... olacaktır. Ortaya çıkan birçok yeni unsur, etkin bir şekilde hayata girmek suretiyle bu büyük değişimi gerçekleştirecektir.

Halkın liderliğini ve ahlaki sorumluluğunu omuzlayanlar. Halk'ın düşünce ve hayat metodunu biçimlendirenler, hayatı anlamlandıranlar ve yönlendirenler, görev ve sorumluluk yüklenenler, kaçınılmaz gerçeklerle yüz yüze bulunmaktalar Evet bu insanlar gerçeklere gözlerini kapamışlardır. Bu insanlar, kalplerini zihinsel ürünlere yani ideolojilere ve tarihi bir değere sahip olan eskimiş geleneksel düşüncelere bağlanmış bulunmaktadırlar. Onlar bu düşüncelerin mücadelesini taksiye binmeyi ret, fakat at arabalarına binmeye inat pahasına vermektedirler.

Yeniye ve değişime karşı oldukları halde yine de elektrikten yararlanmaktadırlar. Onlar bile eskinin sürekli. Olamayacağını sezmişler en azından. Onlar da değişimin sosyal hayatı kuşattığına inanmaktadırlar artık. Bu insanlar adi ve değersiz dünyaya rağbetin veya ilginin oluşturabileceği değişimleri tahmin edebilmektedirler. Halkımız bu rağbet ve kör ilginin bağımsızlık düşüncesine, toplumsal yapıya, sevgiye, saygıya, imana, dine ve hassasiyete acı bir darbe getirebileceğini, onlarda bir şok oluşturabileceğini bilmektedirler.

Çünkü dünyaya aşırı ve gereksiz bağlılık, insanda bulunan tüm iyi sıfatları kemirerek yok edebilecek derecede yıkıcı bir durumdur. Halkımız biliyor ki dünyaya bu tarz bağlılık devam edecek; bozulma, çürüme, ahlâksızlık, rüşvet ve yalancılık insanın ruhunun derinliklerinde bir barınak, bir menzil edinecektir. Dünyaya tapma veya dünyaya rağbet, insanı, yıkıcı yerleşim merkezlerine, tahrip gücü ve etkinliği ileri merkezlere doğru sürükleyecektir.

Radyo mu? Ondan hiç söz etme ve sakın satın alma. Filmler mi? Meraklanıp seyretme Televizyon mü? Ondan sakın söz etme. Teyp mi, Dinlememeli ve önemsememeli Üniversiteler mi? Sakın uğrama. Yeni ilimler mi? Onları öğrenmeye çalışma gazeteler mi? Okuma. Seçimler mi? Sakın ha katılma Kadınlar mı? Aman ha, bu muzır kelimeyi ağzına alma.

Dünyayı saran, kuşatan bir sanayi tufanı mevcuttur artık. Dünya düzleminde ve düzeninde bu sanayi ve teknoloji korkusu derin değişim.

lere neden olmakta ve ciddi hareketlere kaynak teşkil etmektedir. Hayata ciddi bir hareketlilik getirmiştir. Ve bu hareketlilik hayata egemen durumdadır. Eskimolara bile

buzdolabı satan bir medeniyetler iç içe yaşıyoruz. Evet bu derece çaplı ve etkili bir medeniyete ve bir değişim, gücüne rağmen insanımız hala geleneksel geçmişi savunmaya, ona sahip çıkmaya, değiştirilmesine engel olma sevdasına kapılmakta, onu her tür etkiden ve değişimden uzak bulundurmak istemektedir. Değişimi reddeden, değişimi inkâr eden insanın elindeki güç, sahip olduğu ordu veya kullandığı kuvvet, sığındığı savunma mekanizması sadece iki unsurdan müteşekkildir. Bu iki unsur sadece iki kelimeden ibaret bulunmaktadır:«Yasak» ve «Hayır».

Yasak ve Hayır

Yasak ve Ret mantığının doğurduğu sonuç nedir ki? Değişen, gelişen ve yeni yeni ortaya çıkan hemen hemen her şeyi sezmiş ve kavramışızdır. Toplumsal olayların, gelişmelerin, gerçeklerin ve değişimin gücü engelleri yıkarak aşmakta; gözlem ve sınır kulelerini dağıtarak ulusal sınırlara girmekte ve toplumsal alt yapıya otura bilmektedir.

Gerçekler ve değişimler engelleyici tüm duvarları parçalayarak etkinliklerini ve sınır tanıyamazlıklarını ispat etmektedirler. Bu değişimler ve realiteler, hayata getirilen canlılık ve aktiflikten memnun olmayan, geçmişi savunan insanların samimiyetsizliklerinin de ortaya çıkmasını sağlamaktadır. İnsanımız mesuliyetsizliği-

nin ifadesi olarak yeni gelişmelere ve yapılara aldırış etmemektedir.

Değişimin gücü ve kuvveti bir anda her şeyi yıkabilmekte ve alt - üst edebilmektedir. Kapalı, donuk bir hayat ve hayat görüşü hızla değişen bir dünyada tutunamaz. Değişim insanın ulaşabildiği her alana, her sahaya ve her düzleme uzanmaktadır. İş alanlarına evlere, okullara ve caddelere kısacası hayatın her noktasına saldırırcasına girmektedir. Pazarlara ve hatta camilere yırtıcı ve zincire vurulmuş köpekler gibi hırsla saldırmaktadır. Değişim her şeyi yakıp yıkmaktadır. Çünkü onlar mücadele ve savaş alanlarını asla terk etmezler; uzaktan ve dıştan gelirler. Her tarafa girerek yakıp yıkarlar. Tıpkı Cengiz Han'ın orduları gibi hayat ve mücadele alanlarını terk etmezler Niçin?

Çünkü değişimi, medeniyeti ve değişim özlemini kimse göremez. Ulusal sınırlarımıza dayanıp geleneksel yapımızı tehdit eden bu değişim olayını, bu kültür ve medeniyeti ne sınır bekleyicilerimiz ne de gözlemleyicilerimiz severler. Ancak insanımız değişime ve onun yol açtığı ahlâka müdahale etmemekte, iyiyi ve kötüyü ayırt edememekte, yanlışı düzeltememektedir. İnsanımız gelişim ve değişim iklimine uymak, adapte olmak zahmetine katlanamamaktadır. Değişim, halkın sindirebileceği ve temel değerleri sarsmayacak bir konuma gelememektedir. Halkımız değişimi hiç de hakkı görmemekte dolayısıyla tercih yapma hakkını da yitirmektedir. Değişimi kontrol altına almayı, değişimlere egemen olmayı istemediği gibi savunmasız, hedefsiz ve tedbirsiz olarak hayatını sürdürmektedir. İnsanımız hiçbir tedbir almadan serserice giden şoförsüz bir arabanın saldırısı altında bulunmaktadır. Bu durum insanımızın ezilmesi ve sinmesi sonucunu doğurmuştur.

Kadınlarımız çocuk doğuran birer abide, kadınlarımız hicaplı anneler, feryat eden ve çığlıkları yükselen anneler haykırıyorlar: Niçin erkek doktor? Niçin kadın doktor olmasın? Biz kadın doktor istiyoruz, hastalıklarımızı onlar tedavi etmeli. Artık kadın en azından kız çocuğunun okumasını istemektedir. Kadının bu istekleri bir çığlık bir mesajdır. Kadın olaylara, pratiklere ve gelişmelere bir anlam verememecine şöyle haykırmaktadır.

Bu bir edebiyat fakültesi mi, yoksa moda galerisi veya defile mi? Bu İslâmi bir üniversite mi? içinde yaşadığımız toplum İslâm toplumu mu? Azıcık da olsa, yetersiz de olsa, İslam'a ait bir koku, bir iz bir etki var mı bu okullarda? Bu okullarda bir parça da olsa ahlâk, bir parça da olsa düşünce kaldı mı?

Ya basın - yayın organlarına ne demeli? Şu radyo İslam toplumunun radyosu mu? Yoksa sadece bir gürültü kutusu mu? TV, basın ve yayın, toplumsal nitelikli toplantılar, kongreler, adaleti temsil eden fakat eşitlik ve denge unsuru olarak kullanılan kanunlar, bozukluklar ve daha neler, neler evet tüm bunlar bir kültür naklini sağlayan faktörler mi, yoksa bir kültür çerçevesi hazırlayan faktörler mi?

Ne biçim film bu? Ya tiyatro, o da pek farklı değil. Sanat mı ama nasıl bir sanat? Nasıl bir beceri hüner veya marifet? Gerçekten bu medeniyetin adı, türü, kaynağı ve cinsi nedir? Özü ve esası nedir? Kökü nereden kaynaklanmaktadır. Ancak yine de hafız'ın dediği gibi:

Şayet biz yokken kaderimiz yazılmışsa

Ve sadece bir parçası da isteklerimize göre

Değilse bile, aldırma.

Ancak biz şöyle diyoruz:

Şayet tümü isteklerimize göre değilse, aldırma.

Gerçekler toplumda veya insanın pratiğinde yer bulup yerleştiklerinde; değişime, medeniyete ve her tür bireysel ve toplumsal kuruma karşı çıkan bir kişi olarak sen toplumdan uzaklaşmak zorunda kalırsın.

Fakat sen bir kamil insan, muttaki bir kişiliğe sahip, bilinçli ve ahlaklı, güvenilir bir Müslüman halkın duygularına karşı hassas, toplumsal yapı ve insanımızın ruh terbiyesinde sorumluluk yüklenen biri olarak, İslam'ı yaşama ve yaşatma şuuru içinde görev yapmalısın. Bir köşeye çekilip toplum hayatına girmez, somurtur ve küsersen Şah Rıza yeni bir medeniyet getirerek hayatına sokacak ve toplumunu dilediği biçime uyduracaktır.

Tüm ayrıntılarıyla gözler önüne serilmiş olaylara etkili bir müdahale büyük bir çaba istemektedir. Yine de unutmamak gerekir ki, ancak bu çaba, bu gayret, bu azim neticesinde toplumsal harekete nüfuz eder, onu yönlendirebilirsin. Korunması anlamsız ve imkânsız olan gelenekleri ve görenekleri sürdürmek isteyenler tehlikeleri fildişi kulelerinden seyrederek ve sadece nasihat ta bulunarak Müslüman şahsiyet oluşturmaya çalışmakta, toplumun ekseriyetini aldatmaktadırlar. Bu insanların çalışmalarının bir sonucu olarak çağdaş insanımız, her güce boyun eğen, teslimiyetçi, zayıf, güçsüz, uysal, itaatkâr, pasif ve mütevazi bir konuma getirilmiştir.

Aktif ve etkileyici, faal ve eylemci bir toplum arayanlar, insan onuruna yakışır bir hayat isteyenler gerçekleri tanımak zorundadırlar. Ancak cihadı gaye bilen bir toplumda bu gaye gerçekleşebilir. Seviyeli bir hayat ve gerçeklere vâkıf olmak öyle kolay ve ucuz değildir. Onuru ve sevgiyi gaye edinenler acıyı, ıstırabı ve yalnızlığı peşinen kabul etmiş demektedir. Mücadeleci insanımız yaralarını sarmak ve huzura kavuşmak yolunda en büyük desteği inandığı gerçeklerden alacaktır.

Bu insanlar, ne halkı egemenliği ve zulmü altında alıp ezenleri; ne kişisel ve yergide bulunanları ve ne de iş olsun diye bir şeylere bağlanma ihtiyacını duyanları içlerine kabul etmezler.

Gerçekleri kabul ve itiraf edenler zamanı, çağdaş olayları ve gerçekleri gören ve tahlil edebilen insanlardır. Onlar toplumun bir deriye, bir dış muhafaza unsuruna sahip olmak zorunda olduğunu bilirler. Ancak toplumumuz da bu muhafaza unsurunun yara aldığının ve kanadığının da farkındadırlar. Düşünen insanımız dünyadaki emperyalist güçlerin bizi değiştirmek maksadıyla size yöneldiklerini hissetmektedirler. Bu durumda insanımız acı duymadan, vicdanı rahatsız olmadan, ne oturup gelişmeleri ve olayları Seyredebilmekte ve ne de hiç bir utanma duygusuna kapılmadan kendi ellerine emanet edilen işleri kabullenmektedir. İnsanımız sadece kendisini veya kasabasını hedef edinmiş bir sel afetine maruz kalmadığını çok iyi bilmektedir. Çocuklarını eşini ve eşyasını kurtarmak suretiyle bu sel afetinden uzak bir hayat sürebileceğine inanacak kadar saf ve aptal değildir. O bilir ki hedef; kültürümüz, inançlarımız ve değerlerimizdir. İnsanımız bireysel koruyuculuğun anlamsızlığını ve etkisizliğini de artık iyi bilmektedir. Çünkü kişinin kendisinin bile her tür toplumsal yanlışlık ve çürümüşlükten korunması artık giderek imkânsızlaşmaktadır. İnsanımız çağımızda artık ailelerin de kapalı bir toplumda yaşamadıklarını gayet iyi bilir.

Evet şimdi, kız evladınızı evinizin en karanlık odasına da hapsetseniz, ulusal ve

[illegible]kicilikleri
güzellikleri karanlık odada bile gözlerinin önüne sergileyecektir.

Beşinci Bölüm

Kadın Hangi Karaktere Varmak İstemektedir ?

Gerçekte toplumumuzda «Kimim?», «Kim olmalıyım?» veya «Kişiliğim nedir?» gibi benzeri soruları kendisine sorarak tartışan iki insan tipi vardır. Kişilik arayışı için de olsa bir sonuca varma sorumluluğu hisseden insanlar toplumumuzda iki gruptur. Biri çağın dışında kalmış, zamanın dışında yaşayan, geçmişe ve mevcut geleneklere bağlı bir tip. Bu kişilik ahlaki ve dini bir kişilik olarak görülmektedir. Kısacası bu eğilime sahip insan veya insan grubunu toplumun diğer kesimine karşı etkin olmaya çalışmakta ancak inandığı yaşadığı değerlerin zayıflığından ötürü de gayelerini gerçekleştirmesine güç yetirememektedir. Ancak başaramayacağını, güç yetiremeyeceğini bildiği halde dayanmakta, direnmekte, sebat etmekte: inandığı ve yaşadığı değerleri yitirmemek için, elinden geleni yapmakta, onları muhafazaya çalışmaktadır. Genç nesle, düşünen ve araştıran bu nesle de inandığı ve yaşadığı değerleri telkin etmeye çalışmakta, doğru bildiklerinin mücadelesini vermektedir.

ikinci tip insan ise daha değişik bir yapı sergilemektedir. Bu tip insan sahte bir entelektüellik, modernlik ve özgürlük arayışı adına bile hareket etmeye, tavır ortaya koymaya yanaşamamaktadır. Çünkü bu kişi veya bu grup topluma müdahalenin; reddin, uyarmanın bir faturası olduğuna inanırlar. Topluma müdahale eden, uyaran ve reddeden kontrol edemeyecek konumda ise faturası ağır olacaktır kuşkusuz. Topluma müdahaleyi başaramayınca bu kişi doğulu olmakla, geri kalmışlıkla, dindarlıkla, eskiyi savunmakla, eski kafalı olmakla, adetlerine ve geleneklerine bağlılıkla kınanacak, mahkûm edilecektir. Bu kişilerin topluma karşı tepkisizliği, etkisizliği bu endişelerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla ikinci karakter sahibi insan sosyal değişimlere, genç kuşakta oluşan değişime, yaklaşım tarzına, değişim boyutuna ve türüne, kadınla alâkalı değişimlere karşı ölü bir kişi rolünü oynamayı tercih etmektedir.

Başka bir deyişle anne ve babanın hazırladığı ortam gereği hareket etmeyi, tavır belirlemeyi tercih etmekte, yazılmış bir senaryonun kendisine düşen rolünü oynamaktadır. Müdahalesiz, düşünmeden ve itirazsız olarak görev icra etmektedir. Çağdaş olanaklar hazırlayan, maddeci tavırlar ortaya koymaya sebep olan bu anne babaların vasfı entelektüelliktir. Ancak anne babaların toplumda ilgi gören imkânları ve yapıyı çocuklarına sunmalarının nedeni, tepkisizliklerini susmalarının, feryatlarının, boyun eğmelerinin nedeni entelektüel becerilerinden, kaygılarından ileri gelmektedir. Bu tavır onların inançlarım onayladığı, imanlarının hoşnut olduğu, itikatlerinin desteklediği bir tavır değildir. Bu sessizlik bu suskunluk bilakis zayıflıklarından, güçsüzlüklerinden ve iktidarsızlıklarından kaynaklanmaktadır. Şöyle düşünmekteler. Topluma müdahale içindeki değerler sisteminin dışına yansıyan değerler sistemine uygun olmadığını, uyum içinde bulunmadığı göstereceğinden direncimi kaybedecek, iç boşluğumu zenginleştirecektir. Dolayısıyla saygınlığımı, itibarımı, nüfuzumu ve ünümü yitireceğim. Evet anne babalar çağdaş baskı araçlarının oluşturduğu tehdit dolayısıyla tepkilerini ve gerçek kişiliklerini gizlemeyi daha uygun bulurlar.

Toplumda bu iki insan tipi biçimlendirilebilir, bir şekil verilebilir durumdadırlar. Bunlardan birine İsfahan'da rastlayabilmekteyiz. Geleneklerine, törelerine bağlı bir kişilik arz ederler. Çürümüş, yıkık bir adetler ağına tutulmuş dev bir karakter. Ve yahut çirkin iğrenç, tehditkâr ve kavgacı bir karakter

İkinci bir grup ise Avrupa tuğla fırının bir ürünüdür. Güvenilir ve derli toplu bir görünüm arz eder. İnce mahir kurnaz yavaş yavaş tesir eden bir yaşayışa sahip Bazen de sabırsız ve dayanıksızdır. Bazen ise içi boş, gayri samimi, aç, Anlamsız ve gülünç
bir model sergilemektedir.

Toplumda iki tip insan ve iki yol vardır. İkisi de yanlış, hatalı, sakıncalı ve tehlikelidir. İkide harap ve bitkindirler. Niçin mi? Biri kükreyen kasıp kavuran, önüne sürükleyip götüren gerçekler seline yakalanmıştır. Halbuki bu hakikatler hemen hemen eski ve geleneksel her şeyi altını üstüne getirmiştir. İnsanımız taşan,

113

bendini yıkıp yayılan bu suları elleri ile ve avuçları ile geri getirmek, yeniden toplamak istemekte, bu gaye uğruna «Çabalarını israf etmektedir.» insanımız akıntıyı, seli durdurmaya uğraşmaktadır. İnsanımız değişik tavırlar ortaya koymaktadır. O bazen haykırmakta, bağırmakta ve şikâyet etmektedir. Bazen de ağlamakta, matem tutmakta, dövünmektedir. Başka bir zaman ise hıçkıra hıçkıra ağlamaktadır. Bazı zamanlar da yemin etmekte, sele ve baskına küfür etmektedir. Ancak bu sel gittikçe büyümekte, dışa taşmakta, yol üzerindeki her şeyi silip süpürmektedir.

İkinci toplumsal karakterimiz ise sel sularına elini uzatmakta, selle barışmakta, ölü bir kişi gibi teslim olmakta, iradesini ve gücünü kullanmamaktadır. Faydasız, içi boş, zararlı bir gözlemci olarak sadece olanları seyretmektedir. İnsan olduğunu, değiştirme gücüne sahip olduğunu unutmuş mücadelesinin sonuç vereceğine inanmak istememektedir. Bu kişi şahsiyeti olmayan bir varlık olarak yaşamak istemekte, sakin ve gerilimden uzak durmaktadır. Sürekli çalışan biridir. Cinayetlerine devam eder. Halktan kopuk yaşamakta ancak onu sömürmekten, ondan bir şeyler sökmekten kendini alamamaktadır. Bazen bir yankesici görevini icra etmektedir. Binlerce kirli işe karışmakta, belge hazırlamakta övgüler ve methiyeler hazırlamaktadır. Dolayısıyla halkı aldatmanın yolunu bulmakta, ceplerini doldurmak suretiyle yabancı firmaların sömürüsü için ortam, hazırlamakta ve her şeyini onların, dış düşmanlarının ceplerine akıtmakta, böylelikle kendisine düşen görevi icra etmiş olmaktadır.

114

Konumlarını ve fonksiyonlarını kavramada zorluk çektiğimiz kadınlar

Tanımak zorunda olduğumuz bazı Avrupalı kadınlar vardır. Bu kadınlarla değişik sebeplerle farklı yaklaşımlar sonucu hep muhatap olduk, istemez muhatap olduk. Bazen bu bir ihtiyaçtı bazen de bir lüks. Ama ne olursa olsun bu kadınlarla sürekli bir ilişkimiz, bir bağımız oldu. Bu kadınlar TV'nin dergilerin ve gazetelerin sürekli gündemde tuttukları yabancı film yıldızlarıdır. Bazen de biz o kadınları onlara seksi öğreten yazarlardan öğrendik. Bu kadınlar bize ve toplumumuza Avrupa'nın evrensel kadın tipi olarak sunuldular.

Biz on altı yaşında Afrika'nın Nubi çölüne giden Avrupalı kızı tanıma imkânına ve hakkına sahip değiliz. Bu kız tüm hayatını vahşi, ilkel, uygarlıktan uzak, çılgın, azgın ortamlarda sert acımasız iklimlerde harcamıştır. O hastalık, ölüm ve vahşi kabilelerin tehdidi altında uygarlıktan imkânlardan uzakta yaşamıştır. Bu kız gençliğinde de yaşlılığında da yani tüm hayatı boyunca karıncaların antenlerinden yayılan dalgalar ve bu dalgaları alan duyarlılığını incelemekle geçirmiştir. Bu kadın artık vazifesini yürütemeyecek bir konuma geldiğinde ise annesinin bıraktığı yerden bu sorumluluğu kız evlâdı yüklenmiştir. Bu kadının çocukları Fransa'ya döndüğünde elli yaşlarında idi. Artık iki nesil sonra üniversitede bilimsel tartışmaların yapıldığı kürsüde şu cümleleri sarf edecek konuma gelmiş bu hakkı kazanmıştı: «Ben karıncaların dillerini keşfettim ve onların bazı haberleşme işaretlerini öğrendim.»

115

Bize madam Guashan'ı tanıma imkânı ve hakkı verilmedi. Tüm hayatını felsefe çalışmalarına adadı. Avicenna'nın, İbn-i Rüşt'ün Molla Sadri'nin ve Hacı Molla Hadi Sabzevari'nin felsefi çalışmalarım ve olaylara yaklaşma mantığını incelemeye aldı. Bu düşüncelerin kullandıkları mantığın ve felsefenin köklerini buldu ortaya çıkardı. Bu kişilerin Yunan felsefesindeki rollerini de tespit etti. Ayrıca Aristo'nun bazı çalışmalarının kökenlerini de buldu. Dahası bu çalışmaları karşılaştırdı. Haliyle felsefecilerimizin Yunandan yararlandıkları noktaları da böylece tespit etmiş oldu. Madam Guashan'i bin yıllık İslam medeniyetinin yetersiz ve hatalı tercümeler sonucu meydana gelen yanlış anlaşılmalar yüzünden uğradığı sakatlıkların ve yanlış anlamaların önüne geçerek ve gerçeği ortaya koyarak kanıtladı. Bir İtalyan Mmi'yi de tanımaya müsait değiliz. Yani De La Vida'yı. Amaçlarından biri de «Ruh Bilimini» tamamlamak ve yayma hazırlamaktı. Bu çalışma Avicenna'yı konu ediniyordu. Kaynakları ise Aristoteles'in eski Yunanca el yazmaları idi.

Mmi'yi tanıma olanağımız yoktu. Hatta hakkımız yoktu. Radyoaktiviteyi keşfeden Curie yi ve Hz. Ali'nin yüce kişiliğini tüm İslam alimlerinden ve hatta tüm Şii'lerden daha iyi tanıyan Resass Du La Chahpelle'yi de tanıma olanağımız hatta hakkımız bulunmamaktadır. Resase Du La Chahpelle genç, güzel ve özgür bir İsveçli kız idi. İslami kültürlerden çok uzak bir toplumda

116

dünyaya gözlerini açmıştı. Müslüman da değildi Belki inançları da zayıftı. İslam'ı çizgide mevcut sırrı bulmaya çalıştı. İslamı dirençli ve azimli sırrı yakalamaya çalışıyordu. Bu özgür insan her yönüyle zıt bir insanı tarih içinde ta kip ederek yakalamış ve anlamaya çalışmıştır. O kişi de kuşkusuz Hz. Ali'dir. Dahası genç ve özgür kız Hz. Ali hakkında en doğru, en isabetli belgeleri keşfetmiş, vesikaları toplamış, Hz. Ali'nin ince ruhunu kavramıştır. Hz. Ali'nin duygularının derinliğini, düşüncelerinin isabetliliğini görmüş ve tanımaya çalışmış. Öncelikle Hz. Ali'nin acılarını, özlemlerini, yalnızlığını, korkusuzluğunu ve ihtiyaçlarını tanımıştır. O sadece Hz. Ali'yi Bedir'de, Uhut'ta ve Huneyne'de görmemiştir. Sadece buralarda göstermek istememiştir. O Hz. Ali'yi Küfe'deki camide de görmüş, namaz kılışına şahit olmuş, ibadetine yakinen şahit olmuştur. O Hz. Ali'yi gece namazında gözden kaçırmamıştır. En önemlisi bu genç kız Nechü'l Belağa'yı bir araya getirmiştir. Bu eser büyük Sün ni alimi Muhammed Abduh'un edebi çevirisi ile çoğaltılmıştır. Ancak unutmamak gerekir ki bir yandan bu gelişmeler olurken, diğer taraftan Şii'ler Cevat Fazılın Hz. Ali'yi konu edinen seminerleri ile uğramışlardır.

Bu kız çabalarının ve emeğinin bir ürünü olarak şu veya bu şekilde, şu veya bu tarzda da alsa Hz. Ali'nin tüm sözlerini bir araya getirerek topladı. Hangi nedenle olursa olsun bu sözler not edildi, saklandı ve korundu. O tümünü okudu, çevirilerini yaptı, yorumladı ve hazır bir hale getirdi. Bu yazılar şimdiye kadar Re-

sass Du La Chahpells'nin kaleminden bir insan için yazılmış en güzel ve en derin yazılardır. Kırk iki yıl boyunca çalıştı, emek sarf etti, didindi ve yoruldu. Düşündü ve yazdı. Araştırdı ve Hz. Ali'yi yazdı.

Biz Angelayı da tanıma imkânına ve hakkına sahip bulunamamaktayız. O bir ABD'li kız idi. Tutkulu bir kız; sadece kendi toplumunu değil iki asrın ümidi, tüm özgür halkların ümidi, yaralıların ümidi, ezilenlerin ümidi, hakları zorla elinden alınmışların ümidi, ırkçı yaklaşımlara karşı direnenlerin ümidi olarak yaşamaya devam etmek tedir.

Batılı yabancı kadınların Don Juan'lar için sadece birer oyuncak, sadece birer süs eşyası olduklarını bilmeliyiz. Bu kadınlar aynı zamanda para yiyen, cezb eden eşya ve mücevherat köleleridir. Erkeklerin pis arzularının dişi köleleridir. Erkeklerin arzularına cevap verebildikleri sürece bir anlam kazanan aksi halde hiç bir değeri olmayan dişi kölelerdir bu insanlar.

Kadınlar arzularına ve zevklerine cevap verebildikleri sürece; neşeli anlar yaşattıkları sürece şehveti zenginleştiren bir dişi oldukları sürece bir değer sahibi olabileceklerini unutmamak gerekir. Gençliklerinin ve en güzel yıllarının pis isteklerin tatmini için harcadıktan sonra onlar saf dışı kalmış, verimsiz, fonksiyonsuz birer makina parçasıdırlar. Yaşadığımız çağda kadın sadece bir şehvet makinası değildir kuşkusuz. O bazen bir ülkünün, bir ideolojinin somut bir göstergesi olabilmiştir. Hatta bir ülkenin gururu, kuşakların onuru olmuş, bağımsızlığını simgele-

miştir. kadın yaşadığımız çağda bu badirelerden geçen bir varlık olduğu halde onu halâ tanıma fırsatına sahip değiliz.

Bize sadece [illegible] tanıma olanağı ve fırsatı verildi. [illegible] kraliçesi ve
Batı medeniyetinin vardığı zevkin bir kanıtı olarak Twiggy [illegible] beraber Jacqueline
Onassis'i de tanıdık. Batı kadının vardığı ve yaşadığı en son, en zirve model simgesi. Para karşılığı olmak şartı ile her şeyini satan ve her şeyini alan bir kadın Ayrıca toplumumuz ve bizler B.B.'yi, Monoko kraliçesinin ve James Bond'un çevresini kuşatan meşhur muhafızını da tanıma olanağına sahip olduk. Bu kadınlar Avrupa üretim çarkının veya üretim biriminin kurbanlarıdırlar. Bu kadınlar sermayenin, paranın ve refahın emrinde birer dişi köledir sadece. Bu kadınlar sadece oyuncak olabilmişlerdir. Sadece süs eşyası, heyecan veren dişiler, kalp hoplatan bebekler, başka bir deyişle medeniyetin köleleri olabilmiştirler. Tüccarların ve sermaye sahiplerinin villalarına gönül bağlamış birer oyuncak, birer köledirler.

Biz İranlılar, Avrupa kültürünün ve medeni nin örnekleri olarak sadece bu köle kadınlarını tanıma imkânına sahip kılınmışız. Ben şimdiye kadar Cambridge'te, Sorbonne'de, Harward üniversitelerinde 14. ve 15. yy. belgeleri üze rinde çalışmak için kütüphaneye giden hiçbir kız öğrencinin resimlerinin basın ve yayın organlarında yayınlandığına şahit olmadım. Ve yahutta Kuran-ı Kerimle ilgili olarak Sasanilerin, Yunanların ve tarih kaynaklarının kaydettiği belgelerin ve vesikaları araştıran bayanlardan bah-

sedildiğini duymadım, görmedim. Bu araştırmalar boyunca araştırma yapan kadınların boşa harcayacakları hiçbir vakti yoktur. Gözleri çevreyi tanımak için, zevk almak için, erkeklerin kalplerini hoplatmak için değil, bir belgeyi, bir vesikayı bulmak ümidi içinde sürekli okumakla meşgul olur. Onlar kafalarını kitaptan çekip almazlar, taki kütüphane sorumluları kendilerini uyarana dek çalışmalarına devam ederler. Bu derece derin, istekli ve anlamlı çalışırlar. Evet bize tanıma olanağı ve fırsatı verilmiş kadınlar bizi bir kişiliğe, bir neticeye getirecek kişiler değil dirler.

Acaba siz kadınlar ve erkekler; bilgi arayıcıları sizler, bilim adamları, araştırmacılar, sizlere sesleniyorum: Acaba sizler çağdaş Alman kadın bilimcisi Frau Hunekeh hakkında hiç bir şey işittiniz mi? Siz bu bayanın yakın geçmişte çok etraflı, çok geniş olarak hazırladığı İslâm'ın Avrupa medeniyeti üzerine etkilerini konu edinen çalışmalarını biliyor musunuz? Bu eser «Batı üzerine doğan Arap güneşi» adıyla Arapça'ya tercüme edilmiştir.

Bu kadınlar çağdaş değildir ve bu çağdaş olmama onların tanımamalarına, bilmemelerine yeter sebep teşkil etmektedir. Niçin mi? Çünkü bu kadınlardan bir grup eskiye bağlı, modası geçmiş ve eskimiş kişilerdir. Gelenek anlayışlarının merak edilecek bir taraflarını almasa gerek değil mi? Diğer grup ise saklı ve kof, gizli ve inançlıdırlar. Fakat aynı zamanda tanınan, ortada ve açıktırlar. Bunlar omuz omuza verdiklerinden, elele verdiklerinden bizi uyandıracaklardır.

120

Onlar sahip olduğumuz her şeyi alt-üst edeceklerdir. Arzulanan halkın sessiz ve sakin köleliği yumuşak huylu, evcil ve cesaretsiz tüketiciler olmalarının sağlanmasıdır.

Bu iki farklı ve zıt kadın kişiliği; geleceği gaye edinen eskiyi hedeflenen kadın tipi ile, paraya ve servete dayanan yeni zengin kadın tipi tüm pratik gayeleri uğruna bir araya gelerek birlikte çalışıp tavır ortaya koydular. Bu kollektivizm yeni bir karakterin doğmasına vesile oldu Söz konusu bu iki kadın karakterinin biri din ve ahlâk adına hareket ederken diğeri de özgürlük ve çağdaşlaşma adına hareket etmektedir.

Geleneksel yapıya ve törelerine ibadet edercesine bağlı olan ve saygı duyan insanlar kadını etkili, sersemletici ve zararlı bir fanatizmle vurarak onu gerçek konumundan uzakta bir düzleme oturtarak ekmeksiz ve susuz bıraktılar. Böylece kadına karşı besledikleri öfkelerini ifşa etmiş oldular. Acıma ve merhamet beklememelidir günümüz erkeklerinden. Kadınla ilişkileri oldukça bozuk ve temelsizdir. Kadın ise yarı aptal bir varlık gibi, gerçeklere elleri ve gözleri kapalı ola rak kendilerini bu silindir fotörlü ve keçi sakallı bu vahşilerin kucaklarına atmaktadırlar. Ancak bu silindir fotörlü ve keçi sakallı vahşiler kadını hoş karşıladıklarında ise kadında oldukça nazik olarak bu vahşilerin şapkalarını almakta ve başlarını en uygun tarzda kıvırmak suretiyle keçi sakallılara nazik bir öpücük vermek suretiyle memnun etmeye çalışmaktadırlar.
İyi tanımaya çalıştığımız kadın çağdaş Avrupa kadınıdır. Kendisini koşullara teslim, eden

121

bu kadının unutmaması gerekir ki orta çağların çocuğudur. Kadın kendisine layık
gören insanlık dışı muamele ve orta çağların papazvari fanatizmine karşı mücadele vermelidir. Papazlar kadınları Hıristiyanlık ve din adına yanlış yönlendirmekte, iğrenç ortamlara sürüklemekte ve köleleştirmekteydiler. Dahası papazlar kadınlardan Allah'ın bile nefret ettiğini ispat etmeye çalışıyorlardı. Papazlara göre kadın: Bozulmanın sebebi, çürümenin asıl faktörü, iğrençliklerin canlandırılmasında temel işlevi yüklenen bir kötülük odağı olarak görüyorlardı. Dahası kadını Adem'in cennetten yeryüzüne sürülmesine, atılmasına veya cezalandırılmasına esas neden olarak görüyorlardı.

Orta çağda Hıristiyanlar rahiplerine oldukça iğrenç ve gülünç sorular sormuşlardır. Rahiplere sorulan sorulardan birisi şöyledir: «Bir ev düşünün. Bir kadının bu evde oturmakta olduğunu varsayalım. Acaba bu kadınla hiçbir ilişkisi olmayan yani akrabalığı olmayan bir erkek bu eve girebilir mi?» Cevap ise şöyledir: «Asla giremez. Çünkü erkeğin kadınla hiçbir akrabalığı yok ise bile ve eve giren yabancı erkek kişi kadın görmese bile günah işlemiştir, günahkârdır.» Başka bir deyişle bu olay şöyle izah edilebilir herhalde. Kadınla hiçbir akrabalığı olmayan bir kişi evin ikinci katına çıksa ve kadın da evin alt katında olsa bile günah olayının vuku bulduğuna şahit olmaktayız. Görülebileceği gibi Hıristiyanlığa göre sanki kadına ait günahların havada dalgalar halinde yayılma becerisi gibi bir durum oluşmaktadır.

122

St. Tomas Takis'e göre «Allah bir erkeğin herhangi bir kadına açık olmasını

sevmediği gibi, kişinin karısı da olsa, erkeğin kadın aşkını duymasını arzulamamaktadır. Çünkü kalp sadece Allah'a ait ikametgâhıdır. Kadın duyulan ilgi Tanrı'yı hiddete getirmektedir. Kadına beslenen sevgi ve aşka dönüşen duygunun tanrıyı öfkelendirmesinden başka hiçbir işlevi yoktur. Hz. İsa kadınsız yaşadı ve bir insan ancak evlenmeden ve ancak hiçbir kadına dokunmadan Hıristiyan olabilir. Bu bize kadın ve erkek Hıristiyan kardeşlerimizin ve Hıristiyan pederlerinin neden evlenmediklerinin izahını yapabilmektedir. Çünkü evlilik Tanrı'nın hiddetini celbeden,

öfkesini artıran ve Tanrı'yı kullarına karşı öfkeyle harekete geçiren bir bağ olmaktadır.
Allah'la muhatap olabilmek için, ilişki kurabilmek için Hz. İsa'yı takip etmek zorundayız. Hz. İsa'yı takip etmeden, onun gibi yaşamadan hiçbir Hıristiyan Rabbinin rızasını kazanamaz. Çünkü bir kalpte iki aşk barınamaz. Evet sadece evlenmeyenler sadece kut ateşi taşıyabileceklerdir.»

Hıristiyan inancına göre ilk günahın kaynağı ve nedeni kadındır. Ancak her insan Hz. Adem'in çocuğu olarak ilişkide bulunabilir. Veyahut ta bir kadına ilgi duyabilir. Bu kadın şayet söz konusu kişinin kadını dahi olsa yine de kişi ilk günahı tekrarlamış sayılır. Tıpkı Hz. Havva'nın Hz. Adem'le ilişkisinin ilk günah olarak te laki edilmesi gibi bu ilişkiler de o ilk günahın tekrar işlenmesi olarak düşünülmektedir. Böylelik le sanki ilk günah ve Hz. Adem'in söz dinlememeliği, itaatkâr oluşu, isyankâr oluşu Allah'a

123

tekrar hatırlatılıyor gibi anlamsız ve sorumsuz kalıyor. Haliyle normal bir insanın her ilişkisi tanrı'ya ilk günahı unutturmamak için işlenmektedir. Bir haram olarak kabul edilmektedir. Doğal olarak insana düşen görev, her Hıristiyan'a düşen görev Tanrının, ilk günahı ve Hz. Adem'i unutması için bir şeyler yapmasıdır.

Kadının günahın merkezi olarak telakki edilmesinden kaynaklanan derin bir haksızlık ve adaletsizlik yapılmıştır. Orta çağa egemen düşünce yapısında ve inanç sisteminde kadına nefretle yaklaşılmıştır. Onu güçsüz kılacak bir ortam oluşturma çabası vardır ve eşyaya, mala sahip kılınmama eğilimi vardır. Öyle ki bu telakki oldukça tehlikeli boyutları vardı. Ve pratik uygulama alanı buldu. Evlenmeden önce mal ve mülk sahibi bir kadın evlendikten sonra malı ve mülkü üzerindeki tasarruf hakkını kaybediyordu Sahiplendiği her şeyi mal mülk ve gelirleri kocasına transfer edilirdi. Bir kadının meşru, hukuki veya kanuni hiçbir hakkı yoktu. Bu anlayışın et kileri hâlâ Avrupa medeniyeti ve kültürü üzerinde görülebilmektedir Böyle bir tavır, böyle bir yaklaşım bize tamamıyla yabancıdır ve reddederiz.

Hatta bugün bile bir kadın evlendiğinde soyadını değiştirmektedir. İsim değiştirme olayı sadece yeni bir eve gittiğinde, özel bir nedenden dolayı değil gayet resmi bir tutumdan kaynaklanmaktadır. Zorunlu nedenlerden kaynaklanmaktadır. Okul kimliği, nüfus cüzdanı, pasaportu kısacası kendisini ilgilendiren her yerdeki ismi değişmektedir. Babasının soyadından koca-

124

sının soyadına bir transfer olayıdır bu. Bu tavır
kadının anlamsızlığı, değersiz ve yalnız başına
hiçbir şey ifade etmediğinin delilidir. Bu tavır kadının ciddi bir şahsiyet olarak kabul

göremediğinin bir simgesi; bir değer, bir değeri, bir kişiliği yok olarak telakki edilmektedir. Anlamı, değeri
ve manası olmayan veya yetersiz olan bir varlık ancak başkalarına dayanarak varlığını sürdürme ve ayakta kalabilme mücadelesini vermeyi düşünebilir. Doğduğu ailede babasının soyadını taşır. Bu durumda bu malın ilk sahibi babası olmaktadır. Evlenip kocasına gittiğinde ise artık sahibi değişmiş anlam ifade eden kadın bugün kocasıyla bir anlam ifade etmektedir.

Bundan sonra kendisini farklı bulan babası değil kocasıdır. Kadın yalnız başına bir anlam, bir ifade edebilecek yeterli bir değere ve krediye sahip bulunmamaktadır. Bu Avrupalı adet sadece Avrupai olduğundan dolayı toplumumuzda da ilgi görmüş, etki ve uygulama alanı bulmuştur. İran'da da söz konusu adet yürürlüktedir. Bunun tek nedeni bu adet'in Avrupalı bir geleneğin, töresi ve sosyal adetleri her ne olursa olsun bizim adetlerimizden üstündür. Niçin mi? Bu geleneksel kölelik çağı adet'i olduğu halde, bir kalıntı ve tarihi fosil olduğu halde, anlamsız ve içeriksiz olduğu halde; nefret edilen, ilgi görmeyen ve çirkin bir adet olduğu halde onun toplumsal bir ilgi ve uygulama alanı bulmasının tek nedeni yabancı patentli olmasıdır. Avrupa patentli bu geleneği savunmak modernistlerimizin kafa ve gönüllerinin tatmin olmaları için ge-

rekli ve yeter şarttır. Ancak bu temelsiz çürük adetin toplumsal ilgi görmesinde hiç kuşkusuz modernistlerimizin sahte iktidarlarının da etkisi olmuştur.

Modern bir geleceğin mi yoksa geleneksel bir adet'in mi takip edilmesi, yaşanılır kılınması konusunda takip edilecek bir metot ve bir yaklaşım tarzı halen insanımızın elinde ve düşüncesinde bulunmamaktadır. Her şeyde, her olayda olduğu gibi bu hadisede de insanımız ezbercidir. İyiyi kötüden, faydalıyı zararlıdan ayırt edebilecek bir sorgulaması, hükmü bulunmamaktadır. Bir ölçüden, ahenkten yoksun

[illegible]
kazanmaktadır. Kişi onların her dediğine evet diyen bir konuma gelinceye kadar şikayet konusu olmaktadır. Öyle ki taklit edilen merci «Gündüz değil gecedir» derse herkes şunu ilave eden bir konuma gelir: «Evet, evet. Ayı ve yıldızları görüyorum»

Eskiden toplumsal ruh veya toplumsal ilgi çağdaş ruh ve ilgiden daha kuvvetli ve daha sağlam temellere dayanıyordu. Bu konuda Durkheim de aynı görüştedir. İktisadi faktörlerden dolayı artan bir önem kazandı bireycilik. Fertlere ekonomik açıdan aileleri ile duyarlılıkları ile, geleneksel fikirleri ve ruhlarıyla bağlarını koparmaya sürükledi. Bireyler özgür ve hür oldular. Bu hürriyet onlara çok boyutlu imkan kazandırdı. Öyleki, on sekiz yaşındaki bir genç kız, kendi evini kolayca temin edebilmekte ve herhangi bir

dış müdahale olmaksızın bu evinde keyfince yaşayabilir bir duruma gelebilmektedir. Ekonomik sebeplerden dolayı kadın evinde çok hürriyetin sahibi oldu. Ne zamanki hayat onu öfkelendirse, bireysel haklarından dolayı bütün sorumluluklarından kolayca sıyrılabilmektedir. Ekonomik bağımsızlığı olduğundan ve akıllıca bir hareketi örneklediğinden bir başkasının hüzüncünü paylaşmak zihin sağlığı ile uyuşmadığından, fedakarlıkta bulunması gereken zuhurunda gözlerini kapar.

Eğer hürriyet, zevk, zihin sağlığı, kişisel çıkar ve refahını etkileyen herhangi bir şey söz konusu ise, işte o zaman gözlerini hemen açar. Bu sadakat, feryat, cimrilik, minnettarlık, anlaşma ve aşk gibi unsurlar manevi ve ahlaki muhakeme için yeterli değildir. Siz ne kadar önem verirseniz verin, «insanın başkaları yaşasın diye hayatını feda etmesi» veya «başkalarının huzuru için güçlüklere katlanması» meyvesini vermeyen şeydi. «Benim ona yani bir erkeğe ihtiyacım mı varki?»

Sonra ...Kadının «Bana ihtiyacı olan birine hayatımı feda etmem için sebep ne?», «Niçin bu adama bağlı kalacakmışım ki?», «Sadece bir anlaşma, bir sözle; hem de yakışıklı ve kuvvetli iken etrafımda da bu tek yaratıktan başka hiç kimsenin olmadığı bir sırada akdedilmiş bir anlaşmadan dolayı bu çirkin, bu zayıf adamla niçin beraberliğimi sürdürecekmişim ki?...», «Şimdiye kadar ona sabırla katlandım, şimdi niye etrafımda beni ve düşüncelerimi anlayışla karşılayan yakışıklı ve güçlü erkekleri görememezlikten gele-

çekmişim ki?...» gibi sorularına kim cevap verebilir.

Sonra olayı izah amacına yönelik bir örnek verir: Çekici nitelikleri ve ciddi karakteri olmayan bir erkeğin karısı; kocasına nazaran daha yakışıklı ve kendisini de seven bir erkekle karşılaştığında, tercihini yapmakta bir zorluk çekmez. İki erkek te ona muhtaçtır. Birincisinin bir «hanım» olarak, bir «zevce» olarak diğerinin de bir sevgili, bir yar olarak ona ihtiyacı vardır. Bu durumda kadın birincisini değil ikincisini seçer kuşkusuz.

Kocasına sadakatle bağlılığını koruduğunda kadın; bir arzusunu tatmin edecek fakat iki arzusunu feda etmiş olacak. Ancak kocasını yüz üstü bırakıp terk ettiği takdirde ise bir yerine iki isteği yerine gelmiş olacaktır. Kadının bu görevi bu durumda gayet açıktır. Kati ve en akıllı kararını verir. Bu basit bir matematik formülüdür. Bu kadının iki arzusu yerine gelecekken tek arzusunun tatmin edilişini istemesini ne Dekard ve ne de Freud ahlaklı ve mantıklı bulabilir. Mantıklı hareket ve düşünebilme zeki bir kadın için zorunludur. Ekonomik muhakeme, sosyal hak veya sorumluluklar ona bunu yapma olanağı tanır. O da bir kadın olarak mevcut koşullara ve ekonomik zorunluluklara uygun olarak bunu yapar.

Dünyaya gelen çocuk anne ve babanın özgürlüklerini kısıtlar. Mantık ve salt akıl iki kişinin özgürlük ve zihni sağlığının bir tek kişi uğruna feda edilişi gerçeğini ve zorunluluğunu kabul etmez. Dolayısı ile anne ve baba özgürlükleri-

ni kısıtlayacak, kendilerine sorumluluk getirecek,

bir çocuk sahibi olmak istemezler. Ancak olursa o zaman da onu bir kurumun şefkatsiz kucağına atarak veya bir dadının nezaretine bırakarak hayatlarını sürdürürler. Tüm bu olumsuz ve doğal olmayan ilişkiler ağı içerisinde bastırılamayan ve susturulamayan tek faktör vicdandır. Kadını bağlayan tek manevi kuvvet Bunu da kendisini ailenin maddi ve ruhsal sorunlarının derinliklerine gömerek çözmeye çalışır.

Hayatını, birbirini tanımadan ayrılmış hassas değer ve ilkeleri için akrabaları, ailesi, yuvası, çocukları kocası için kendini feragat, ızdırap, mağfirete iten; muğlak, mantıksız, uygulama imkanı olmayan yüzlerce bahane var. Gerçeği arama çabalarında, gerçeği görme ve hissetmenin temelini teşkil edecek bir muhakeme tarzından ekonomik ve sosyal bağımsızlığından dolayı kadın; ferdin ehemmiyetini yitirdiği sosyal bir ruh kazanma yerine, ferdi bir ruh ve bağımsızlık kazanmıştır.

Yalnızlık

Yalnızlık, asrın en büyük trajedisidir. Durkheim durumu «intihar» isimli kitabında gözler önüne sermektedir. İntihar, doğuda bir istisnadır, yaygın bir hadise değildir. Avrupa da intihara bir kaza olarak, sosyal bir fenomen nazarıyla bakılır Kaza veya normal bir hadise, normal bir hadise değildir. Avrupa da Gelişmiş toplumlarda intihar grafiği günbegün artış kaydetmektedir. Bu oran kuzey Avrupa da biraz daha fazla ve kuzey Amerika da ise en yüksek düzeydedir.

Aynı durum bir ülkede, köy ve şehir merkezlerinde gelişmiş bir şehrin ve gelişmemiş ve az gelişmiş bölgelerinde; bir toplumun modern dinsiz gruplarıyla, dindar ve geleneklerine bağlı çevrelerde de söz konusudur. İntikam. Niçin? Çünkü insanlar yapayalnızdır. Din, insanları birbirine bağlayarak, insanlarda müşterek bir ruhun doğmasına vesile olur ve tanrıyla kulları arasındaki sevgiyi çiçeklendirir. Eskiden her ferdin diğerleri ile aile, arkadaşlık, kabile, ulus gibi bağları vardı. Sosyal ve ekonomik açıdan insanların kendi kendine yeterli hale gelişleri, onları diğerlerine karşı gereksiz kıldı.

Toplum; fertleri bir arada tutan, birbirine bağlayan sosyal bir bünyedir. Şimdi ise aileler, komşular, anne ve babalar, arkadaşlar ve akrabalar fertleri bir arada tutmak, birleştirmek yerine, ferdi ve onun maddi ihtiyaçlarını savunuyorlar. Maneviyat, insanın iç boyutu ve geleneksel bağlar entelektüel gelişme ve mantığın tehdidi altındadır. Bilimsel gelişmeler, teknolojik müdahaleler, matematiksel yaklaşık tarzı. materyalizm ruhu, doğal değişiklikler ve hadiseler, manevi bağları ve rabıtaları mantıklı olmaktan çıkarıp esnekleştirmektedir.

Artık fert bağımsız bir kişiliktir ve bireysel ihtiyaçlar çemberinde sürekli bir endişeyi yaşamaktadır. Büyüdüğü ihtiyaçlar çemberi içinde çıkarcı ve maddecidir. Birey kimseye ihtiyacından, birbiriyle ilişkilerini keserler. Böylece de hepsi aynı durumu paylaşır. Dolayısıyla her şahıs çıkar putuna hizmeti amaç edinerek didinir. Artık kişi çıkarını düşünen bir varlık oluverir sade-

ce. Herkesin nevi şahsına münhasır bir dünyası vardır kısaca. Her fert tek başına yaşamayı deneyen bir aslan rolü oynar. Dolayısıyla yalnızlık içinde boğulur, sorunların saldırısına uğrarlar. Haliyle çıkar yol intihar düşüncesi oluverir. Evet artık beyinler korkunç bir düşüncenin, yoğun bir intihar düşüncesinin hapsindedir. Çünkü intihar yalnızlığın komşusu ve arkadaşıdır.

Günümüzde erkek evleneceği kadını, kadın da evleneceği erkeği seçmektedir. Ancak şurası bir gerçektir ki; her tür maddi imkana sahip, güçlü ve bağımsızlığını kazanmış bir kadını ve bir erkeği bir arada tutan esasta sadece sekstir. Maddi doyuma ulaşmış insanlar evlenirken sadece seksten ötürü birbirine meylederler. Sevgi ve şefkat gibi yüce ve doğal duygular, sosyal ve geleneksel özlerin-değerlerin, arkadaşlık ve dostluğun dostluk ilişkilerinin hiç bir önemi ve değeri yoktur. Çünkü bu manevi etkenlerin dikkate alındığı asla görülmemektedir.

Doğal olarak buluğa erdikten sonra, ama pratikte insan ne zaman isterse o zaman başlayan kadın ve erkek düşüncesindeki seks hürriyetinin sebebiyet verdiği bir hadise, bir gerçektir. O da cinsel arzunun ancak cinselliği tatmin edecek bir ortamın oluşturulabilmesi sonucu bir çözüme kavuşabileceği düşüncesidir. Kısacası cinsel arzuyu tatmin için lüzumlu tek şey yine cinsel arzudur. Eğer cinsel arzu zayıf ise o'nun. Para'nın gücü ile canlandırılması gerekebilir. Gerekli olan sadece paradır. Hangi düzeyde olursa olsun, para ile para'nın gücü ile cinsel arzu tatmin edilebilir İnsan her idarede, her sistemde ve her ortam-

da her an bir Don Juan veya bir Onassis olabilir. Amerika Leydi'si bile bir fiyat karşılığında satın alınabilir. Sokaktaki bir kadınla o'nun arasında sadece bir sınıf farkı vardır. Erkek de, kız da seks hürriyetinden hoşlandığından, hiç biri kendini bütün hayatı boyunca diğerine adayamaz. Cinsel arzularının gücünü sınırlandırmak, çıkarlarına uygun değildir.» Ve buna da aklın ve mantığın vereceği cevaplardan hiç birisi, hayatta cazip olan şeylere, güzelliğe ve zevke ilişkin seçim hürriyetini kısıtlamak suretiyle, hayatını tek bir kişiye adayan insanı hoş görmez.

Aile teşkili

Günümüzde kadın ve erkekler üniversitelerde, lokantalarda, gezinti ve diğer toplantı yerlerinde cinsel arzularını serbestçe tatmin edebiliyorlar. Bu yoğun cinsel ve şehevi ortamda hayat; kadın yoruluncaya kadar devam eder. Bu şehvet fırtınası kadının yalnızlığını kimsesizliğini hissettiği ana kadar devam eder. Artık kadını kimse arayıp sormaz; aransa bile bu sadece geçmişi anmak, hatıraları yeniden canlandırmak için yapılır. Erkek ise her bahçeden aldığı kokusunu tatmış olduğu çiçekler artık cazibelerini yitirmiş bulunduklarından ve seks fırtınasından da kurtulmak üzere olduğundan, artık kendisi için yeni ve cazip bir şey kalmamış demektir. Cinsel arzuları yatışmıştır. Bu arzular yerini artık para ve makam hırsına bırakmıştır. Kişi artık hayatını makam ve paraya adar. Bundan böyle tek arzusu bir ev sahibi olmak ve bir aile teşkil etmektir. Artık hayatına ve beynine bu duygular hakim olmaya başlar.

Dışandan yönelen bir ilgi olmadığı ve artık bir meşguliyeti de olmadığı gerekçesiyle yüz yüze gelen bir kadınla, hürriyetinden usanmış, bit mez tükenmez cinsel deneyimleriyle kalbi değişmiş olan erkek, uzun ve yorucu bir yolun sonun da karşılaşmışlardır. Artık uzun ve sıkıcı bir yolculuğun sonunda eller birbirlerine uzanmak zorundadır. Hayat yolculuğunun bu kilometre taşında niyetler bir aile teşkil etmek, sıcak bir yuva kurmaktır. Bu çifti birbirine çeken, birbirine bağlayan aile bağının kadının konu edinen bir tehdit altında kurulduğundan dolayı pek öyle dikkate değer yanı yoktur. Erkek bitkin düşmüştür ve onun için her şey cazibesini yitirmiştir. An cak aile kurulmuştur. Fakat aşk ve kuvvetli bir ideal yoktur bu temelde. Duygu yok, tutku yok; mutluluk ve müşterek bir düşünce yoktur bu ailede. Sadece bıkkınlık ve doygunluk hali bu aileye egemendir. Uğruna kalplerin atacağı hiçbir unsur kalmamıştır artık. Erkek ve kadın neden ve niçin bir arada aynı çatı altında olduklarının farkındadırlar. Birbirlerine duydukları ihtiyaçlarında farkındadırlar. Yapılan iltifatların nedenini ikisi de tahmin edebilmektedirler. Doğal olarak, çiftler şu arılık amaçlarına ulaşmışlardır. Birbirlerinin her şeyi olurlar, yaşamayacak durumdadırlar güya. Can atar. ölürler birbirleri için Ama bu karşılıklı ve birbiri için ölmenin ne demekliğini biz biliyoruz kuşkusuz.

Düğün günleri, belediye saraylarının ağzına dek dolu oluşunun nedeni çiftlerin kiliselere alınmayışlarından kaynaklanmaktadır. Çiftlere kutsiyetin, saygının, inancın ve maneviyatın sembo-

lü olan rahipler değil de üzerindeki işaretlerden belediye salonunun bir görevlisi olduğu anlaşılan bir başkası refakat etmektedir. Her çift kalıptan çıkmış şeker konileri gibi ilan edilir. Adları okununca evet derler. Çoğu kere evet diyen gelin ve güveyinin arkasında çocuklar bulunmakta, onlar da bu şahitliğe evet diyerek şahitlik yapmaktadırlar. Çocukların orada hazır bulunuşları anne ve babalarının evetlerini teyit eder niteliktedir. Paralarını öderler; kütük imzalanır ve tören biter. Her biri kendi halinde evine geri döner, işin garip yanı şu ki: iki yüz-üç yüz gelinden, ancak yirmi veya otuzu gelinlik giyer. Çoğu da gelinliği: «Ne?...şu yaşımda? Hem de bu halimle? Ge linlik giymek, öyle mi? Kepazelik olur! Bu doğru ve normal bir davranış değil» diyerek karşı çıkar.

Daha sonraları kadın da koca da işlerine geri dönerler. Her günkü hayat başlamıştır. Hayat yöneten ve yönlendiren parametreler hep aynıdır. Amaçlar, niyetler

[illegible] Her zamanki gibi.

Bu tabiî ki nikâh'ın her dereceye kadar mutluluk ve heyecan vesilesi olduğu zamanlarda olur. Aksi takdirde ne tür bir olay olmuştur, ne tür bir hadise cereyan etmiştir? Çoğunluğu bunun farkında bile olamazlar. Belki bir yıldır ve belki de yıllardır birlikte yaşayan ve aynı zamanda bir başkasıyla da bu gelin güveyi, nikahtan sonra, belediye salonunun dışında çoğu kere ifade etme-

den şunları düşünürler: Yaşantımızdan değişen ne ki? Nereye gideceğiz? Eğlenmek mi? Çıkıp birlikte gezmek mi? Binlerce defa çıktık zaten, birbirimizi kucaklamak mı? Belki bin kere kucaklamadık mı birbirimizi? Eve mi yoksa? Zaten evden gelmemiş miydik buraya? Yeni evliler yoğun bir soru atmosferi altında belediye salonunu terk etmektedirler.

Bu insanları, iç dünyaları bu denli dejenere olmuş bu insanları, artık herhangi bir şey hoşnut edebilir mi? Bunlar birbirlerinin duygu ve düşüncelerini celp edebilmişler mi? Hiç de değil... Böylece daha önce bildikleri, alışkın oldukları, her gün devam ettikleri işlerini yapmaya koyulurlar, çünkü bu insanlar için gene en iyisi her zaman olduğu gibi bu işlerinin başına dönmektir.